

บทที่ 2

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม การปรับตัวด้านสังคม และการปรับตัวด้านการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนนาปีปทุม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ตามลำดับหัวข้อต่อไปนี้

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
2. หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนนาปีปทุม
3. แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการและการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น
 - 3.1 ความหมายของวัยรุ่น
 - 3.2 พัฒนาการของวัยรุ่น
 - 3.2.1 พัฒนาการทางด้านร่างกาย
 - 3.2.2 พัฒนาการทางด้านอารมณ์และจิตใจ
 - 3.2.3 พัฒนาการทางด้านสังคม
 - 3.2.4 พัฒนาการทางด้านสติปัญญา
 - 3.3 ความสัมพันธ์ด้านต่างๆ ของวัยรุ่น
 - 3.3.1 ความสัมพันธ์กับครอบครัว
 - 3.3.2 ความสัมพันธ์กับเพื่อน
 - 3.3.3 ความสัมพันธ์กับโรงเรียน
 - 3.3.4 ความสัมพันธ์กับสังคม
 - 3.4 การปรับตัวทางสังคม
 - 3.4.1 ความหมายการปรับตัวและการปรับตัวทางสังคม
 - 3.4.2 ลักษณะการปรับตัวทางสังคม
 - 3.4.3 ทฤษฎีการปรับตัวทางสังคม
 - 3.5 การประเมินพฤติกรรมด้านการปรับตัวทางสังคม
4. ชุดกิจกรรมแนะแนว
 - 4.1 กิจกรรมแนะแนวของโรงเรียนนาปีปทุม

- 4.2 ความหมายของกิจกรรมแนะแนว
- 4.3 ความหมายของชุดกิจกรรม
- 4.4 เทคนิคต่าง ๆ ที่ใช้ในชุดกิจกรรมแนะแนว
- 4.5 ประเภทของชุดกิจกรรม
- 4.6 รูปแบบและส่วนประกอบของชุดกิจกรรม
- 4.7 ประโยชน์ของชุดกิจกรรมแนะแนว
- 4.8 การประเมินผลชุดกิจกรรม
5. บริบทโรงเรียนวาปีปทุม
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 6.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 6.2 งานวิจัยต่างประเทศ
7. กรอบแนวคิดการวิจัย

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 1-10) ระบุไว้ว่า กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ให้เป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศ โดยกำหนดจุดหมาย และมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายและกรอบทิศทางในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีขีดความสามารถ ในการแข่งขันในเวทีระดับโลก พร้อมทั้งนี้ได้ปรับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่มุ่งเน้น การกระจายอำนาจทางการศึกษาให้ท้องถิ่นและสถานศึกษาได้มีบทบาทและมีส่วนร่วม ในการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพ และความต้องการของท้องถิ่น

จากการวิจัย และติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตรในช่วงระยะ 6 ปีที่ผ่านมา (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2546ก., 2546ข., 2548ก., 2548ข. : ไม่ปรากฏ เลขหน้า ; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2547 : 30 ; สำนักผู้ตรวจราชการและติดตาม ประเมินผล, 2548 : 1 ; สุวิมล ว่องวานิช และนงลักษณ์ วิรัชชัย, 2547 : ไม่ปรากฏเลขหน้า ; Nutravong, 2002 : unpagged ; Kittisunthorn, 2003 : unpagged) พบว่า หลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มีจุดดีหลายประการ เช่น ช่วยส่งเสริมการกระจายอำนาจ

ทางการศึกษาทำให้ท้องถิ่น และสถานศึกษามีส่วนร่วมและมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และมีแนวคิดและหลักการในการส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวมอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตามผลการศึกษาดังกล่าวยังได้สะท้อนให้เห็นถึงประเด็นที่เป็นปัญหา และความไม่ชัดเจนของหลักสูตรหลายประการ ทั้งในส่วนของเอกสารหลักสูตร กระบวนการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ และผลผลิตที่เกิดจากการใช้หลักสูตร ได้แก่ ปัญหาความสับสนของผู้ปฏิบัติในระดับสถานศึกษาในการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษา สถานศึกษาส่วนใหญ่กำหนดสาระ และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังไว้มาก ทำให้เกิดปัญหาหลักสูตรแน่น การวัดและประเมินผลไม่สะท้อนมาตรฐาน ส่งผลต่อปัญหาการจัดทำเอกสารหลักฐานทางการศึกษาและการเทียบโอนผลการเรียน รวมทั้งปัญหาคุณภาพของผู้เรียนในด้านความรู้ ทักษะ ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์อันยังไม่เป็นที่น่าพอใจ

นอกจากนั้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) ได้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนจุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพคนในสังคมไทยให้มีคุณธรรม และมีความรอบรู้อย่างเท่าทัน ให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และศีลธรรม สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปสู่สังคมฐานความรู้ได้อย่างมั่นคง แนวการพัฒนาคนดังกล่าวมุ่งเตรียมเด็กและเยาวชนให้มีพื้นฐานจิตใจที่ดีงาม มีจิตสาธารณะ พร้อมทั้งมีสมรรถนะ ทักษะและความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิต อันจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี้, 2550 : 50) ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่ยุคศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งส่งเสริมผู้เรียนมีคุณธรรม รักความเป็นไทย ให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ มีทักษะด้านเทคโนโลยี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกได้อย่างสันติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 2)

จากข้อค้นพบในการศึกษาวิจัยและติดตามผลการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่ผ่านมา ประกอบกับข้อมูลจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคนในสังคมไทย และจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนสู่ศตวรรษที่ 21 จึงเกิดการทบทวนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มีความเหมาะสม ชัดเจนทั้งเป้าหมายของหลักสูตรในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และกระบวนการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา

โดยได้กำหนดวิสัยทัศน์ จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่ชัดเจน เพื่อใช้เป็นทิศทางในการจัดทำหลักสูตร การเรียน การสอนในแต่ละระดับ นอกจากนี้ได้กำหนดโครงสร้างเวลาเรียนขั้นต่ำของแต่ละกลุ่มสาระ การเรียนรู้ในแต่ละชั้นปีไว้ในหลักสูตรแกนกลาง และเปิดโอกาสให้สถานศึกษาเพิ่มเติมเวลา เรียนได้ตามความพร้อมและจุดเน้น อีกทั้งได้ปรับกระบวนการวัดและประเมินผลผู้เรียน เกณฑ์การจบการศึกษาแต่ละระดับ และเอกสารแสดงหลักฐานทางการศึกษาให้มีความ สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ และมีความชัดเจนต่อการนำไปปฏิบัติ

1.1 วิสัยทัศน์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็น กำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึก ในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็น ต่อการศึกษาต่อการประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ บนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

1.2 หลักการ

เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นไปตามแนวนโยบายการจัดการศึกษา ของประเทศ จึงกำหนดหลักการของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 3-8)

1.2.1 เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีจุดหมาย และมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล

1.2.2 เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับ การศึกษาอย่างเสมอภาค และมีคุณภาพ

1.2.3 เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจ ให้สังคม มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

1.2.4 เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลา และการจัดการเรียนรู้

1.2.5 เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

1.2.6 เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และ ประสบการณ์

1.3 จุดมุ่งหมาย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิด กับผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐานดังนี้

1.3.1 มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.3.2 มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต

1.3.3 มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุนทรีย์ และรักการออกกำลังกาย

1.3.4 มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข

1.3.5 มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์ และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

1.4 สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

ในการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งเน้นพัฒนา ผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญและ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังนี้

1.4.1 สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการดังนี้

1.4.2 ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนคติของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

1.4.3 ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

1.4.4 ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรม และข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

1.4.5 ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงานและการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

1.4.6 ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือกและใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคมในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้องเหมาะสม และมีคุณธรรม

1.5 คุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลกดังนี้

- 1.5.1 รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
- 1.5.2 ซื่อสัตย์สุจริต
- 1.5.3 มีวินัย
- 1.5.4 ใฝ่เรียนรู้
- 1.5.5 อยู่อย่างพอเพียง
- 1.5.6 มุ่งมั่นในการทำงาน
- 1.5.7 รักความเป็นไทย
- 1.5.8 มีจิตสาธารณะ

1.6 มาตรฐานการเรียนรู้

การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสมดุล ต้องคำนึงถึงหลักพัฒนาการทางสมอง และพหุปัญญา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้

- 1.6.1 ภาษาไทย
- 1.6.2 คณิตศาสตร์
- 1.6.3 วิทยาศาสตร์
- 1.6.4 สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- 1.6.5 สุขศึกษาและพลศึกษา
- 1.6.6 ศิลปะ
- 1.6.7 ภาษาอังกฤษและเทคโนโลยี
- 1.6.8 ภาษาต่างประเทศ

ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ระบุสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้ ปฏิบัติได้ มีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานการเรียนรู้เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนาการศึกษาทั้งระบบ เพราะจะสะท้อนให้ทราบว่าต้องการอะไร จะสอนอย่างไร และประเมินอย่างไร รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบเพื่อการประกันคุณภาพ

การศึกษาโดยใช้ระบบการประเมินคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอก รวมทั้ง การทดสอบระดับเขตพื้นที่การศึกษา และการทดสอบระดับชาติ ระบบการตรวจสอบ เพื่อประกันคุณภาพดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยสะท้อนภาพการจัดการศึกษาว่า สามารถพัฒนา ผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่มาตรฐานการเรียนรู้กำหนดเพียงใด ดังแผนภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ ของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

วิสัยทัศน์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเ็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้ง เจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

จุดหมาย

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. มีความรู้อันเป็นสากลและมีความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยีและมีทักษะชีวิต
3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุนทรีย์ และรักการออกกำลังกาย
4. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

1. ความสามารถในการสื่อสาร
2. ความสามารถในการคิด
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา
4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต
5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง
6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย
8. มีจิตสาธารณะ

มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้

1. ภาษาไทย
2. คณิตศาสตร์
3. วิทยาศาสตร์
4. สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
5. ศิลปะ
6. สุขศึกษาและพลศึกษา
7. ภาษาต่างประเทศ

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

1. กิจกรรมแนะแนว
2. กิจกรรมนักเรียน
3. กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

คุณภาพของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

แผนภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.7 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ พัฒนาอย่างรอบด้านเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม เสริมสร้างให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม สามารถจัดการตนเองได้ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แบ่งเป็น 3 ลักษณะดังนี้

1.7.1 กิจกรรมแนะแนว

เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักตนเอง รู้รักษ์สิ่งแวดล้อม สามารถคิดตัดสินใจ คิดแก้ปัญหา กำหนดเป้าหมาย วางแผนชีวิตทั้งด้านการเรียน และอาชีพ สามารถปรับตนได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังช่วยให้ครูรู้จักและเข้าใจผู้เรียน ทั้งยังเป็นกิจกรรมที่ช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมพัฒนาผู้เรียน

1.7.2 กิจกรรมนักเรียน

เป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาความมีระเบียบวินัย ความเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี ความรับผิดชอบ การทำงานร่วมกัน การรู้จักแก้ปัญหา การตัดสินใจที่เหมาะสม ความมีเหตุผล การช่วยเหลือแบ่งปันกัน เอื้ออาทร และสมานฉันท์ โดยจัดให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน ให้ได้ปฏิบัติด้วยตนเองในทุกขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาวิเคราะห์วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมินและปรับปรุงการทำงาน เน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับวุฒิภาวะของผู้เรียน บริบทของสถานศึกษาและท้องถิ่น กิจกรรมนักเรียนประกอบด้วย

- 1) กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์

และนักศึกษาวิชาทหาร

- 2) กิจกรรมชุมนุม ชมรม

1.7.3 กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน และท้องถิ่นตามความสนใจในลักษณะอาสาสมัคร เพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบ ความดีงามความเสียสละต่อสังคม มีจิตสาธารณะ เช่น กิจกรรมอาสาพัฒนาต่าง ๆ กิจกรรมสร้างสรรค์สังคม

1.7.4 โครงสร้างเวลาเรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดกรอบโครงสร้างเวลาเรียน ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การกำหนดกรอบโครงสร้างเวลาเรียนหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พ.ศ. 2551

กลุ่มสาระ การเรียนรู้/ กิจกรรม	เวลาเรียน									
	ระดับประถมศึกษา						ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น			ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
	ป.1	ป.2	ป.3	ป.4	ป.5	ป.6	ม.1	ม.2	ม.3	ม.4-6
ภาษาไทย	200	200	200	160	160	160	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	240 (6 นก.)
คณิตศาสตร์	200	200	200	160	160	160	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	240 (6 นก.)
วิทยาศาสตร์	80	80	80	80	80	80	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	240 (6 นก.)
สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม	80	80	80	80	80	80	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	240 (6 นก.)
สุขศึกษาและ พลศึกษา	80	80	80	80	80	80	120 (2 นก.)	120 (2 นก.)	120 (2 นก.)	120 (3 นก.)
ศิลปะ	80	80	80	80	80	80	120 (2 นก.)	120 (2 นก.)	120 (2 นก.)	120 (3 นก.)
การทำงานอาชีพ และ เทคโนโลยี	40	40	40	80	80	80	120 (2 นก.)	120 (2 นก.)	120 (2 นก.)	120 (3 นก.)
ภาษา ต่างประเทศ	40	40	40	80	80	80	120 (2 นก.)	120 (2 นก.)	120 (2 นก.)	240 (6 นก.)

กลุ่มสาระ การเรียนรู้/ กิจกรรม	เวลาเรียน									
	ระดับประถมศึกษา						ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น			ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
	ป.1	ป.2	ป.3	ป.4	ป.5	ป.6	ม.1	ม.2	ม.3	ม.4-6
รวมเวลาเรียน (พื้นฐาน)	800	800	800	800	800	800	840 (21 นก.)	840 (21 นก.)	840 (21 นก.)	1,560 (39 นก.)
กิจกรรมพัฒนา ผู้เรียน	120	120	120	120	120	120	120	120	120	360
รายวิชา / กิจกรรมที่ สถานศึกษาจัด เพิ่มเติม ตาม ความพร้อมและ จุดเน้น	ปีละไม่เกิน 80 ชั่วโมง						ปีละไม่เกิน 240 ชั่วโมง			ไม่น้อยกว่า 1,560 ชั่วโมง
รวมเวลาเรียน ทั้งหมด	ไม่เกิน 1,000 ชั่วโมง/ปี						ไม่เกิน 1,200 ชั่วโมง/ปี			รวม 3 ปี ไม่น้อยกว่า 3,600 ชั่วโมง

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่กำหนดไว้ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีละ 120 ชั่วโมง และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 360 ชั่วโมงนั้น เป็นเวลาสำหรับปฏิบัติกิจกรรมแนะแนวกิจกรรมนักเรียน และกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ในส่วนกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ให้สถานศึกษาจัดสรรเวลาให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรม ดังนี้

ระดับประถมศึกษา (ป.1-6) รวม 6 ปี จำนวน 60 ชั่วโมง

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1-3) รวม 3 ปี จำนวน 45 ชั่วโมง

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-6) รวม 3 ปี จำนวน 60 ชั่วโมง

จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่กล่าวมาสรุปได้ว่า หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้จัดทำขึ้นโดยมีจุดหมายเพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทย และพลโลก จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการ ซึ่งจะทำให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำกรอบ ความสำคัญ วิสัยทัศน์ ภาระและมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง มาเป็นกรอบในการออกแบบ ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมด้านการปรับตัวทางสังคม และแบบทดสอบการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

2. หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนวาปีปทุม

หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนวาปีปทุม จัดทำขึ้นสำหรับใช้เป็นกรอบและทิศทางในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพด้านความรู้ และทักษะ ที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง และแสวงหาความรู้ เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

โรงเรียนวาปีปทุม เป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ได้สร้าง ความตระหนักให้แก่บุคลากร ซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน นักเรียน ทั้งนี้เพื่อให้เห็นความสำคัญ ความจำเป็นที่ต้องร่วมมือกันบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา พัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ดำเนินการแต่งตั้ง คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษา คณะอนุกรรมการกลุ่มสาระ การเรียนรู้ เพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและคณะกรรมการอื่น ๆ ตามความจำเป็น จัดทำระบบสารสนเทศของสถานศึกษา จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ หลักสูตรให้กับผู้ปกครอง นักเรียน หน่วยงาน องค์กรในชุมชน ทุกฝ่ายได้รับทราบ

และขอความร่วมมือ ผู้บริหารทำความเข้าใจกับครูให้พัฒนาตนเองและวางแผนดำเนินการร่วมกันในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การเรียนรู้ที่นักเรียนสำคัญที่สุด การใช้แหล่งเรียนรู้หลากหลาย การใช้สื่อการเรียนรู้ นวัตกรรม และเทคโนโลยี การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ การสอนซ่อมเสริม การวิจัยเพื่อพัฒนา เป็นต้น

ด้วยความจำเป็นดังกล่าว กลุ่มบริหารวิชาการ โรงเรียนวาปีปทุม จึงได้มีการศึกษาคิดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนวาปีปทุม เพื่อนำผลการประเมินไปใช้ประกอบการพิจารณาปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับ ความต้องการของนักเรียนซึ่งเป็นผลดีต่อการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น (โรงเรียนวาปีปทุม, 2553 : 6-14)

1. วิสัยทัศน์โรงเรียนวาปีปทุม

โรงเรียนวาปีปทุมเป็นองค์กรดี มีมาตรฐาน วิชาการเด่น เน้นคุณธรรม นำสังคม ดำรงความเป็นไทย ก้าวไกลสู่สากล ภายในปี 2555

2. พันธกิจของโรงเรียนวาปีปทุม

เมื่อพิจารณาบทบาทหน้าที่ของโรงเรียนตามกรอบกฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งพิจารณาขอบอบการบริหารงานเขตพื้นที่การศึกษาตามวิสัยทัศน์ที่กำหนด จึงกำหนดพันธกิจดังนี้

- 2.1 พัฒนาการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
- 2.2 พัฒนาสื่อ สภาพแวดล้อม อาคารสถานที่ให้เอื้อต่อการเรียนรู้
- 2.3 พัฒนานุเคราะห์ และครูให้เป็นครูมืออาชีพ
- 2.4 ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการศึกษา
- 2.5 ปลุกฝังให้นักเรียนมี คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะ

อันพึงประสงค์

- 2.6 ดำรงความเป็นไทย และปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง
- 2.7 พัฒนาระบบคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนให้เข้มแข็งและเป็นสากล
- 2.8 ส่งเสริมประชาธิปไตย มีจิตอาสา พัฒนาสังคม

3. นโยบายโรงเรียนวาปีปทุม

3.1 มุ่งส่งเสริมสนับสนุนการกระจายอำนาจด้วยการบริหารจัดการภายในโรงเรียน เป็นฐานชุมชนมีส่วนร่วมภายใต้นโยบายของรัฐบาล กระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาการศึกษามัธยมศึกษา เขต 26

3.2 มุ่งพัฒนาสื่อ นวัตกรรม สภาพแวดล้อมและอาคารสถานที่ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ความดีและความสุขของนักเรียน

3.3 มุ่งส่งเสริมพัฒนาครู ผู้บริหารและบุคลากรอื่นสู่มาตรฐานวิชาชีพ

3.4 มุ่งให้นักเรียนมีความรู้ ความสามารถตามมาตรฐานสากลด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย

3.5 มุ่งปลูกฝังให้นักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของโรงเรียนและตระหนักในการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

4. เป้าประสงค์ของโรงเรียน

4.1 เพื่อให้นักเรียนโรงเรียนวาปีปทุม ได้เรียนรู้เต็มตามศักยภาพ รักการเรียนรู้ มีความเป็นไทย มีความก้าวหน้าสู่คุณภาพตามมาตรฐานสากล

4.2 เพื่อให้นักเรียนมีสุขภาพพลานามัยที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของโรงเรียนวาปีปทุม และตระหนักในคุณค่าตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศชาติ มีเจตคติที่ดีต่อพลโลก ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

5. จุดมุ่งหมายหลักสูตรของโรงเรียนวาปีปทุม

เพื่อให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนวาปีปทุมได้มาตรฐานและสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มุ่งให้นักเรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีความเป็นไทย ภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นมีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดจุดมุ่งหมาย ซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ ให้นักเรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังต่อไปนี้

5.1 เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์

5.2 มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า

5.3 มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการ มีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีการคิด วิธีการทำงานได้เหมาะสมกับสถานการณ์

5.4 มีทักษะกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด การสร้างปัญญา และทักษะในการดำเนินชีวิต

5.5 รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี

5.6 มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าเป็นผู้บริโภค

5.7 เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย ภูมิใจในคุณงามความดี เป็นพลเมืองดี ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ เป็นประมุข

5.8 มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ภูมิใจในคุณงามความดี และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

5.9 รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม

6. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนวาปีปทุม

โรงเรียนวาปีปทุม จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน เข้าสู่เกณฑ์มาตรฐานคุณภาพการศึกษา ให้นักเรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังนี้

6.1 รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

6.2 ซื่อสัตย์ สุจริต

6.3 มีวินัย

6.4 ใฝ่เรียนรู้

6.5 อยู่อย่างพอเพียง

6.6 มุ่งมั่นในการทำงาน

6.7 รักความเป็นไทย

6.8 มีจิตสาธารณะ

7. โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนวาปีปทุม

เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักการ จุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ให้สถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องมีแนวปฏิบัติในการจัดหลักสูตร สถานศึกษาจึงได้กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

7.1 ระดับช่วงชั้น

โรงเรียนวาปีปทุม กำหนดหลักสูตรเป็น 2 ระดับ ตามระดับพัฒนาการของนักเรียนดังนี้

7.1.1 ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3)

7.1.2 ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6)

7.2 สาระการเรียนรู้

กำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรซึ่งประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะ หรือกระบวนการเรียนรู้ และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน เป็น 8 กลุ่ม ดังนี้

7.2.1 ภาษาไทย

7.2.2 คณิตศาสตร์

7.2.3 วิทยาศาสตร์

7.2.4 สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

7.2.5 สุขศึกษาและพลศึกษา

7.2.6 ศิลปะ

7.2.7 การงานอาชีพและเทคโนโลยี

7.2.8 ภาษาอังกฤษ

สาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มนี้ เป็นพื้นฐานที่สำคัญที่นักเรียนทุกคนต้องเรียนรู้ โดยจัดเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ประกอบด้วย ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมการแก้ปัญหาและวิกฤตของชาติ และ กลุ่มที่ 2 ประกอบด้วย สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และ ภาษาอังกฤษ เป็นสาระการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความเป็นมนุษย์และสร้างศักยภาพในการคิด และการทำงานอย่างสร้างสรรค์

สาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ ประกอบด้วยสาระการเรียนรู้สองส่วน คือ ส่วนที่ 1 สาระการเรียนรู้พื้นฐาน เป็นส่วนที่จำเป็นที่มุ่งพัฒนาคุณภาพของนักเรียนให้เป็น

มนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และส่วนที่ 2 สารการเรียนรู้เพิ่มเป็นส่วนที่ตอบสนองความสามารถ ความถนัด ความสนใจ และสนองตอบศักยภาพของนักเรียน แต่ละคน ตลอดจนสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น

7.3 กิจกรรมพัฒนานักเรียน เป็นกิจกรรมที่จัดให้นักเรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้ง 8 กลุ่ม การเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเอง ตามความถนัด และความสนใจอย่างแท้จริง การพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้าน ทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม โดยอาจจัดเป็นแนวทางหนึ่งที่จะสนองนโยบายในการสร้างเยาวชนของชาติให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย และมีคุณภาพเพื่อพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม ซึ่งสถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย มีรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม กิจกรรมพัฒนานักเรียนแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

7.3.1 กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของนักเรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน เสริมสร้างทักษะชีวิต วุฒิภาวะทางอารมณ์ การเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา และการสร้างสัมพันธภาพที่ดี ซึ่งผู้สอนทุกคนต้องทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษาด้านชีวิตการศึกษา ต่อและพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพและการมีงานทำ

7.3.2 กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่นักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติตนเองอย่างครบวงจร ตั้งแต่ศึกษาวิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมิน และปรับปรุงการทำงาน โดยเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เช่น ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ และกิจกรรมตามความถนัดความสนใจของนักเรียน (กิจกรรมชุมนุมต่าง ๆ)

8. กิจกรรมพัฒนานักเรียน โรงเรียนวาปีปทุม

โรงเรียนวาปีปทุม จัดเวลาเรียนสำหรับกิจกรรมพัฒนานักเรียน ประมาณร้อยละ 20 ของเวลาเรียนทั้งหมด และจัดกิจกรรมเสริมนอกเวลาเรียนอีกส่วนหนึ่งด้วย สำหรับกิจกรรมพัฒนานักเรียนที่จัดในเวลาเรียน มีดังนี้

8.1 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ประมาณ 160 ชั่วโมงต่อปี เฉลี่ย 4 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

8.1.1 กิจกรรมแนะแนว 1 ชั่วโมง

8.1.2 กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด บำเพ็ญประโยชน์ 1 ชั่วโมง

8.1.3 กิจกรรมตามความถนัดและความสนใจ 1 ชั่วโมง

8.1.4 กิจกรรมดนตรี กีฬา และศิลปะ 1 ชั่วโมง

8.2 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ประมาณ 160 ชั่วโมงต่อปี เฉลี่ย 4 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

8.2.1 กิจกรรมแนะแนว 1 ชั่วโมง

8.2.2 กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด บำเพ็ญประโยชน์ รักษาดินแดน 1 ชั่วโมง

8.2.3 กิจกรรมตามความถนัดและความสนใจ 1 ชั่วโมง

8.2.4 กิจกรรมกีฬาและนันทนาการ 1 ชั่วโมง

จากหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนวชิรวิทย์ สามารถสรุปได้ว่า นักเรียนทุกคนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงเต็มตามศักยภาพ มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ชุมชนและโรงเรียนร่วมมือกันจัดการศึกษาเพื่อพัฒนานักเรียนให้เกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์ สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ พัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้านทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม มีการบริหารงานพัฒนาบุคลากร การนิเทศติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลอย่างเป็นระบบ มีบรรยากาศสิ่งแวดล้อมที่ดี แหล่งเรียนรู้ที่ดีในโรงเรียน

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำกรอบวิสัยทัศน์ นโยบายของโรงเรียนและโครงสร้างของหลักสูตรสถานศึกษามาเป็นฐานในการออกแบบชุดกิจกรรมแนะแนวและแบบทดสอบเพื่อประเมินความสามารถในการปรับตัวทางสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

3. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการและการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น

3.1 ความหมายของวัยรุ่น

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2530 : 190) ให้ความหมายของวัยรุ่นไว้ว่า “วัยรุ่น” หมายถึง วัยย่างเข้าสู่หนุ่มสาว สุชา จันทน์เอม. (2542 : 136) กล่าวว่า คำว่า “วัยรุ่น” มาจากคำว่า Adolescere ในภาษาละติน ซึ่งแปลว่า “เจริญเติบโตสู่ภาวะ” นั่นคือเป็นวัยย่างเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ตนเอง โดยดีออกจาก

ความพร้อมทางร่างกาย หรือภาวะสูงสุดของร่างกายเป็นเครื่องตัดสิน และให้คำจำกัดความว่า “วัยรุ่น” หมายถึง วัยที่เข้าสู่ภาวะทางเพศอย่างสมบูรณ์และพร้อมที่จะเป็นบิดามารดาได้ โดยเด็กชายจะเข้าสู่ระยะวัยรุ่นช้ากว่าเด็กหญิงประมาณ 2 ปี วราภรณ์ ตระกูลสถิตย์ (2544 : 103) กล่าวว่า “วัยรุ่น” ในภาษาอังกฤษตรงกับคำว่า Adolescence ซึ่งหมายถึง เจริญสู่วุฒิภาวะ (Grow into Maturity) และวุฒิภาวะ (Maturation) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงซึ่งเนื่องมาจากความเจริญงอกงามทางด้านร่างกาย ซึ่งรวมถึงสิ่งที่ได้รับการถ่ายทอดทางพันธุกรรมด้วย โดยมีสิ่งแวดล้อมเป็นตัวเสริม ความหมายของวัยรุ่น ยังใช้คำในภาษาอังกฤษอีกหลายคำ เช่น Teenage หมายถึง วัยที่มีอายุ 10 ปีขึ้นไป แต่ไม่ถึง 20 ปี หรือ Puberty ซึ่งวัยรุ่นจะมีพัฒนาการทางร่างกายและด้านเพศ เช่น เสียงเปลี่ยน สัดส่วนร่างกายเปลี่ยนแปลง มีลักษณะเป็นหญิงและชายอย่างชัดเจน

วินัดดา ปิยะศิลป์ (2539 : 165-166) แบ่งระยะพัฒนาการเด็กวัยรุ่นเป็น 3 ช่วง คือช่วงวัยแรกเริ่ม (10-13 ปี) ช่วงวัยรุ่นตอนกลาง (14-16 ปี) และช่วงวัยรุ่นตอนปลาย (17-19 ปี) จากเอกสารประกอบการสอนชุดวิชา พฤติกรรมวัยรุ่น มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมาธิราช (2532 : 607) ได้สรุปไว้ว่า พัฒนาการของเด็กวัยรุ่นใน 3 กลุ่มนี้ มีความเหลื่อมล้ำกันและกัน อยู่เป็นส่วนมาก แต่ที่จำเป็นต้องแยกจากกัน ทั้งนี้เพื่อชี้ให้เห็นลักษณะเด่นเป็นพิเศษของวัยรุ่นแต่ละช่วงดังนี้

1. วัยรุ่นตอนต้นหรือวัยแรกเริ่ม เป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย ทุกระบบเป็นระยะเวลาประมาณ 2 ปี และมักอยู่ในช่วง 10-13 ปี โดยวัยรุ่นมีความคิดหมกมุ่นกังวลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อจิตใจ ทำให้อารมณ์หงุดหงิด แปรปรวนง่าย มีลักษณะหลายอย่างของวัยเด็ก เช่น ยังอยู่ในกลุ่มเพื่อนเดียวกัน และมีบ้านเป็นศูนย์กลางของชีวิต
2. วัยรุ่นตอนกลาง เป็นช่วงที่วัยรุ่นจะยอมรับสภาพร่างกายที่เปลี่ยนแปลงเป็นหนุ่มสาวได้แล้ว อยู่ในช่วงประมาณอายุ 14-16 ปี มีความคิดลึกซึ้ง จึงหันมาใส่ใจอุดมการณ์ หาเอกลักษณ์ของตนเอง เพื่อความเป็นตัวของตัวเองและพยายามเอาชนะความรู้สึกแบบเด็ก ๆ ที่ผูกพันและอยากจะทำพ่อกับแม่ เป็นระยะที่มีความกระด้างกระเดื่องต่อคำสั่งของพ่อแม่เริ่มสนใจเพศตรงข้าม
3. วัยรุ่นตอนปลายอยู่ในช่วงอายุ 17-19 ปี เป็นช่วงเวลาที่มีความผูกพันแน่นแฟ้นกับเพื่อนต่างเพศ สภาพร่างกายเติบโตเต็มที่ เริ่มจะสนใจอนาคตของตนเอง เด็กหนุ่มสาวเริ่มสนใจงานที่ไม่เป็นอุปสรรคต่อชีวิตสมรส

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า วัยรุ่นเป็นภาวะวัยที่อยู่ในช่วงปรับเปลี่ยน จากเด็กเป็นผู้ใหญ่ ทั้งชายและหญิงมีการเปลี่ยนแปลงทั้งสภาพร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญาอย่างรวดเร็ว อายุโดยเฉลี่ย 12-20 ปี โดยแบ่งเป็น 3 ช่วง คือ วัยรุ่นตอนต้น วัยรุ่นตอนกลาง และวัยรุ่นตอนปลาย

3.2 พัฒนาการของวัยรุ่น

พัฒนาการ หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ของมนุษย์ อย่างมีระเบียบแบบแผนสืบเนื่องกันไป ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงด้านคุณภาพ ทำให้มนุษย์มีลักษณะใหม่ ๆ เกิดขึ้น และมีความสามารถใหม่ ๆ เกิดขึ้น (สุชา จันทร์เฒ, 2529 : 3)

กล่าวโดยสรุป พัฒนาการ หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ของมนุษย์ อย่างมีระเบียบแบบแผนสืบเนื่องกันไป ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงด้านคุณภาพ ทำให้มนุษย์มีลักษณะใหม่ ๆ เกิดขึ้น และมีความสามารถใหม่ ๆ เกิดขึ้น โดยเฉพาะวัยรุ่น ถือว่าอยู่ในช่วงวัย ที่มีพัฒนาการในทุก ๆ ด้าน แบ่งพัฒนาการออกเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

3.2.1 พัฒนาการทางด้านร่างกาย

จตุรพร ลิ้มมันจริง (2544 : 79) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายของวัยรุ่น ถือได้ว่าเป็นพัฒนาการด้านแรก que แสดงว่ามีการเปลี่ยนแปลงจากเด็กมาสู่วัยรุ่นอย่างเด่นชัด โดยในระยะต้นของวัยรุ่นจะเป็นระยะที่มีพัฒนาการทางร่างกายอย่างรวดเร็ว และมีบทบาทสำคัญ ต่อพัฒนาการทางความเจริญงอกงามทางด้านอื่น ๆ ให้ประสานตามไปด้วย สาเหตุที่ทำให้เกิดพัฒนาการทางร่างกาย คือ ฮอรัโมน ที่เกิดจากต่อมไร้ท่อภายในร่างกาย ซึ่งประกอบด้วย ต่อมไร้ท่อที่สำคัญ ได้แก่ ต่อมพิทูอิทารี ต่อมไทรอยด์ ต่อมแอดรีนัล และต่อมเพศ ทั้งวัยรุ่นชายและหญิงเปลี่ยนแปลงแตกต่างกันชัดเจน โดยวัยรุ่นหญิงจะเริ่มเข้าสู่วัยรุ่นก่อนเด็กชาย 1-2 ปี ซึ่งเกิดขึ้นในระหว่างอายุ 10-11 ปี ส่วนเด็กชายนั้นจะเริ่มเข้าสู่วัยรุ่นในระหว่างอายุ 12-16 ปี โดยการเปลี่ยนแปลงลักษณะพัฒนาการทางด้านร่างกาย แบ่งเป็น 4 ลักษณะ คือ การเปลี่ยนแปลงขนาดของร่างกาย การเปลี่ยนแปลงของสัดส่วน การเปลี่ยนแปลงที่อวัยวะเพศ และการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับลักษณะที่บอกเพศ การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายเป็นสาเหตุหนึ่ง ที่ทำให้วัยรุ่นส่วนใหญ่มีปัญหาในการปรับตัว ถ้าวัยรุ่นคนนั้นมีพัฒนาการทางร่างกายที่แตกต่างไปจากเกณฑ์ปกติ และผลของการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายนั้นมีอิทธิพลต่อจิตใจและพฤติกรรมของวัยรุ่น ทำให้วัยรุ่นคิดว่าตนเองเป็นผู้ใหญ่แล้ว เกิดการแสวงหาเอกลักษณ์และต้องการอิสระ ในเรื่องต่าง ๆ มากขึ้น

3.2.2 พัฒนาการทางด้านอารมณ์และจิตใจ

อารมณ์ เป็นความรู้สึกหรือความสะเทือนใจที่เกิดจากร่างกายถูกสิ่งอื่นมาเร้า ความเปลี่ยนแปลงและความเจริญเติบโตของร่างกายทั้งภายในและภายนอก อเล็กซานเดอร์, โรดิน และกอร์แมน (Alexander, Roodin and Gorman, 2003 : 359) เรียกระยะวัยรุ่นนี้ว่าระยะ “Storm and Stress” ระยะนี้อารมณ์ของวัยรุ่นจะรุนแรง โดยมักแสดงความรู้สึกอย่างเปิดเผย ตัดสินใจรวดเร็ว เคียดแค้นและขุ่นใจง่าย อารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย มีทั้งอารมณ์ที่สงบเยือกเย็น บางครั้ง มีความสุขสนุกสนาน บางครั้ง เต็มไปด้วยความเชื่อมั่นในตนเอง จึงมักมีความคิดเห็นขัดแย้งกับผู้ใหญ่อยู่เสมอ วัยรุ่นไม่ชอบการบังคับ หรือใช้อำนาจออกคำสั่ง แต่ขณะเดียวกันก็มีความขัดแย้งในใจ คืออยากกลับไปเป็นเด็กที่ต้องการบิคารมราคาเป็นที่พึ่งพิงอย่างอบอุ่นและอำนวยความสะดวก ต้องการคำแนะนำและการช่วยเหลือที่ไม่พรีำเพื่อจนเกินไป จตุพร ลิมมั้นจริง (2544 : 79-81) ได้แบ่งการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ของวัยรุ่นว่าแปรผันตามองค์ประกอบ 4 ประการ คือ

- 1) องค์ประกอบทางชีวภาพ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรม หรือยีนส์ทำให้หน้าตา รูปร่าง หรืออวัยวะต่าง ๆ ไม่สอดคล้องกับความคาดหวังของวัยรุ่น
- 2) ความแตกต่างระหว่างเพศและอายุ วัยรุ่นชายและหญิงมีการปรับตัวแตกต่างกัน โดยวัยรุ่นหญิงมีการปรับตัวก่อนวัยรุ่นชายเนื่องจากกฎเกณฑ์ของสังคม
- 3) อิทธิพลของครอบครัว ประสบการณ์ต่าง ๆ ทางครอบครัวเป็นพื้นฐานการปรับตัวทางอารมณ์ของวัยรุ่น โดยครอบครัวจะมีอำนาจสนับสนุนและจัดการเกี่ยวกับความหวังและความหมายของชีวิตสำหรับวัยรุ่น ในครอบครัวที่มีระบบค่านิยมที่เข้มงวด และโครงสร้างของครอบครัวค่อนข้างยึดประเพณีเก่า ๆ ปรากฏผลว่าเป็นสิ่งที่ดีซึ่งช่วยป้องกันวัยรุ่นจากความยุ่งยากทางสังคมและค่านิยมส่วนตัวในระหว่างเวลาของแรงบีบคั้นที่จะก่อให้เกิดความเสียหายมากมาย ในเวลาเดียวกันบิคารมราคาต้องกระตุ้นความก้าวหน้าของบุตรวัยรุ่นให้ไปสู่ความเป็นอิสระเพื่อให้วัยรุ่นเองสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเองตามลำพัง
- 4) องค์ประกอบทางสังคมวัฒนธรรม ได้แก่ วัฒนธรรม ประเพณี และค่านิยมในขณะนั้น การแปรผันทางวัฒนธรรมและชนชั้นทางสังคมที่แตกต่างกัน จะมีค่านิยมและความคาดหวังที่แตกต่างกันด้วย สิ่งแวดล้อมทางสังคมก็มีอิทธิพลซึ่งทำให้วัยรุ่นมีความยุ่งยากใจ และเป็นช่วงวิกฤติ เพราะมีจิตสำนึกในเรื่องคุณภาพของสิ่งแวดล้อม

ทางสังคม ประกอบกับการไม่สามารถควบคุมชีวิต หรือทำในสิ่งที่สังคมกำหนดว่าต้องแสดง อารมณ์ในแบบนั้น ซึ่งวัยรุ่นพึงพอใจด้วย

สาเหตุที่วัยรุ่นมีอารมณ์เปลี่ยนแปลง

1. ความเปลี่ยนแปลงทางร่างกายวัยรุ่น บางครั้งไม่สามารถที่จะเข้าใจ ตนเองและปฏิบัติตนได้เหมาะสม มีความสนใจที่จะทำตามผู้ใหญ่ทั้งพฤติกรรม และการแต่งกาย ในขณะที่ผู้ใหญ่ยังมองว่าวัยรุ่นยังเป็นเด็กอยู่ ทำให้เกิดความขัดแย้งกับผู้ใหญ่ ตลอดเวลาจึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้อารมณ์ของวัยรุ่นไม่มั่นคงทำให้เกิดความเครียดและเด็ก มักจะแสดงออกทันที

2. การเปลี่ยนแปลงอวัยวะภายใน ระบบการทำงานของอวัยวะภายใน เปลี่ยนแปลงไป เช่น การขยายขนาดของกระเพาะอาหาร การทำงานของต่อมเพศ เป็นสาเหตุ ให้เด็กมีความต้องการใหม่ ๆ การรับประทานอาหารมากขึ้น การเริ่มสนใจเพศตรงข้าม ต้องการมีส่วนร่วมกับหมู่คณะวัยรุ่นจึงมักมีการรวมกลุ่ม ผู้ใหญ่ไม่เข้าใจเมื่อเด็กถูกดูมากขึ้น อารมณ์ก็หงุดหงิด คิดหาทางที่จะหนีหนีออกจากบ้านคอยหลบหน้าพ่อแม่ อาจเก็บตัวอยู่ใน ห้อง หรือออกไปกับกลุ่มเพื่อนเป็นเหตุให้เด็กประพฤติดิฉันได้ง่าย

3. การปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ การวางตัวในสังคมให้เหมาะสม นอกจากต้องปรับตัวให้เข้ากับทางบ้านแล้ว ยังต้องปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนหมู่คณะ และความเข้มงวด ที่ผู้ใหญ่มีต่อความประพฤติของเด็กในเรื่องต่าง ๆ เช่น การแต่งกาย การคบเพื่อน การเรียน และการที่จะต้องปฏิบัติตามใจผู้ใหญ่อยู่ตลอดเวลา เป็นเหตุให้อารมณ์ ของวัยรุ่นไม่มั่นคง หงุดหงิด มีความรู้สึกไวและมักแสดงออกทันที เด็กในวัยนี้มักจะมี ความคับข้องใจอยู่เสมอ

3.3.3 พัฒนาการทางด้านสังคม

ทฤษฎีจิตสังคมของอีริกสัน (Psychosocial Theory of Personality) เชื่อว่า พัฒนาการเป็นกระบวนการที่แสดงถึงวิวัฒนาการของร่างกาย จิตใจและสังคมของมนุษย์ และพัฒนาการจะดำเนินต่อเนื่องกันไปอย่างมีแบบแผน โดยแบ่งออกเป็น 8 ขั้น และ พัฒนาการ ของวัยรุ่นอยู่ในขั้นที่ 5 คือ ขั้นพัฒนาการความรู้สึกในความเป็นเอกลักษณ์ของ ตนเองและผ่านพ้นความรู้สึกสับสนในตนเองไปได้ รับรู้ตนตามความจริง ดังนั้น ช่วงนี้วัยรุ่น จึงต้องแสวงหาแนวทาง ที่จะทำให้ตนเป็นผู้ใหญ่และให้สังคมยอมรับ ศรีเรื่อน แก้วกั้ววาล (2540 : 337-338) กล่าวถึง พัฒนาการทางสังคมในวัยรุ่นว่าพัฒนาการด้านนี้มีมุมมอง หลากหลาย กล่าวคือ เด็กให้ความสำคัญกับเพื่อนร่วมวัยมากกว่า ระยะเวลาเด็กตอนกลาง

มีความผูกพันกับเพื่อนในกลุ่มมากขึ้นการรวมกลุ่มของเด็กเป็นไปตามธรรมชาติ เด็กเล็กเป็นสมาชิกของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยไม่มีใครตั้งกฎเกณฑ์ไว้ให้ต้องทำ เช่น เป็นกลุ่มที่มีค่านิยม บุคลิกภาพ ฐานะเศรษฐกิจใกล้เคียง กลุ่มเพื่อนเริ่มมีความสำคัญต่อชีวิตจิตใจและอนาคตของเด็กอย่างมากที่สุด ครอบครัวเริ่มมีอิทธิพลน้อยลง ดังนั้นลักษณะชั่วดีของกลุ่มจึงเป็นเครื่องชี้ชะตาของเด็กในระยะวัยรุ่น

3.2.4 พัฒนาการทางด้านสติปัญญา

สุชา จันทน์เอม (2529 : 4) กล่าวว่า พัฒนาการด้านสติปัญญาในระยะวัยรุ่นตอนต้น จะเป็นไปอย่างรวดเร็วมากและพัฒนาการจะเจริญถึงขีดสุดเมื่ออายุประมาณ 16 ปี แล้วค่อย ๆ ลดลงหลังจากอายุ 19-20 ปี ลักษณะพัฒนาการทางสติปัญญาของวัยรุ่นประกอบด้วย

- 1) ความจำดีมาก แต่วัยรุ่นมักไม่ค่อยใช้ความจำของตนเองที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์ เนื่องจากต้องการใช้ความคิดในการแสดงความคิดเห็นทางด้านต่าง ๆ ที่กว้างขวาง โดยเฉพาะเรื่องผลประโยชน์ของสังคม ในวัยรุ่นจะพยายามคิด ตัดสินใจว่าสิ่งใดดีกว่าสิ่งใดที่ควรเกิดขึ้นในสังคม
- 2) มีสมาธิดี โดยเฉพาะเกี่ยวกับเรื่องที่ตนสนใจมากเป็นพิเศษจะมีสมาธิในการศึกษาค้นคว้า และพยายามค้นหาความจริงเกี่ยวกับสิ่งนั้น โดยไม่ยอมทอดทิ้งง่าย ๆ
- 3) มีความคิดกว้างไกล พยายามแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มพูนความสามารถของตน เริ่มเข้าใจในความสวยงาม ความไพเราะ ความเจริญในด้านนี้ จะค่อยเป็นค่อยไป
- 4) มีจินตนาการมาก ชอบนั่งคิดฝันอยู่คนเดียวเป็นเวลานาน ๆ แล้วแต่ใจของตนจะปรารถนา ซึ่งความนึกฝันดังกล่าวนี้ หากมิได้รับการแนะนำให้กระทำถูกทาง หรือเพิกเฉยละเลยแล้วก็จะทำให้เกิดความพลาด ไม่กล้าเผชิญกับอุปสรรคในชีวิต แต่ถ้าได้รับการแนะนำและสนับสนุนให้มีโอกาสได้กระทำกิจกรรมกลุ่มกันแล้วก็จะเป็นการส่งเสริมการสร้างบุคลิกภาพให้ดียิ่งขึ้น
- 5) ความเชื่อมั่นต่าง ๆ เป็นไปอย่างรุนแรง โดยเมื่อปักใจเชื่ออะไรแล้วมักเชื่ออย่างจริงจัง และถ้าไม่ยอมเชื่ออะไรแล้วก็ยากที่จะทำให้เชื่อได้ง่าย ๆ ถ้าวัยรุ่นเชื่อมั่นไปในสิ่งที่ดีย่อมเกิดประโยชน์เป็นอย่างมาก แต่ถ้าเชื่อมั่นในสิ่งที่ผิดอาจก่อให้เกิดความเสียหายได้

3.3 ความสัมพันธ์ด้านต่างๆ ของวัยรุ่น

3.3.1 ความสัมพันธ์กับครอบครัว

วัยรุ่น เป็นวัยที่ไม่ต้องพึ่งพาครอบครัวเท่ากับวัยเด็ก ซึ่งบางครั้งถ้าสมาชิกในครอบครัว มาชุกมากเกินไปจะทำให้วัยรุ่นเกิดความรำคาญ เพราะวัยรุ่นอยากจะจัดการเรื่องต่างๆ ด้วยตนเอง และวัยรุ่นต้องการเอาชนะบิดามารดา มักจะรู้สึกว่าคุณใหญ่เป็นโลกที่ไม่ค่อยยอมรับว่าวัยรุ่นพร้อมที่จะเป็นอิสระได้แล้ว วัยรุ่นต้องการเป็นอิสระเป็นตัวของตัวเอง โดยเฉพาะเป็นอิสระจากบิดามารดาและครอบครัว แต่จากความรู้สึกในส่วนลึกแล้ว วัยรุ่นก็เกิดความละอายที่รู้สึกเช่นนั้น ซึ่งความรู้สึกดังกล่าวจะทำให้เกิดความขัดแย้งในใจตลอดเวลา (พัฒนา สุจริตวงศ์, 2544 : 80)

3.3.2 ความสัมพันธ์กับเพื่อน

สุชา จันทน์เอม (2542 : 11) กล่าวถึง ทฤษฎีวัฒนธรรมย่อย (Subcultures Theory) ซึ่งอัลเบิร์ต และคณะ (Aberle et.al., 1950 : 100-111) อธิบายไว้ว่า การปฏิบัติของวัยรุ่นอาจจะขัดแย้งกับแนวทางของผู้ใหญ่ในสังคมนั้น กล่าวคือ วัยรุ่นจะเรียนรู้เฉพาะวัฒนธรรมของพวกเขา และวัยรุ่นจะร่วมกันสร้างแบบแผนพฤติกรรมของตนขึ้นมา เช่น การเล่นการพนัน การแต่งกาย การไว้ทรงผม หรือการแสดงดนตรี เป็นต้น ซึ่งอาจจะขัดแย้งกับทัศนคติของผู้ใหญ่ จึงเกิดปัญหาในการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมส่วนใหญ่ของสังคม ดังนั้น การยอมรับและการให้ความสำคัญต่อการรวมกลุ่มของเด็กวัยรุ่นให้มีโอกาสได้แสดงออกถึงพลังในการสร้างสรรค์ จึงมีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาเด็กวัยรุ่นให้รู้จักรับผิดชอบ รู้จักริเริ่มสร้างสรรค์ และรู้จักบทบาทหน้าที่ในฐานะสมาชิกของกลุ่มและของสังคม

3.3.3 ความสัมพันธ์กับโรงเรียน

โรงเรียน มีอิทธิพลต่อวัยรุ่นอย่างยิ่ง เพราะวัยรุ่นจะต้องออกจากครอบครัวมาเข้าสังคมใหม่ ซึ่งมีคนอื่นที่ไม่ใช่บิดามารดาที่นั่นเอง ทำให้ต้องประสบกับความยุ่งยากต่อการปรับตัวให้เข้ากับครู เพื่อน ตลอดจนระเบียบกฎเกณฑ์ของโรงเรียน ครูมีอิทธิพลต่อชีวิตวัยรุ่นอย่างมาก วัยรุ่นบางคนอาจยึดถือเอาบุคลิกภาพและพฤติกรรมของครูเป็นแบบฉบับ ส่วนใหญ่จะเชื่อและเกรงใจครู บางคราวอาจเชื่อฟังครูมากกว่าเชื่อฟังบิดามารดา และวัยรุ่น ไม่ชอบการควบคุมแบบเข้มงวด ยอมรับไม่ได้กับการลงโทษที่ทำให้อับอาย วัยรุ่นต้องการให้ครูปฏิบัติต่อตนอย่างผู้ใหญ่คนหนึ่ง แต่ขณะเดียวกันก็ต้องการความช่วยเหลือ การอธิบายหรือการปฏิบัติต่อตนเองอย่างเป็นเหตุเป็นผล รวมทั้งมีความยุติธรรมส่วนเรื่อง

ระเบียบกฎเกณฑ์ของโรงเรียนก็มีส่วนทำให้วัยรุ่นเกิดความเครียดได้ เพราะมีความรู้สึกที่ว่า ถูกจำกัดอิสรภาพ ถูกบังคับควบคุม ทำให้อยากลองทำความผิด อยากฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ดังกล่าว อาจกล่าวได้ว่า โรงเรียนเป็นสถาบันที่สำคัญเพราะวัยรุ่นตอนต้นจะสร้าง และพัฒนาการ ทักษะทางสังคมของตนเอง (พัฒนา สุจริตวงศ์, 2544 : 80)

3.3.4 ความสัมพันธ์กับสังคม

วิทยา นาควัชระ (2543 : 413) กล่าวถึง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมนับว่า มีอิทธิพลต่อวัยรุ่นเพราะวัยรุ่นต้องอยู่ในสังคม จะต้องประพฤติปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับ ระเบียบแบบแผนของสังคม ปัจจุบันค่านิยมได้เปลี่ยนไป ซึ่งเกิดจากมีวัฒนธรรมใหม่ๆ เข้ามา การที่วัยรุ่นปฏิบัติตามค่านิยมใหม่ก็จะขัดกับความต้องการของบิดามารดา ทำให้วัยรุ่น เกิดความรู้สึกสับสน ลังเลใจว่าจะยึดถืออะไรเป็นหลัก เนื่องจากวัฒนธรรมไทยนั้นเด็กจะต้อง เคารพนับถือและเชื่อฟังผู้ใหญ่ แต่ปัจจุบันจะให้ความสำคัญในเรื่องนี้ลดลง จึงเกิดความ ขัดแย้งระหว่างวัยรุ่นกับผู้ใหญ่ขึ้น รวมทั้งสื่อมวลชนต่าง ๆ ได้เข้ามามีอิทธิพลเหนือความคิด ของวัยรุ่นด้วย

3.4 การปรับตัวทางสังคม

3.4.1 ความหมายการปรับตัวและการปรับตัวทางสังคม

ลาซารัส (Lazarus, 1969 : 17-18) กล่าวว่า การปรับตัวมีกำเนิดมาจาก วิชาชีววิทยา ซึ่งดาร์วิน (Darwin) เป็นคนแรกที่เริ่มใช้คำนี้ในทฤษฎีของเขาซึ่งว่าด้วยการวิวัฒนาการเมื่อปี ค.ศ. 1859 โดยใช้คำว่า “Adaptation” ซึ่งสรุปได้ว่า สิ่งมีชีวิตที่สามารถ ปรับตัวให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมของโลกที่เต็มไปด้วยภัยอันตรายต่าง ๆ ได้เท่านั้น ที่จะดำรงชีวิตอยู่ได้ ต่อมานักจิตวิทยาได้นำคำว่า “Adaptation” มาใช้แล้วให้ชื่อใหม่ว่า “Adjustment” ซึ่งคำทั้งสองคำนี้ต่างถูกนำมาศึกษาเพื่อให้เข้าใจพฤติกรรมของมนุษย์และสัตว์ การปรับตัวในแง่ชีววิทยา หมายถึง การปรับตัวที่เป็นไปตามสภาพความต้องการของร่างกาย แต่ในแง่จิตวิทยา หมายถึง การปรับตัวที่เป็นไปตามสภาพความต้องการของจิตใจ

ลาซารัส (Lazarus, 1969 : 30) ได้สรุปว่า การปรับตัวของมนุษย์ประกอบขึ้น ด้วยกระบวนการ หรือวิธีการทั้งหลายของจิต ที่ใช้ในการเผชิญแรงผลักดันสองอย่าง คือ

1. แรงผลักดันภายนอก เกิดจากการที่มนุษย์ต้องการอยู่ท่ามกลาง สิ่งแวดล้อมและการที่มนุษย์ต้องอยู่ร่วมกัน ต้องผูกพันกับผู้อื่น ฉะนั้นคนเราต้องปรับตัว ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและสังคม

2. แรงผลักดันภายใน เป็นความต้องการภายในของแต่ละบุคคลเอง ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดจากสภาพทางสรีระของบุคคล อันได้แก่ ความต้องการอาหาร น้ำ และความอบอุ่น อีกส่วนหนึ่งเกิดจากสภาวะทางจิตใจ ซึ่งเป็นผลของการเรียนรู้ จากประสบการณ์ทางสังคมในชีวิตที่ผ่านมา เช่น ความต้องการความอบอุ่นใจ ความต้องการเป็นที่ยอมรับของสังคมและความต้องการความสำเร็จ เป็นต้น

สุชา จันท์ธรม และสุรางค์ จันท์ธรม (2520 : 142) อธิบายว่าการปรับตัว คือลักษณะการกระทำในเรื่องความต้องการของมนุษย์ คือความต้องการทางกาย และความต้องการตำแหน่งทางสังคม ดังนั้น การที่มนุษย์พยายามตอบสนองความต้องการของตน จึงเป็นความพยายามที่ต้องการให้การกระทำของตนเอง สอดคล้องกับสังคม และสิ่งแวดล้อมที่อาศัยอยู่ จึงจะทำให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้เป็นอย่างดี

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2530 : 69) ได้กล่าวถึงความหมายของการปรับตัวว่า หมายถึง ผลของความพยายามของบุคคลที่พยายามปรับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นแก่ตนเอง ไม่ว่าปัญหานั้นจะเป็นปัญหาด้านบุคลิกภาพ ด้านความต้องการหรือด้านอารมณ์ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมจนเป็นสถานการณ์ที่บุคคลนั้นสามารถอยู่ได้ในสภาพแวดล้อมนั้น ๆ

กันยา สุวรรณแสง (2543 : 63) สรุปว่า การปรับตัวคือการปรับภายในให้อยู่ในสังคมได้ในสภาวะแวดล้อมและสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างมีความสุข

วราภรณ์ ตระกูลสถิตย์ (2544 : 2) ให้ความหมายว่า การปรับตัวคือ กระบวนการที่บุคคลใช้ความพยายามในการปรับตนเองเมื่อต้องเผชิญกับสภาพปัญหา ความอึดอัดใจ ความคับข้องใจ ความเครียด ความทุกข์ใจ ความวิตกกังวลต่าง ๆ จนเป็นสภาพการณ์ที่บุคคลนั้น ๆ สามารถอยู่ในสภาพแวดล้อมหรือสภาพปัญหานั้น ๆ ได้ ถ้าบุคคลปรับตัวแล้วสามารถอยู่ในสภาพแวดล้อมได้อย่างมีความสุข นั่นแสดงว่าบุคคลนั้นมีสุขภาพจิตดี

โคลแมน และแฮมเมน (Coleman and Hammen, 1960 : 86-87) กล่าวว่า การปรับตัว หมายถึงผลของความพยายามของบุคคลที่พยายามปรับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นแก่ตนเอง ไม่ว่าปัญหานั้นจะเป็นปัญหาด้านบุคลิกภาพ ด้านความต้องการหรือด้านการปรับอารมณ์ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม จนกระทั่งบุคคลนั้นสามารถอยู่ได้ในสภาพแวดล้อมนั้น ๆ และถ้าบุคคลนั้นปรับตัวได้ ก็จะอยู่ในสภาพแวดล้อมนั้น ๆ ได้อย่างมีความสุข

จากการศึกษาความหมายของการปรับตัว สรุปได้ว่า การปรับตัว หมายถึง ความพยายามของบุคคลที่จะปรับอารมณ์และพฤติกรรมของตนเอง เมื่อต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและปัญหานั้นๆ

ส่วนการปรับตัวทางสังคมนั้น กรอนลันด์ (Gronlund, 1977 : 175)

ให้ความหมายของการปรับตัวทางสังคมว่า หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการสร้างสัมพันธภาพกับคนอื่น เช่น ครู เพื่อน นักเรียน ความสามารถในการเข้าร่วมในชั้นเรียนหรือกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน ทั้งนี้โดยไม่มีปัญหาข้อขัดแย้งที่ทำให้กระทบกระเทือนถึงสัมพันธภาพระหว่างบุคคลขึ้น

เฮอร์ล็อค (Hurlock, 1978 : 260-261) ให้ความหมายของการปรับตัวทางสังคมว่าหมายถึง ความสำเร็จซึ่งบุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ปรับตัวให้เข้ากับบุคคลทั่วไป และกลุ่มบุคคลที่ปรับตัวได้ดีจะเรียนรู้ทักษะทางสังคมได้ดี เช่น ความสามารถในการเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น ทั้งที่เป็นเพื่อนและคนแปลกหน้า และจะช่วยพัฒนาทัศนคติที่ดีต่อสังคมด้วย เช่น มีความตั้งใจที่จะช่วยเหลือบุคคลอื่น นอกจากนี้ เฮอร์ล็อค ยังบอกถึงเกณฑ์ในการปรับตัวทางสังคมดังต่อไปนี้

1. การแสดงออกที่เหมาะสม (Overt Performance) คือ มีการแสดงออกที่เหมาะสมเป็นไปตามความคาดหวังของกลุ่ม ซึ่งจะทำให้ได้รับการยกย่องจากกลุ่ม
2. การปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มต่าง ๆ (Adjustment to Different Groups) คือ สามารถปฏิบัติตัวเข้ากับบุคคลต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่กว่าหรือเพื่อน
3. ทัศนคติต่อสังคม (Social Attitudes) คือ มีทัศนคติที่ดีต่อบุคคลต่าง ๆ ต่อการเข้าร่วมสังคมและบทบาทของตนเองในสังคม
4. ความพึงพอใจในตนเอง (Personal Satisfaction) คือ มีความพึงพอใจในบทบาทของตนเองทั้งในการเป็นผู้นำและผู้ตาม

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา (ราชบัณฑิตยสถาน, 2532 : 334) ให้ความหมายการปรับตัวทางสังคมว่า หมายถึง การที่บุคคลปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้ในการอยู่ร่วมกันในสังคม ซึ่งจะต้องมีการติดต่อสัมพันธ์หรือแข่งขันกัน คนในสังคมจะสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันได้ โดยการปรับปรุงไม่ให้เกิดความขัดแย้งจนถึงต้องแตกกลุ่มกัน แม้ว่าแต่ละคนอาจจะมีนิสัยใจคอหรือผลประโยชน์แตกต่างกัน

นิลา นิชยาน (2530 : 11) ให้ความหมายการปรับตัวทางสังคมว่า หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลทั่วไปและกลุ่ม โดยที่บุคคลต้องมี

การปรับปรุงพฤติกรรมและความต้องการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล หรือกลุ่มขึ้น

จากการศึกษาความหมายของการปรับตัวทางสังคม สรุปได้ว่า การปรับตัวทางสังคมหมายถึง ความสามารถของบุคคลในการสร้างสัมพันธ์ภาพกับบุคคลอื่น เช่น ครอบครัว ครูอาจารย์ เพื่อน เป็นต้น โดยที่บุคคลต้องปรับพฤติกรรมและความต้องการต่าง ๆ โดยมีการแสดงออกที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคลหรือกลุ่มขึ้น

สาเหตุของการปรับตัว กัญญา สุวรรณแสง (2533 : 65) ได้กล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้บุคคลต้องมีการปรับตัวว่าเกิดจากปัจจัยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. แรงขับและความต้องการ (Drives and Needs) ทั้งนี้ เนื่องจากในชีวิตของบุคคลมีความต้องการเป็นพื้นฐาน เช่น ความต้องการทางกาย (Physical Needs) และความต้องการทางจิต (Psychological Needs) ความต้องการทั้งสองนี้ ทำให้เกิดแรงขับให้มนุษย์ดิ้นรนแสวงหาเพื่อ ตอบสนองความอยากของตน ถ้าเกิดอุปสรรคขัดขวางไม่สามารถสนองความต้องการ ร่างกายก็จะแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมาในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อคลายความกระวนกระวายซึ่งการแสดงพฤติกรรมเหล่านี้เรียกว่า “การปรับตัว”

2. แรงกระตุ้นจากสังคม ทั้งนี้เกิดเนื่องจากได้มีการเปลี่ยนแปลงในทางสังคมอย่างรวดเร็วหรือจากการที่มีสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป ทำให้คนมีปัญหาการปรับตัวให้ทันตามภาวะสังคมที่เปลี่ยนไป เช่น การเป็นอยู่ การคมนาคม ความเจริญทางวัตถุ เป็นต้น อันก่อให้เกิดปัญหาความคับข้องใจซึ่งต้องอาศัยการปรับตัวด้วยวิธีการต่างๆ

3. เจตคติ ความสนใจ จุดมุ่งหมายของชีวิตตัวเองเปลี่ยนแปลงไป วัยรุ่นจึงจำเป็น ต้องปรับพฤติกรรม

3.4.2 ลักษณะการปรับตัวทางสังคม

1) ลักษณะการปรับตัวทางสังคมที่ดี

บุคคลเมื่อเกิดปัญหาขึ้นกับตัวเอง มักเกิดความคับข้องใจ เกิดความเครียด และพยายามหาทางผ่อนคลายหรือแก้ปัญหให้กับตัวเอง โดยการปรับตัวด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสบายใจ

โรเจอร์ (Rogers, 1974 : 356) กล่าวถึงลักษณะการปรับตัวที่ดี คือ การที่บุคคลสามารถเข้าใจตนเอง หรือเข้าใจบุคลิกภาพของตนเอง และมีเจตคติที่ดีต่อตนเอง ตลอดจนเข้าใจสัมพันธ์ภาพที่มีต่อบุคคลอื่น ก็จะทำให้ไม่มีความตึงเครียด ซึ่งเป็นลักษณะที่แสดงถึง การปรับตัวที่ดีทางจิตวิทยา วอร์เชล และโกโทลส์ (Worchel and Goethols,

1985 : 3) กล่าวว่า การปรับตัวเป็นสิ่งที่บุคคลจะต้องปฏิบัติอยู่เสมอในการแก้ปัญหา ซึ่งอาจจะเกิดจากตัวเอง สิ่งแวดล้อมรอบตัว หรือบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง บุคคลที่ปรับตัวได้ดี คือ บุคคลที่ประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเอง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการรู้จักและยอมรับตนเองเป็นเครื่องมือพื้นฐานในการปรับตัว และการปรับตัว เป็นกระบวนการที่ซับซ้อนเกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ คือ การเรียนรู้ และการเข้าใจตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม การใช้ความเข้าใจตนเอง เพื่อกำหนดเป้าหมายที่เป็นจริงให้กับตนเอง การใช้ความสามารถของตนเองเพื่อควบคุมสิ่งแวดล้อมและโชคชะตาของตนเอง เพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายของตนเอง ความไวต่อความรับรู้ความต้องการและความไม่สบายใจ ของผู้อื่น เพื่อสามารถให้ความช่วยเหลือ และใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

วราภรณ์ ตระกูลสถิตย์ (2544 : 3) เรียกการปรับตัวที่ดีว่า การปรับตัว ที่สมบูรณ์ หรือการปรับตัวแบบบูรณาการ (Integrating Adjustment) เป็นลักษณะการปรับตัว ของบุคคลเมื่อเผชิญกับปัญหาหรืออุปสรรค แล้วสามารถแก้ไขปัญหาหรือขจัดอุปสรรคนั้นได้ โดยที่ตนเองเกิดความสุขกายสบายใจ ไม่มีข้อข้องใจหรือสงสัยเหลืออยู่เลย การปรับตัวแบบนี้ ถือว่าเป็นการปรับตัวแบบบูรณาการหรือผสมผสาน

กล่าวโดยสรุป บุคคลที่มีการปรับตัวได้ดี ประกอบไปด้วยลักษณะดังนี้ คือ มีความเข้าใจตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม มีความมั่นใจในตนเองและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น กับตนเองได้ ภายใต้กฎระเบียบของสังคม

2) ลักษณะการปรับตัวทางสังคมที่มีปัญหา

บุคคลพยายามปรับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวเอง เพื่อลดความเครียด ความกังวลใจ เพื่อให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข แต่ถ้าไม่สามารถหาวิธีการคลาย ความตึงเครียดและแก้ปัญหาให้กับตัวเองได้ เรียกได้ว่าเป็นการปรับตัวที่มีปัญหา

วราภรณ์ ตระกูลสถิตย์ (2544 : 3) กล่าวว่า การปรับตัวที่มีปัญหา เป็นการปรับตัวแบบไม่สมบูรณ์หรือไม่บูรณาการ (Non-Integrating Adjustment) เป็นการปรับตัวที่บุคคลไม่สามารถเผชิญกับปัญหาและไม่สามารถแก้ปัญหาได้ ซึ่งบุคคล พหจะมีวิถีคลายความตึงเครียดลงได้บ้าง แต่ยังคงมีความเครียด ความไม่สบายใจเหลืออยู่ การปรับตัวแบบนี้ จึงเป็นการปรับตัวที่ไม่สมบูรณ์แบบ

โรเจอร์ (Rogers, 1974 : 358) ได้แบ่งลักษณะของวัยรุ่นที่มีการปรับตัว ทางสังคมที่เป็นปัญหาไว้ดังนี้ คือ

1. วัยรุ่นที่ไม่ชอบร่วมอยู่ในกลุ่ม เช่น วัยรุ่นที่มีวุฒิภาวะเร็วมักจะ ไม่ค่อยสนใจกิจกรรมของเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกัน บางคนมักจะกลัวความตรงไปตรงมา ของเพื่อน ๆ จึงทำให้ต้องหลีกเลี่ยงไป บางคนมีความรู้สึกที่เพื่อน ๆ ไม่ชอบตน จะไม่มี ความสุข เพราะรู้สึกว่า ตนไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม

2. วัยรุ่นที่สังคมเมินเฉย พวกนี้จะขาดแรงกระตุ้นให้มีส่วนร่วมในกลุ่ม ถ้าได้มีโอกาสทำงานร่วมกับเพื่อน โดยเริ่มจากความรับผิดชอบให้มีตำแหน่งเล็ก ๆ น้อย ๆ จะสร้างให้เขามีความเชื่อมั่นในตนเอง ทำให้เกิดพัฒนาและทักษะทางสังคมขึ้นจนสามารถ เข้ากับสถานการณ์ได้

3. วัยรุ่นที่สังคมชิงชัง พวกนี้ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มแต่ก็ไม่ได้ รับการยอมรับจากเพื่อน และไม่รู้ว่าจะไปมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นได้อย่างไร เพราะขาด คุณสมบัติที่จำเป็นหรือขาดทักษะทางสังคมที่จะทำให้เขาประสบความสำเร็จ

สรุปได้ว่า บุคคลที่เกิดความยุ่งยากในการปรับตัวทางสังคม มักไม่มี ความมั่นคงทางอารมณ์ ไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่รู้จักยืดหยุ่น ขาดทักษะทางสังคม และปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ไม่ได้

3.4.3 ทฤษฎีการปรับตัวทางสังคม

1) ทฤษฎีการปรับตัวของรอย (Roy's Adaptation Model)

รอย และแอนดรูส์ (Roy and Andrews, 1991 : 57-58) กล่าวถึง การปรับตัวว่า เป็นกระบวนการ (Process) และผลลัพธ์ (Outcome) ซึ่งอาศัยกระบวนการคิด และความรู้สึก ของบุคคล เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในบุคคลของแต่ละคนและภายใน กลุ่ม เช่น ครอบครัว ชุมชน เป็นต้น มีการใช้สติพิจารณาไตร่ตรอง และเลือกที่จะผสมผสาน ระหว่างความเป็นบุคคลและสิ่งแวดล้อมให้เกิดความกลมกลืนกันในการตอบสนองต่อปัจจัย นำเข้าในลักษณะของสิ่งเร้า (Stimuli) ที่มีอยู่ขณะนั้น และเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องเกิดขึ้น เมื่อบุคคลเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมทั้งจากภายในและภายนอกของตนเอง โดยมีเป้าหมายเพื่อต่อสู่ขั้นแรกในการรักษา ความสมดุลในการเจริญเติบโต (Growth) การมีชีวิตรอดอยู่รอด (Survival) การสืบทอดเผ่าพันธุ์ (Reproduction) และการควบคุมปัญหา อุปสรรค (Mastery) การปรับตัวที่มีประสิทธิภาพจะทำให้เกิดความมั่นคง (Integrity) และเกิดภาวะสุขภาพดี ภายในระบบการปรับตัวของบุคคล จะเกิดการปรับตัวขึ้นเมื่อมี การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมนั่นเอง ซึ่งรอยมองว่า สิ่งแวดล้อม เป็นทุกสิ่งทุกอย่าง ทุกสภาพการณ์ที่ล้อมรอบตัวบุคคลทั้งภายในและภายนอกบุคคล มีผลกระทบต่อพัฒนาการ

และพฤติกรรมของบุคคล สิ่งแวดล้อมถือเป็นปัจจัยนำเข้า เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้น จะกลายเป็นสิ่งเร้าที่มากกระตุ้นให้บุคคลเกิดการปรับตัวโดยจำแนกสิ่งเร้าออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ สิ่งเร้าตรง สิ่งเร้าร่วม และสิ่งเร้าแฝง

1.1) สิ่งเร้าตรง (Focal Stimuli) คือ สิ่งเร้าทั้งจากภายนอกและภายในที่บุคคลกำลังเผชิญอยู่ในขณะนั้น มีความสำคัญ และมีอิทธิพลต่อการปรับตัวมากที่สุด ทำให้ต้องมีการตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่นั้นเกิดขึ้น สิ่งเร้านี้เปรียบเสมือนตัวกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรม เช่น การเจ็บป่วย

1.2) สิ่งเร้าร่วม (Contextual Stimuli) คือ สิ่งเร้าอื่นที่มีอยู่ในขณะนั้น นอกเหนือจากสิ่งเร้าตรง มีผลมากระทบบุคคลเช่นกันเป็นได้ทั้งในทางบวกและทางลบ ซึ่งถ้ามีผลในทางบวกจะช่วยลดอิทธิพลของสิ่งเร้าตรงหรือช่วยลดความรุนแรงได้ แต่ถ้ามีผลในทางลบ จะทำให้ความรุนแรงของสิ่งเร้าตรงมีอิทธิพลมากขึ้น จะทำให้บุคคลปรับตัวได้ยากเพิ่มขึ้น โดยอาจจะมีผลเป็นตัวเสริมต่อสิ่งเร้าตรง สิ่งเร้าร่วมเหล่านี้ เช่น เพศ การศึกษา สัมพันธภาพ รายได้ครอบครัว เป็นต้น

1.3) สิ่งเร้าแฝง (Residual Stimuli) คือ ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในระบบบุคคลเป็นลักษณะเฉพาะตัวของมนุษย์ หรืออาจเกิดจากประสบการณ์ในอดีต เช่น นิสัย ทักษะคติ ความเชื่อ ค่านิยม บุคลิกภาพ เป็นต้น สิ่งเร้าชนิดนี้ ไม่สามารถบอกได้ชัดเจนว่า มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของบุคคล อาจตรวจสอบหรือสังเกตได้ยาก แต่ก็มีผลต่อพฤติกรรม เช่น การรับรู้ภาวะ จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า สาเหตุที่บุคคลต้องมีการปรับตัว เนื่องมาจากบุคคลประสบกับปัญหา ที่อาจจะเกิดขึ้นจากการไม่สามารถสนองตอบความต้องการของตนเองหรือเกิดจากสภาพสังคม สิ่งแวดล้อมภายนอก ดังนั้น บุคคลจึงต้องอาศัยการปรับตัวเพื่อเป็นการช่วยให้ปัญหาต่างๆ คลี่คลายลงจนกระทั่งหมดไป และสามารถดำเนินชีวิตได้ในสังคมและสิ่งแวดล้อม

รอย และแอนดรูส์ (Roy and Andrews, 1991 : 57-58) ได้วิเคราะห์ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ตามหลักของมาสโลว์ (Maslow's Hierachy of Needs) เป็นแนวทางในการทำความเข้าใจธรรมชาติของคน ซึ่งเชื่อว่า มนุษย์ต้องการปรับตัวเพื่อคงไว้ซึ่งความต้องการพื้นฐานอันเป็นดัชนีบ่งชี้ความมั่นคงของชีวิต ซึ่งได้จากการที่บุคคลมีความมั่นคงทางด้านร่างกาย ความมั่นคงทางด้านจิตใจ และความมั่นคงทางด้านสังคม สามารถแสดงออกมาเป็นพฤติกรรม ซึ่งเป็นผลจากกลไกควบคุมและกลไกการรับรู้ แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ

1. พฤติกรรมการปรับตัวตามความต้องการของร่างกาย (Physiological Needs) เป็นการตอบสนองของบุคคลในร่างกาย พฤติกรรมจะปรากฏออกมาเป็นการทำงานของเซลล์เนื้อเยื่อ อวัยวะและระบบ ซึ่งประกอบเป็นร่างกายของมนุษย์ เพื่อตอบสนองความมั่นคงทางด้านร่างกาย (Physiologic Integrity) ซึ่งพิจารณาได้จากการตอบสนองขั้นพื้นฐาน (Basic Need) ได้แก่ ความต้องการออกซิเจน อาหาร การขับถ่าย การทำกิจกรรมและการพักผ่อน การตอบสนองในด้านต่าง ๆ ต้องอาศัยความรู้สึกรับรู้ การควบคุมน้ำและเกลือแร่ การทำงานของระบบประสาทและระบบไร้ท่อ โดยมีกลไกการควบคุมเป็นตัวเชื่อมโยงการทำงานและตอบสนองออกมาเป็นพฤติกรรมการปรับตัว เป้าหมายสูงสุดของการดำรงชีวิตในภาวะปกติสุข คือ สมดุล ซึ่งมนุษย์พยายามปรับรักษาสภาวะเช่นนี้ได้ ถ้าผลการปรับตัวไม่สามารถก่อให้เกิดการตอบสนองในทางบวกได้ ก็จะปรากฏเป็นพฤติกรรมการปรับตัวในทางลบหรือล้มเหลว (Maladaptation Behavior)

2. พฤติกรรมการปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์ (Self-concept)

นอกเหนือจากการปรับตัวเพื่อให้ได้ซึ่งความต้องการทางร่างกาย มนุษย์จำเป็นต้องมีความมั่นคงทางด้านจิตใจ (Psychic Integrity) และสิ่งที่มีบทบาทสำคัญต่อการคงไว้ซึ่งความมั่นคงทางจิตใจ คือ ความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเองอันเกิดจากประสบการณ์และการเรียนรู้ ตลอดจนการปะทะสัมพันธ์กับผู้อื่น ในทางจิตวิทยาเชื่อว่าพฤติกรรมทุกอย่างของมนุษย์เป็นผลมาจากความนึกคิดที่บุคคลมีต่อตนเอง บุคคลที่มีความเชื่อมั่นและมองเห็นคุณค่าของตนเองจะมีการปรับตัวต่อสภาวะกดดันต่าง ๆ ดีกว่าบุคคลที่มีความรู้สึกต่อตนเองในทางลบ

3. พฤติกรรมการปรับตัวตามบทบาทหน้าที่ (Role Function)

การแสดงบทบาทหน้าที่ต่างๆของบุคคลได้เหมาะสมทั้งทางด้านพฤติกรรม การแสดงออก อารมณ์และความรู้สึก เป็นการตอบสนองความต้องการและเพื่อคงไว้ซึ่งความมั่นคงทางสังคม (Social Integrity) ในสถานการณ์ใดก็ตามที่บุคคลไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของตนได้ บุคคลต้องการปรับตัว เพื่อให้การแสดงบทบาทของตนเป็นไปตามปกติหากจะสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยการปรับตัวของบุคคลนั้น

4. การปรับตัวด้านการพึ่งพาหะหว่างกัน (Interdependence) ความจริงทางสังคม อีกประการหนึ่ง คือ การที่คนเราต้องการมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ถือว่าเป็นความต้องการพื้นฐานของบุคคลที่คงไว้ซึ่งความมั่นคงทางสังคม (Social Integrity) ด้วยประการหนึ่ง ความพอเหมาะระหว่างเกิดความมั่นคงทางด้านจิตใจ

และสังคม โดยปกติบุคคลพยายามคงไว้ซึ่งความเป็นตัวของตัวเองและยอมพึ่งพาอาศัยผู้อื่น
ในขอบเขตที่ตนเองและสังคมยอมรับ

2) ทฤษฎีการปรับตัวของอีริกสัน

อีริกสัน (Erikson, 1959 : 21) กล่าวว่า ตั้งแต่แรกเกิดเป็นต้นไปนั้น บุคคล
มีการพัฒนาทางอารมณ์เชิงสังคมและบุคลิกภาพไปจนตลอดชีวิต โดยบุคคลอาจเป็นผู้ที่
สามารถปรับตัวได้มากน้อยเพียงไรในช่วงอายุใดนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ แต่ที่สำคัญ
ที่สุดคือความสัมพันธ์ กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมในช่วงนั้น ๆ ฉะนั้นในวัยทารกจนถึง
วัยรุ่น ครอบคลุม จึงมีส่วนเกี่ยวข้องกับความสามารถในการปรับตัว หรือสุขภาพจิตของบุคคล
อย่างใกล้ชิด อีริกสัน ได้แบ่งขั้นตอนของการพัฒนาทางอารมณ์เชิงสังคมของบุคคลออกเป็น
8 ขั้น ซึ่งเริ่มตั้งแต่แรกเกิดจนอายุ 80 ปี ความจำเป็นที่ต้องปรับตัวของบุคคลนั้น อีริกสัน
เห็นว่า ส่วนใหญ่เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย ทางความรู้ ความสามารถ
และความเปลี่ยนแปลงสภาพทางสังคม ส่วนการที่บุคคลจะปรับตัวได้ดีเพียงใดนั้น
ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของบุคคลนั้นที่มีต่อผู้แวดล้อมรอบตน โดยผู้แวดล้อมรอบตน
จะสามารถช่วยให้บุคคลปรับตัวได้อย่างราบรื่นหรือทำการขัดขวาง หรือผลักดันบุคคลไปใน
ทิศทางที่ทำให้ปรับตัวไม่ได้ก็ได้ นอกจากนี้การที่บุคคลจะปรับตัวได้ดีเพียงไรนั้น ขึ้นก่อน
วัยรุ่นยังมีอิทธิพลต่อความสามารถปรับตัวในขั้นตอนต่อไปของบุคคลนั้นด้วย

ทฤษฎีของอีริกสัน ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของครอบครัวในการวางพื้นฐาน
ทางจิตใจให้แก่บุคคลตั้งแต่วัยทารกเป็นต้นมา ในขั้นก่อนวัยรุ่นนั้น ครอบครัวอาจทำให้
กำลังใจ ให้ความมั่นใจ และชักจูงใจให้ทารก เด็กเล็กและเด็กโต สามารถพัฒนา
ทางกล้ามเนื้อและทางสติปัญญา เสริมสร้างความสนใจในงานให้เด็กจนเด็ก ได้ฝึกฝนจนเกิด
ความรู้ความชำนาญ และมีความขยันขันแข็งที่จะทำสิ่งต่าง ๆ โดยเฉพาะสิ่งที่ตนชอบและถนัด
ส่วนครอบครัวบางประเภทอาจจะเรียกร้องผลักดันเด็กมากเกินไป หรือโอบอุ้มเด็กจนเด็ก
ไม่สามารถเป็นตัวของตัวเองได้ เด็กที่รู้ว่าไม่มีใครเข้าใจตนและมีความขัดแย้งกับครอบครัว
อยู่เสมอ เด็กไม่กล้าลองสิ่งแปลกใหม่ รู้สึกว่าตนเองไร้ฝีมือและไร้ความสามารถ
และเมื่อเป็นเด็กโตก่อนวัยรุ่นก็กลายเป็นคนที่มีปมด้อย เมื่อมาถึงขั้นวัยรุ่น (อายุ 13-19 ปี)
เป็นขั้นการปรับตัวขั้นที่ 5 ตามทฤษฎีของอีริกสันในช่วงอายุนี้มีสิ่งเกิดขึ้นใหม่อันเนื่องมาจาก
เปลี่ยนแปลงทางสรีระ คือ ความต้องการทางเพศและความต้องการอิสระ ซึ่งทำให้วัยรุ่น
ดิ้นรน และต่อสู้กับทฤษฎีข้อบังคับทางสังคม ผู้ที่ปรับตัวได้เป็นผู้แสดงความสมดุลระหว่าง
ความต้องการของสังคมกับความต้องการส่วนตัวมีอิสระเสรีพอสมควร แต่ก็ยังยอมรับคำแนะนำ

ดักเตือนจากผู้ใหญ่ สามารถพัฒนาเอกลักษณ์จากอีโก้ (Ego-Identity) ซึ่งหมายถึง การเข้าใจว่าตนเองเป็นใครกำลังจะดำเนินชีวิตไปในทิศทางใด และจะเป็นที่ยอมรับของคนอื่นหรือไม่ มีความเชื่อและค่านิยมทางการเมือง ศาสนา และการเลือกอาชีพอย่างไร ส่วนผู้ที่ปรับตัวไม่ได้ มักเกิดปัญหาทางจิตหรือมีปัญหาสังคม ฉะนั้นในช่วงวัยรุ่นนี้ บุคคลต้องการความอบอุ่น และความเข้าใจจากครอบครัว การอ่อนน้อมถ่อมตนเพื่อฝึกความเป็นอิสระของบุคคล ฉะนั้นความสัมพันธ์ภายในครอบครัวในช่วงวัยรุ่นนี้ จึงยังมีความสำคัญต่อสุขภาพจิตของเยาวชนมาก

3) ทฤษฎีการปรับตัวของฮาวิกเฮิสต์

ฮาวิกเฮิสต์ (Havighurst, 1953 : 87) พิจารณาการปรับตัวในแง่ของการเรียนรู้ตามขั้นพัฒนาการของชีวิต เขามีความเห็นว่าการพัฒนาการของชีวิตในแต่ละวัยนั้น บุคคลจะมีงานประจำวัยหรืองานประจำขั้นที่ต้องเรียนรู้ควบคู่ไปด้วย ถ้าบุคคลสามารถพัฒนางานประจำวัยได้สำเร็จก็จะเป็นบุคคลที่มีความสุข และสามารถพัฒนางานประจำวัยในขั้นต่อไปได้สำเร็จด้วย ในทางตรงข้ามงานในช่วงวัยใดไม่ประสบความสำเร็จ จะทำให้บุคคลนั้นไม่มีความสุขและพัฒนางานประจำวัยในช่วงต่อไปด้วยความยากลำบาก ดังนั้น การที่บุคคลปรับตัวได้ในทัศนะของฮาวิกเฮิสต์ จึงหมายถึงบุคคลที่ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้และพัฒนางานประจำวัยให้ผ่านพ้นไปด้วยดี งานพัฒนาตามขั้นที่จำเป็นสำหรับวัยรุ่นและผู้ใหญ่ตอนต้น ประกอบด้วย

3.1) สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและเหมาะสมกับเพื่อนรุ่นเดียวกัน ทั้งที่เป็นเพศเดียวกันและต่างเพศ

3.2) สามารถปรับตัวได้เหมาะสมกับบทบาททางเพศของตน

3.3) มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการทางร่างกายของตน

สามารถปรับตัวให้เข้ากับเปลี่ยนแปลง

3.4) สามารถควบคุมอารมณ์ของตนได้ เป็นตัวของตัวเอง

3.5) มั่นใจในเศรษฐกิจการเงิน สามารถรับผิดชอบในการใช้จ่ายเงินได้

3.6) การเลือกและเตรียมตัวเพื่ออาชีพ

3.7) เตรียมตัวในเรื่องคู่ครองและชีวิตครอบครัว

3.8) พัฒนาความรู้ความเข้าใจเรื่องค่านิยม และจริยธรรม

เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต

ดังนั้นทฤษฎีการปรับตัวของรอย ทฤษฎีการปรับตัวของอีริคสันและทฤษฎีการปรับตัวของฮาวิกเฮิสท์ จึงมีประโยชน์ในการช่วยอธิบายว่า การปรับตัว นอกจากจะเกิดขึ้นเนื่องจากความต้องการทางร่างกาย ความต้องการความมั่นคงทางด้านจิตใจ และความต้องการความมั่นคงทางด้านสังคมแล้ว การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว พื้นฐานทางจิตใจแต่เดิมของเด็ก และบทบาททางเพศก็มีผลต่อการปรับตัวทางอารมณ์และการปรับตัวทางสังคมด้วย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับวัยรุ่น ความสัมพันธ์ด้านต่าง ๆ ของวัยรุ่น ครอบครัว และการปรับตัวทางสังคม มาเป็นฐานในการออกแบบแบบทดสอบเพื่อประเมินพฤติกรรมด้านการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

3.5 การประเมินพฤติกรรมด้านการปรับตัวทางสังคม

ได้มีผู้กล่าวถึงการประเมินพฤติกรรมด้านการปรับตัวทางสังคมของบุคคลไว้แตกต่างกันดังนี้

รอย และแอนดรูส์ (Roy and Andrews, 1991 : 57-58) ได้แบ่งการปรับตัวของบุคคลเป็น 4 ด้าน เพื่อใช้เป็นกรอบสำหรับประเมินการปรับตัว โดยอธิบายว่าการประเมินการปรับตัวสามารถประเมินได้ในลักษณะของพฤติกรรม ซึ่งหมายถึง ปฏิบัติการโต้ตอบที่อาจเกิดขึ้นอยู่ภายในหรือปรากฏออกมาภายนอกของบุคคล เพื่อแสดงออกถึงการตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง พฤติกรรมการปรับตัวอาจไม่สามารถสังเกตได้โดยตรง แต่จะทราบได้จากการบอกเล่าหรือรายงานด้วยตนเองของบุคคล และการแสดงออกถึงิริยาท่าทางบางอย่าง ดังนั้นในการประเมินพฤติกรรมปรับตัวจึงสามารถกระทำได้โดยการสังเกต การวัดและการสัมภาษณ์ หรือรายงานด้วยตัวเอง ซึ่งรอยได้เสนอแนะแนวทางการประเมินพฤติกรรมปรับตัวแต่ละด้านไว้อย่างชัดเจนในหนังสือชื่อ The Roy Adaptation Model : The Definitive Statement (Roy and Andrew, 1991 : 65) โดยมีเนื้อหาสรุปได้ดังนี้

1. การประเมินพฤติกรรมปรับตัวด้านสรีรวิทยา หมายถึง การประเมินพฤติกรรมปรับตัวที่เกี่ยวข้องกับความต้องการพื้นฐานด้านร่างกาย และกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการทำหน้าที่ของระบบย่อยการควบคุม ได้แก่ ออกซิเจน โภชนาการ การขับถ่าย การทำกิจกรรมและการพักผ่อน การป้องกัน การรับความรู้สึก การทำหน้าที่

ของระบบประสาท และการทำหน้าที่ของระบบต่อมไร้ท่อ ซึ่งการประเมินพฤติกรรม การปรับตัวในด้านนี้สามารถกระทำได้ทั้ง การสังเกต การวัด การตรวจร่างกาย การตรวจ พิเศษต่าง ๆ การตรวจทางห้องปฏิบัติการ และการสัมภาษณ์ หรือการรายงานด้วยตนเอง ของบุคคล

2. การประเมินพฤติกรรมปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์ หมายถึง การประเมินพฤติกรรมปรับตัวด้านจิตใจ และจิตวิญญาณที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกถึง ความสุขสบายทางด้านร่างกาย ความรู้สึกเกี่ยวกับเพศ และภาพลักษณ์ที่บุคคลมีต่อตนเอง รวมไปถึงการรับรู้ถึงความรู้สึกที่บุคคลอื่นมีต่อตนเอง สามารถประเมินพฤติกรรมด้านนี้ โดยวิธีการสังเกตจากท่าทาง บุคลิกลักษณะของบุคคล การสัมภาษณ์หรือการรายงานตัว ด้วยตนเองของบุคคล การตรวจร่างกาย และการตรวจทางห้องปฏิบัติการหรือการตรวจพิเศษ ต่าง ๆ เกี่ยวกับเพศ เช่น การตรวจภายใน การตรวจเต้านม การตรวจระบบอวัยวะสืบพันธุ์ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังรวมไปถึงการประเมินพฤติกรรมเกี่ยวกับความรู้สึกที่บุคคลมีต่อตนเอง ในด้านของความมั่นคงอย่างสม่ำเสมอ ด้านอุดมคติและศีลธรรมจรรยา จิตวิญญาณแห่งตน ซึ่งส่วนใหญ่จะใช้การประเมินพฤติกรรมดังกล่าวนี้ โดยการสังเกต และการสัมภาษณ์ หรือการรายงานด้วยตนเองของบุคคล

3. การประเมินพฤติกรรมปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่ หมายถึง การประเมินพฤติกรรมปรับตัวตามบทบาทปฐมภูมิ ทุติยภูมิ ตติยภูมิ และการแสดงออก ของพฤติกรรมชีวิต และพฤติกรรมสื่อความหมาย โดยทั่วไปสามารถทำการประเมิน พฤติกรรมปรับตัวด้านนี้ได้ด้วยวิธีการสังเกต และการสัมภาษณ์หรือการรายงานด้วยตนเอง ของบุคคล

4. การประเมินพฤติกรรมปรับตัวด้านการพึ่งพาซึ่งกันและกัน หมายถึง การประเมินพฤติกรรมปรับตัวที่เกี่ยวกับการแสดงออกถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ที่มีความสำคัญในชีวิตหรือบุคคลอื่น ๆ และสิ่งอื่นที่เกี่ยวข้องในระบบของการเกื้อหนุน เกี่ยวกับพฤติกรรมกรให้ความช่วยเหลือ และพฤติกรรมกรรับความช่วยเหลือ ซึ่งสามารถ ทำการประเมินพฤติกรรมด้านนี้ได้โดยการสังเกต และการสัมภาษณ์หรือการรายงาน ด้วยตนเองของบุคคล

กิริติ บุญจื้อ (2531 : 84) ได้กล่าวถึง วิธีการวัดหรือประเมินพฤติกรรมว่า มีวิธีการวัดได้ยากและซับซ้อน แต่นักจิตวิทยาและนักวัดผลได้พยายามหาวิธีการสร้าง

เครื่องมือที่มีคุณภาพไปกระตุ้นเพื่อวัดให้ได้ตรงตามลักษณะที่ต้องการ และได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

ทวี ท่อแก้ว และอบรม สันภิบาล (2547 : 121) ได้กล่าวว่า การวัดเพื่อประเมินพฤติกรรมของบุคคล ถ้าจะให้ได้ผลที่มีความเที่ยงตรงสูงควรใช้การวัดหลายวิธีประกอบกัน ซึ่งพอสรุปวิธีการที่ใช้วัดโดยทั่วๆ ไปได้ 5 วิธี ดังนี้

1. วิธีการสังเกต การสังเกตพฤติกรรมและลักษณะที่บุคคลทั่วไปแสดงออกมีอยู่ 2 แบบ คือ แบบที่ 1 คือ การสังเกตแบบควบคุม เป็นการสังเกตแสดงพฤติกรรมของบุคคลในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งที่จัดไว้โดยเฉพาะ และแบบที่ 2 คือการสังเกตทั่วไปในชีวิตประจำวันที่บุคคลแสดงออก การสังเกตทั้งสองแบบนี้ ต้องมีการบันทึกผลการสังเกตตรงตามที่เห็น โดยไม่นำความรู้สึกส่วนตัวเข้าไปเกี่ยวข้องจึงจะได้ผลดี

2. วิธีรายงานตนเอง มี 2 แบบ คือ แบบที่ 1 การวิเคราะห์ตนเองคือการให้บุคคลรายงานโดยประมาณค่าตัวเอง และแบบที่ 2 การสัมภาษณ์ คือ การสนทนาระหว่างบุคคล 2 คน อย่างมีจุดมุ่งหมายโดยที่ผู้สัมภาษณ์เตรียมคำถามและจดบันทึกแบบประมาณค่า ผู้ถูกสัมภาษณ์จะไม่วัดว่าถูกทดสอบ

3. วิธีที่ใช้การทดสอบ เป็นวิธีที่นิยมใช้กันมาก โดยมีการสร้างแบบทดสอบขึ้น ประกอบด้วยคำถามหรือข้อความที่ผู้ทดสอบสร้างขึ้น โดยถือเอาปกติวิสัยของคนทั่วไปเป็นมาตรฐาน หัวข้อคำถามหรือสถานการณ์ที่สร้างขึ้นมักจะเกี่ยวข้องกับผู้ถูกทดสอบหรือสิ่งแวดล้อมและพฤติกรรมที่ทำอยู่เสมอๆ เมื่อตกอยู่ในสภาพนั้นๆ ผู้ถูกทดสอบต้องร่วมมือกับผู้ทดสอบจึงจะได้ผล เพื่อให้การทดสอบเป็นไปตามวัตถุประสงค์

4. วิธีการศึกษาความเห็นจากบุคคลอื่น เป็นวิธีการที่ผู้วัดสร้างแบบทดสอบขึ้นเพื่อถามบุคคลอื่นว่า มีความรู้สึกต่อบุคคลนั้นอย่างไร เช่น ครูผู้ปกครอง เพื่อน เป็นต้น

5. วิธีให้สร้างจินตนาการ เป็นวิธีที่ผู้วัดได้จัดสิ่งเร้าขึ้นมา ให้บุคคลแสดงพฤติกรรมตอบสนอง เช่น เล่าเรื่องจากรูปที่นำมาให้ดู ตัวอย่างการทดสอบแบบนี้ เช่น แบบทดสอบของโรซาร์ท เป็นรูปภาพที่เกิดจากหยดหมึก ให้สร้างความสัมพันธ์ต่อเนื่องจากภาพที่กำหนดให้ ให้เติมข้อความที่ไม่สมบูรณ์ ให้แสดงออกโดยการวาดภาพ เป็นต้น ซึ่งต้องใช้ผู้ทดสอบที่ได้รับการฝึกฝนมาเป็นอย่างดี

กล่าวโดยสรุป การประเมินพฤติกรรมด้านการปรับตัวทางสังคมเป็นการประเมินเพื่อวัดความสามารถของบุคคลในด้านต่างๆ คือ ด้านการสื่อสาร

(Communication) เพื่อวัดทักษะในการฟังและความเข้าใจภาษา ทักษะด้านการพูด ความสามารถแสดงออกทางภาษาได้ทั่วไป ทักษะการอ่านและการเขียน ด้านการใช้ชีวิตประจำวัน (Daily Living) เพื่อวัดทักษะการดูแลตนเอง สามารถทำกิจวัตรประจำวัน ทักษะการทำงานบ้าน ทักษะด้านการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น รวมทั้งการช่วยเหลือตนเองในสังคม และด้านทักษะทางสังคม (Social Skills) เพื่อรู้กาลเทศะ และการแสดงออกที่เหมาะสม การปรับตัวด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น ทักษะในการสังเกตอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น โดยการใช้เครื่องมือในการวัดประเมินที่แตกต่างกัน การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการประเมินเพื่อวัดความสามารถในการปรับตัวทางสังคม คือแบบทดสอบ

3.5.1 การประเมินพฤติกรรมโดยใช้แบบทดสอบ

1) ความหมายของแบบทดสอบ

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ (2542 : 72) ให้ความหมายแบบทดสอบว่าเป็นวิธีการเชิงระบบที่ใช้ในการเปรียบเทียบพฤติกรรมของบุคคลตั้งแต่ สองคนขึ้นไป ณ เวลาหนึ่ง หรือของบุคคลคนเดียวหรือหลายคนในเวลาต่างกัน แบบทดสอบจะมีลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ

1.1) แบบทดสอบเป็นวิธีเชิงระบบ (Systematic Procedure)

หมายความว่า แบบทดสอบนั้นจะต้องมีกฎเกณฑ์แน่นอนเกี่ยวกับโครงการการบริหารจัดการและการให้คะแนน

1.2) แบบทดสอบเป็นการวัดพฤติกรรม (Behaviors) ซึ่งจะวัดเฉพาะพฤติกรรมที่วัดได้เท่านั้น โดยผู้ตอบสนองตอบต่อข้อคำถามที่กำหนดให้ มิใช่เป็นการวัดโดยตรง

1.3) แบบทดสอบเป็นเพียงส่วนหนึ่งของพฤติกรรมที่ต้องการวัดทั้งหมด (Sample of all Possible Items) ตามความเป็นจริง ไม่มีแบบทดสอบชุดใดที่จะมีข้อคำถามวัดพฤติกรรมที่ต้องการได้ทั้งหมด ฉะนั้นจึงต้องตกลงว่าข้อคำถามในแบบทดสอบเป็นตัวแทนของข้อคำถามทั้งหมดที่ใช้วัดพฤติกรรมนั้น และถ้าผู้ตอบ ตอบข้อคำถามใดคำถามหนึ่งถูกจะต้องให้คะแนนเท่ากัน

อุทุมพร (ทองอุไทย) จามรมาน (2545 : 34) กล่าวว่า แบบทดสอบได้แก่ เครื่องมือตรวจสอบทางการศึกษาที่กระตุ้นสมองให้แสดงพฤติกรรมออกมาในเชิงความสามารถของบุคคลนั้น ๆ ประกอบด้วยข้อสอบจำนวนหนึ่ง ซึ่งข้อสอบได้แก่ ข้อความ

หรือข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับจุดมุ่งหมายในการทดสอบ และเนื้อหาสาระที่ทดสอบเฉพาะอย่าง และเกี่ยวข้องกับบุคคลที่ถูกทดสอบ

2) ประเภทของแบบทดสอบ

สลิต วงศ์สุวรรณค์ (2531 : 262) กล่าวว่า แบบทดสอบของนักจิตวิทยา และนักวัดผลที่ผ่านมา แบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ

2.1) แบบทดสอบให้รายงานตนเอง (Self Report Test of Questionnaire) หรือเรียกว่าแบบสอบถามบุคลิกภาพ ซึ่งประกอบด้วยชุดของข้อคำถามหรือมีข้อความให้ผู้รับการทดสอบต้องอ่านแล้วเขียนข้อความเพื่อแสดงบุคลิกภาพของตนเอง ออกมาเป็นการรายงานลักษณะของตนเองแบ่งออกเป็นชนิดต่าง ๆ ตามรูปแบบของการถาม ดังนี้

2.1.1) แบบสำรวจรายการ (Check Lists) เป็นชุดของข้อความ ที่ทำเป็นบัญชีรายการเกี่ยวกับบุคลิกภาพหรือการกระทำของบุคคลเรียงเอาไว้ให้ผู้ตอบ ตรวจสอบตัวเอง ว่าลักษณะตรงกับข้อใดในรายการนั้นบ้าง ถ้ามีความรู้สึกว่ข้อความใด ตรงกับบุคลิกภาพและลักษณะของตน ก็กาเครื่องหมายลงที่ข้อความนั้น

2.1.2) แบบสำรวจ (Inventory) เป็นชุดของข้อความที่มีคำตอบ ให้เลือกตอบได้ 2 ตัวเลือก เช่น จริง-ไม่จริง ใช่-ไม่ใช่ อาจมี 3 ตัวเลือกบ้าง เช่น เพิ่มคำว่า ตัดสินไม่ได้ และในบางแบบสำรวจสร้างในรูปแบบของการบังคับให้ตอบ (Force Choice) โดยจัดข้อความเอาไว้เป็นคู่ เพื่อให้ผู้ตอบพิจารณาแต่ละคู่ว่าข้อความใดตรงกับลักษณะของตนมากที่สุด ซึ่งผู้ตอบต้องเลือกเอาข้อความใดข้อความหนึ่ง ถึงแม้ว่าข้อความทั้งคู่จะไม่ตรงกับ ลักษณะของเขาก็ต้องเลือกข้อความที่ไม่ตรงกับเขาน้อยที่สุด

2.1.3) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) เป็นแบบ ที่ดัดแปลงมาจากแบบตรวจสอบรายการ โดยดัดแปลงรูปแบบของคำตอบที่ให้ตอบเพียง ใช่-ไม่ใช่ ชอบ-ไม่ชอบ จริง-ไม่จริง มาเป็นคำตอบที่มีน้ำหนักของการตอบ โดยมีการจำแนก ความมากน้อย ในการแสดงพฤติกรรมของตน

2.2) แบบทดสอบประเภทการฉายภาพ หรือกลวิธีให้บุคคลระบาย ความในใจ (Projective Techniques) เป็นกลวิธีทดสอบเพื่อหารายละเอียดเกี่ยวกับบุคลิกภาพ ของบุคคลโดยใช้เครื่องกระตุ้นหรือเร้า ทำให้บุคคลระบายความรู้สึกที่แท้จริงออกมาแล้ว แปลความหมายจากคำตอบ จำแนกได้ 3 ประเภท คือ

2.2.1) ประเภทที่ใช้รูปภาพ (Pictorial Techniques) คือ สมมติสถานการณ์ขึ้นให้ผู้ถูกทดสอบอธิบายออกมาตามที่ตนเห็น เป็นสิ่งเร้าที่ไม่ได้ให้ความแจ่มแจ้ง อาจจินตนาการไปได้นานาประการ อาจแปลความหมายได้มากกว่าหนึ่งอย่าง (Ambiguous) ดังนั้น จึงเปิดโอกาสให้ผู้ถูกทดสอบอธิบายความรู้สึกต่าง ๆ ออกมาเป็นการแสดงให้เห็นถึงบุคลิกลักษณะของเขา เช่น แบบทดสอบหยดหมึกของรอร์ชัค (The Rorschach Ink Blot Test) และแบบทดสอบการเล่าเรื่องหรือการบรรยายภาพที่มองเห็นของเมอร์เรย์ที่เรียกว่า TAT

2.2.2) ประเภทที่ใช้ภาษา (Verbal Technique) เป็นแบบทดสอบที่ใช้การเขียนตอบและตอบปากเปล่าที่ใช้ภาษาโดยตรง มี 2 ชนิด คือ

(1) ชนิดของคำสัมพันธ์ (Free Association) คือการให้คำมา 1 คำ แล้วให้ผู้ตอบหาคำมาสัมพันธ์กับคำนั้น ๆ เช่น ต้นไม้ เพื่อน เกลียด ฯลฯ

(2) ชนิดเติมประโยคให้สมบูรณ์ (Sentence Completin) เป็นการเขียนประโยคที่ยังไม่ครบข้อความ ให้ได้ใจความสมบูรณ์

2.3) แบบทดสอบประเภทให้พิจารณาจากสถานการณ์ต่าง ๆ (Situation Test) แบบทดสอบประเภทนี้นักจิตวิทยาหลายท่านจัดเตรียมไว้ในประเภทที่สอง คือการฉายภาพแต่นักจิตวิทยาและนักวัดผลหลายท่านให้เหตุผลว่า แบบทดสอบประเภทฉายภาพเป็นกลวิธีที่ให้ผู้ถูกทดสอบบรรยายภาพและข้อความที่คลุมเครือ ซึ่งภาพต่าง ๆ ก็มีแต่ภาพเฉย ๆ ไม่มีความหมายชัดเจน ผู้ตอบต้องจินตนาการและสามารถแปลความหมายได้มากกว่า 1 อย่าง แต่แบบทดสอบวัดจากสถานการณ์ต่าง ๆ เป็นการกำหนดสถานการณ์และตัวละครให้ผู้ถูกทดสอบอ่าน แล้ววัดโดยให้เขาแสดงความรู้สึกออกมาว่าภายใต้สถานการณ์นั้นเขามีความรู้สึกอย่างไร โดยจะให้ตอบในฐานะบุคคลที่ปรากฏในเรื่อง มี 2 ชนิด ดังนี้

2.3.1) สถานการณ์แบบรูปภาพ เป็นการกำหนดตัวละครในรูปภาพอาจมีคำพูดหรือการบรรยายภาพประกอบเพียงเล็กน้อยแต่จะไม่เล่าเรื่องหรือบรรยายภาพทั้งหมด

2.3.2) สถานการณ์แบบข้อความ เป็นการกำหนดตัวละครโดยการเขียนบรรยายหรือเขียนเล่าเรื่องอย่างสั้น ๆ และเป็นการใช้ภาษาเขียนหรือตัวหนังสือจากประเภทของแบบทดสอบวัดลักษณะของบุคลิกภาพทั้ง 3 ประเภท ดังกล่าวข้างต้น วิธีการฉายภาพจิต (Projective Technique) เป็นที่นิยมใช้ทางด้านจิตวิทยาทางการศึกษา

จะใช้ประเภทให้รายงานตัว (Self Report Test of Questionnaires) และแบบทดสอบให้พิจารณาจากสถานการณ์ต่าง ๆ (Situation Test)

สรุปได้ว่าการประเมินพฤติกรรมโดยใช้แบบทดสอบ เป็นการประเมินเพื่อวัดระดับความรู้หรือเพื่อทราบพฤติกรรมของบุคคล โดยกำหนดเป็นข้อสอบหรือข้อคำถาม

4. ชุดกิจกรรมแนะแนว

4.1 กิจกรรมแนะแนวของโรงเรียนวชิรวิทย์

กิจกรรมแนะแนวเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักตนเอง รู้รักษ์สิ่งแวดล้อม สามารถตัดสินใจ คิดแก้ปัญหา กำหนดเป้าหมาย วางแผนชีวิตทั้งในด้านการศึกษาและอาชีพ สามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังช่วยให้ครูรู้จักและเข้าใจผู้เรียนทั้งยังเป็นกิจกรรมที่ช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมพัฒนาผู้เรียน

4.1.1 หลักการ

เป็นการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการ ความสนใจธรรมชาติของผู้เรียนและวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาที่ต้องสนองตอบจุดหมายหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ให้ครอบคลุมทั้งด้านการศึกษา อาชีพส่วนตัวและสังคมเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม จนเกิดการเรียนรู้และเกิดทักษะชีวิต โดยมีครูผู้รับผิดชอบจัดกิจกรรมและประสานความร่วมมือกับครูหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

4.1.2 วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อให้ผู้เรียนรู้จัก เข้าใจ รัก และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น
- 2) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถวางแผนการศึกษา อาชีพ รวมทั้งการดำเนินชีวิต และสังคม
- 3) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

4.1.3 ขอบข่าย

การจัดกิจกรรมแนะแนวมีองค์ประกอบ 3 ด้านดังนี้

- 1) ด้านการศึกษา ให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองในด้านการเรียนอย่างเต็มศักยภาพ รู้จักแสวงหาและใช้ข้อมูลประกอบการวางแผนการเรียนหรือ การศึกษาต่อได้อย่างมี

ประสิทธิภาพ มีนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีวิธีการเรียนรู้ และสามารถวางแผนการเรียนหรือ การศึกษาต่อได้อย่างเหมาะสม

2) ด้านอาชีพ ให้ผู้เรียนได้รู้จักตนเองในทุกด้านรู้และเข้าใจโลกของ งานอาชีพอย่างหลากหลาย มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต สามารถวางแผนเพื่อประกอบอาชีพ ตามที่ตนเองมีความถนัดและสนใจ

3) ด้านส่วนตัวและสังคม ให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง รัก และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่นมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ มีเจตคติที่ดีต่อการมีชีวิตที่ดีมีคุณภาพ มีทักษะชีวิตและสามารถปรับตัว ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

4.1.4 งานบริการแนะแนว งานบริการแนะแนว ประกอบด้วยงานดังนี้

1) งานศึกษาและรวบรวมข้อมูลนักเรียน เป็นงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่ครู แนะแนวดำเนินการ ได้แก่ การให้นักเรียนกรอกข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับตนเองและบางครั้ง อาจใช้วิธีการพูดคุย เพื่อเก็บข้อมูลแล้วนำมาจัดทำเป็นระเบียบงานแนะแนว การเก็บ ข้อมูลจะเก็บไว้มีมติจะนำข้อมูลมาใช้ในกรณีของการให้ความช่วยเหลือนักเรียนในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการศึกษา การแก้ปัญหาต่าง ๆ การสงเคราะห์เบื้องต้น ข้อปฏิบัติสำหรับนักเรียน ที่เกี่ยวกับบริการนี้ คือ การให้ข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับนักเรียน ตามความเป็นจริง

2) งานบริการสนเทศ เป็นบริการนำเสนอข้อมูลและข่าวสารต่าง ๆ ให้นักเรียนทราบเพื่อจะได้นำข้อมูล ไปใช้ประกอบการตัดสินใจในด้านต่าง ๆ วิธีนำเสนอ ข้อมูลนั้นสามารถดำเนินการได้หลายวิธี เช่น การพูดหน้าชั้นเรียน การจัดทำป้ายนิเทศ พิมพ์เป็นเอกสารแจกจ่ายตามสาย หรือจัดเตรียมเอกสารความรู้ต่าง ๆ ไว้ที่ ห้องแนะแนว เป็นต้น

3) งานบริการให้คำปรึกษา เป็นบริการที่ใช้ในการสนทนากันระหว่าง ครูแนะแนวและนักเรียนที่มาปรึกษา จุดหมาย ในการให้คำปรึกษา คือ การช่วยให้ผู้ที่มารับ ปรึกษาเกิดการเรียนรู้และเข้าใจตนเอง เข้าใจถึงสาเหตุปัญหาที่เกิดขึ้น รู้ช่องทางใน การแก้ปัญหา และสามารถตัดสินใจแนวทางการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ข้อปฏิบัติ สำหรับนักเรียนเกี่ยวกับบริการนี้คือ เมื่อนักเรียนไม่สบายใจ ตัดสินใจในบางครั้งบางอย่าง ไม่ได้ ยังไม่เห็นช่องทางแก้ปัญหาหรือต้องการจะพูดคุยกับใครบางคนที่ไม่ได้ ก็ขอให้ ไปพบครูแนะแนว การไปห้องแนะแนวเพื่อไปพูดคุยกับครูแนะแนวไม่ควรคิดว่า ผู้ไปพบ ครูแนะแนวจะต้องมีปัญหา การไปพบเพื่อไปพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

เสนอแนวคิดต่าง ๆ คู่กันฟัง เพื่อจะได้นำไปใช้ในการตัดสินใจได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ในขณะนั้น

4) งานบริการจัดวางตัวบุคคล เป็นบริการที่จัดขึ้นเพื่อช่วยนักเรียนให้คุ้นเคยกับการทำงานให้ก้าวไปสู่อาชีพที่เขาสนใจและมีความถนัด บริการจัดวางตัวบุคคลนี้มีได้หมายความว่าเฉพาะการจัดให้นักเรียนได้มีงานทำเท่านั้น แต่ยังเป็นการช่วยให้นักเรียนได้รับคำปรึกษาเรียนรู้ในขั้นสูงต่อไปอีกด้วย วิธีการให้บริการโดยการจัดหางานให้นักเรียนทำในระหว่างวันหยุดเรียนหรือระหว่างปิดภาคเรียน ให้อำนาจวิธีการสมัครงานและการทำงานให้อำนาจเลือกอาชีพตามความถนัดหรือตามความสนใจของตนเอง อันจะเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพต่อไปในอนาคต

5) งานบริการติดตามและประเมินผล เป็นบริการตรวจสอบการดำเนินงานต่าง ๆ ที่ได้จัดทำไปแล้วว่ามีผลเป็นอย่างไร เมื่อทราบผลการปฏิบัติงานแล้ว ก็นำข้อมูลที่ได้จากการติดตามมาประเมินผลมาพิจารณาว่า งานในส่วนใดมีข้อบกพร่องและหากควรแก้ไขก็ให้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขในลำดับต่อไป ข้อปฏิบัติสำหรับนักเรียนเกี่ยวกับบริการนี้คือ ในกรณีที่นักเรียนได้รับแบบสอบถามหรือแบบสำรวจที่เกี่ยวกับติดตามและประเมินผลงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ขอให้นักเรียนตอบคำถามให้ตรงกับความเป็นจริง และส่งแบบสอบถามชุดนั้น ๆ กลับคืนมายังครูผู้ติดตามตรงตามเวลาที่กำหนด

4.1.5 ประโยชน์ที่ได้รับจากการบริการแนะแนว

1) ประโยชน์ต่อผู้ปกครอง บิดา มารดา

- 1.1) ได้รับความรู้ความเข้าใจสถานภาพทางการเรียนของบุตรหลาน
- 1.2) ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับโอกาสที่บุตรหลานจะได้รับในด้านการศึกษา

ต่อประกอบอาชีพ หรือด้านอื่น ๆ

1.3) รับรู้และเข้าใจสภาพปัญหาของเด็กวัยรุ่นเพื่อจะได้ให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในการปรับปรุงพฤติกรรมของบุตรหลาน

2) ประโยชน์ต่อผู้เรียน

2.1) ช่วยให้ผู้เรียนรู้จักตนเองดีขึ้นและสามารถปรับปรุงตนเองในด้านการเรียน สังคมอารมณ์และสติปัญญา

2.2) ช่วยให้ผู้เรียนตัดสินใจได้ด้วยตนเองอย่างฉลาดและมีเหตุผล

2.3) ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจสาเหตุของปัญหาและวิธีแก้ปัญหาเพื่อสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีจุดหมายและอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

3) ประโยชน์ต่อครู

3.1) ช่วยครูให้เข้าใจถึงปัญหาและสาเหตุของปัญหารวมทั้งหาวิธีแก้ปัญห

3.2) ช่วยครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน

3.3) ช่วยครูในการศึกษาผู้เรียนทำให้รู้จักผู้เรียนดีขึ้น

4) ประโยชน์ต่อโรงเรียน

4.1) ช่วยโรงเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน

4.2) ช่วยลดปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหานักเรียนไม่จบหลักสูตรหรือปัญหานักเรียนเรียนอ่อนหรือหนีเรียน เป็นต้น

4.1.6 ตัวชี้วัดความสำเร็จในการจัดกิจกรรมแนะแนว

1) ด้านผลผลิต

1.1) ผู้เรียนรู้ความสนใจ ความถนัด ความสามารถของตนเอง

1.2) ผู้เรียนรักและเห็นคุณค่า ภูมิใจในตนเองและผู้อื่น

1.3) ผู้เรียนรู้จักแสวงหาข้อมูลสารสนเทศในการพัฒนาตนเอง

ด้านการศึกษางานและอาชีพ ชีวิตและสังคม

1.4) ผู้เรียนใช้ข้อมูลสารสนเทศในการพัฒนาตนเองด้านการศึกษางานและอาชีพ ชีวิตและสังคม

1.5) ผู้เรียนมีเป้าหมายชีวิต รู้จักวางแผนชีวิตด้านการศึกษา การงานและอาชีพ ได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับศักยภาพของตนเอง

1.6) ผู้เรียนสามารถตัดสินใจและแก้ปัญหาของตนเอง

1.7) ผู้เรียนรู้จักหลีกเลี่ยงจากอบายมุขทุกประเภท หรือสิ่งที่เป็นภัย

ต่อชีวิต

1.8) ผู้เรียนมีวุฒิภาวะทางอารมณ์

1.9) ผู้เรียนสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม

1.10) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง

ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ

2) ด้านกระบวนการ

2.1) มีการดำเนินการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียนและจัดทำข้อมูลอย่างเป็นระบบทันสมัยอยู่เสมอ

2.2) มีการจัด โปรแกรมชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียน เช่น

2.2.1) ชุดกิจกรรมรักและเห็นคุณค่าในตนเอง

2.2.2) ชุดกิจกรรมการสร้างประสิทธิภาพการเรียนรู้

2.2.3) ชุดกิจกรรมพัฒนาบุคลิกภาพ

2.2.4) ชุดกิจกรรมพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิต

2.2.5) ชุดกิจกรรมพัฒนาวุฒิภาวะทางอารมณ์

2.2.6) ชุดกิจกรรมพัฒนาศีลธรรมและจริยธรรม

2.3) มีการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดกิจกรรม และเสนอแนะวิธีการจัดกิจกรรมที่จะช่วยให้ผู้เรียนสนุกสนาน แปลกใหม่และน่าสนใจ นำไปสู่การพัฒนาการด้านต่าง ๆ และสามารถแก้ปัญหาผู้เรียนได้

2.4) มีการให้ข้อมูลสารสนเทศที่ทันสมัยเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน ด้วยวิธีการที่หลากหลาย

2.5) มีการประสานสัมพันธ์กับผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอ ต่อเนื่อง และหลากหลายรูปแบบ เน้นการร่วมกันพัฒนาผู้เรียน

2.6) มีการจัด โครงการ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างหลากหลายตาม สภาพปัญหา ความต้องการ และความสนใจของผู้เรียน

2.7) มีการจัดกิจกรรมที่อาศัยกระบวนการกลุ่มทางจิตวิทยา และการแนะแนว ในการพัฒนาผู้เรียน

2.8) มีการจัดกิจกรรมทั้งในและนอกเวลาเรียน ให้ครูและผู้เรียนได้คุ้นเคย ใกล้ชิดกัน

4.1.7 แนวการจัดกิจกรรมแนะแนว

1) ศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการ ความสนใจ ธรรมชาติ ของผู้เรียน

2) วิเคราะห์สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ วิสัยทัศน์ของสถานศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลของผู้เรียนเป็นรายบุคคล

3) กำหนดสัดส่วนกิจกรรมให้ครอบคลุมด้านการศึกษา ด้านอาชีพ ด้านส่วนตัวและสังคม โดยยึดสภาพปัญหา ความต้องการ ความสนใจ ตลอดจนธรรมชาติของผู้เรียนและเป้าหมายของสถานศึกษา โดยครู ผู้ปกครองและผู้เรียนมีส่วนร่วม

4) กำหนดวัตถุประสงค์การจัดกิจกรรมเนาะแนวของสถานศึกษา เป็นระดับการศึกษาและชั้นปี

5) ออกแบบการจัดกิจกรรมเนาะแนว ประกอบด้วย ชื่อกิจกรรม วัตถุประสงค์ พฤติกรรมผู้เรียน หลักฐานการทำกิจกรรม วิธีการจัดกิจกรรม วิธีการประเมินผลภาคเรียน และเวลาที่จัดกิจกรรมเนาะแนว

6) จัดทำแผนการจัดกิจกรรมเนาะแนวรายชั่วโมง ประกอบด้วย ชื่อกิจกรรม เวลา วัตถุประสงค์ สาระสำคัญ ชิ้นงาน ภาระงาน วิธีการจัดกิจกรรม สื่อ อุปกรณ์ และการประเมินผล

7) จัดกิจกรรมเนาะแนวตามแผนการจัดกิจกรรมเนาะแนวและประเมินผล การจัดกิจกรรม

8) ประเมินเพื่อตัดสินผลและสรุปรายงาน

4.1.8 การประเมินกิจกรรมเนาะแนว

การประเมินผลกิจกรรมเนาะแนว มี 2 ลักษณะ คือ

ลักษณะที่ 1 การประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียน อาจประเมินได้จากครู นักเรียน และผู้ปกครองโดย

1) ครูผู้จัดกิจกรรมรับผิดชอบในการวางแผนประเมินผล ดำเนินการประเมินผล นำผลการประเมินไปพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง และรายงานผลการดำเนินงานให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ

2) ผู้เรียนอาจมีส่วนร่วมในการวางแผนประเมินผล ประเมินตนเอง และเพื่อน

3) ผู้ปกครองอาจมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นในการประเมิน ประเมินผลการพัฒนาผู้เรียน โดยประสานร่วมมือกับครูผู้จัดกิจกรรม

ลักษณะที่ 2 การประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียน ครูผู้จัดกิจกรรม ตรวจสอบเวลาการเข้าร่วมกิจกรรม และประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรม ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ตัดสินผลการประเมินเป็น “ผ่าน” และ “ไม่ผ่าน” ดังนี้

ผ่าน หมายถึง ผู้เรียนมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรม ปฏิบัติกิจกรรม และมีผลงาน ชิ้นงาน คุณลักษณะตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

ไม่ผ่าน หมายถึง ผู้เรียนมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมไม่ครบตามเกณฑ์ ไม่ผ่านการปฏิบัติกิจกรรม หรือมีผลงาน ชิ้นงาน คุณลักษณะไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

สรุปได้ว่า กิจกรรมแนะแนวเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน ให้รู้จักตนเอง รู้รักษ์สิ่งแวดล้อม สามารถตัดสินใจ คิดแก้ปัญหา กำหนดเป้าหมาย วางแผนชีวิต ทั้งในด้านการศึกษาและอาชีพ สามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำหลักการ วัตถุประสงค์ งานบริการแนะแนว ตัวชี้วัดความสำเร็จในการจัดกิจกรรมแนะแนว และแนวการจัดกิจกรรมแนะแนว มาเป็นฐาน ในการออกแบบชุดกิจกรรมแนะแนวและแบบทดสอบเพื่อประเมินความสามารถในการปรับตัว ทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

4.2 ความหมายของกิจกรรมแนะแนว

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545ก : 1) กล่าวว่า กิจกรรมแนะแนว หมายถึง กิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่าง ระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตนเองเสริมสร้างทักษะชีวิต วุฒิภาวะ ทางอารมณ์ การเรียนรู้ในทางหุปัญญา และการสร้างสัมพันธภาพที่ดี ซึ่งผู้สอนทุกคน ต้องทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษาด้านชีวิตการศึกษาต่อและการพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพ และการมีงานทำ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545ข : 24) ได้ให้ความหมายของกิจกรรมแนะแนวว่า กิจกรรมแนะแนว มุ่งส่งเสริม พัฒนาผู้เรียนให้พัฒนาตนเองอย่างเต็มตาม ศักยภาพ รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ทั้งตนเอง มีทักษะในการเลือกแนวทางการศึกษา การงานและอาชีพ ชีวิตและสังคม มีสุขภาพจิตที่ดี มีจิตสำนึกในการทำประโยชน์ ต่อครอบครัว สังคมและประเทศชาติ

คอตแมน อาชบาย และเดอกรอฟ (Kottman Ashby and De Groaf, 2001 : 3) ให้ความหมายว่า กิจกรรมแนะแนว (Guidance Activities) เป็นมวลประสบการณ์ทุกรูปแบบ ที่จัดให้หรือสนับสนุนให้ผู้รับบริการแนะแนวแต่ละคนแต่ละกลุ่ม ได้ปฏิบัติหรือได้มีส่วนร่วม

เพื่อให้ผู้รับบริการบรรลุเป้าหมายในการพัฒนา สร้างเสริมป้องกันปัญหา และแก้ปัญหา ทั้งด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคม

ไพศาล อ้นประเสริฐ (2551 : 2) กล่าวว่า กิจกรรมแนะแนวเป็นกิจกรรมที่ครู ทำให้นักเรียนได้รู้จักและเข้าใจตนเองและผู้อื่น ได้อย่างถูกต้อง มีความสามารถในการตัดสินใจ และแก้ปัญหา รู้วิธีการแสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารทั้งในด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ ด้านส่วนตัวและสังคม สามารถปรับตัวและดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม โดยใช้กระบวนการ สอนแบบบูรณาการ โดยนำเอาเนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาต่างๆ มาประยุกต์ใช้ให้ เหมาะสมหรือการใช้กระบวนการกลุ่ม ซึ่งการสอนในลักษณะนี้ครูมีบทบาทเป็นผู้เอื้ออำนวย (Facilitator) มีหน้าที่เป็นผู้จัดเตรียมประสบการณ์ในการเรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งให้แก่ผู้เรียน และให้ผู้เรียนเป็นผู้แสดงกิจกรรมจนเกิดประสบการณ์ตรงจากการเรียนรู้เรื่องนั้นๆ ด้วยตนเอง ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ จากหลักการดังกล่าว อาจเรียกการสอนกิจกรรมแนะแนว ด้วยกระบวนการกลุ่มว่าเป็นการสอนกิจกรรมแนะแนวแบบ “จัดประสบการณ์ให้ผู้เรียน” (Structured Experience)

สรุปความหมายของกิจกรรมแนะแนว หมายถึง มวลประสบการณ์ที่จัดให้ ผู้รับบริการแต่ละคนหรือแต่ละกลุ่ม ได้ปฏิบัติ หรือได้มีส่วนร่วมเพื่อให้ผู้รับบริการบรรลุ เป้าหมายที่ตนจะพัฒนาหรือสร้างเสริมตนเอง ตลอดจนป้องกันหรือแก้ปัญหาได้อย่าง เหมาะสมทั้งด้านการศึกษา อาชีพส่วนตัวและสังคม

4.2.1 วัตถุประสงค์ของกิจกรรมแนะแนว

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 24) ได้ระบุถึงการจัดกิจกรรม แนะแนวมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญดังนี้

- 1) เพื่อให้ผู้เรียนค้นพบความถนัด ความสามารถ ความสนใจของตนเอง รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น
- 2) เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักการแสวงหาความรู้จากข้อมูล ข่าวสาร แหล่งความรู้ ทั้งด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัว สังคม เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนเลือกแนวทางการศึกษา อาชีพได้เหมาะสมสอดคล้องกับศักยภาพของตนเอง
- 3) เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนานุคลิกภาพและปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข
- 4) เพื่อให้ผู้เรียน มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ในงานอาชีพ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

- 5) เพื่อให้ผู้เรียนมีค่านิยมที่ดีงามในการดำเนินชีวิต เสริมสร้างวินัย คุณธรรมและจริยธรรมแก่ผู้เรียน
- 6) เพื่อให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกในการรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ

สรุปได้ว่า หลักการจัดกิจกรรมแนะแนว ควรจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับ สภาพปัญหา ความต้องการ ความสนใจและธรรมชาติของผู้เรียน เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยผู้เรียนมีอิสระ ในการคิดและตัดสินใจ และครูทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม โดยครูแนะแนวทำหน้าที่ เป็นพี่เลี้ยงและผู้ประสานงาน

4.2.2 หลักการจัดกิจกรรมแนะแนว

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 24) ได้สรุปหลักการในการจัด กิจกรรมแนะแนวไว้ดังนี้

- 1) จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการ ความสนใจ และธรรมชาติของผู้เรียน
- 2) จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาที่ต้องสนองตอบ จุดหมาย ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
- 3) จัดกิจกรรมเพื่อผู้เรียนทุกคนโดยครอบคลุมด้านการศึกษา การงาน และอาชีพ ชีวิตและสังคม
- 4) จัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยผู้เรียนมีอิสระในการคิด และตัดสินใจ
- 5) กิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียน เรียนรู้ด้วยตนเองให้มากที่สุด ด้วยการปฏิบัติ จนเกิดทักษะหรือการเรียนรู้
- 6) ให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม โดยครูแนะแนวทำหน้าที่ เป็นพี่เลี้ยงและประสานงาน

4.2.3 ขอบข่ายของการจัดกิจกรรมแนะแนว

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 25) ได้ระบุเกี่ยวกับขอบข่ายใน การจัดกิจกรรมแนะแนว ไว้ดังนี้

- 1) การจัดกิจกรรมแนะแนวด้านการศึกษา มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเอง ในด้านการเรียนอย่างเต็มตามศักยภาพ รู้จักแสวงหาและใช้ข้อมูลประกอบการวางแผน

การเรียนรู้ การศึกษาต่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีเทคนิค วิธีการและทักษะการเรียนรู้ มีนิสัยใฝ่รู้ ใฝ่เรียน และสามารถวางแผนการเรียนรู้ การศึกษาต่อได้อย่างเหมาะสมกับตนเอง

2) การจัดกิจกรรมแนะแนวด้านการทำงานและอาชีพ มุ่งให้ผู้เรียน ได้รู้จักตนเองในทุกด้าน รู้โลกของงานอาชีพอย่างหลากหลาย มีเจตคติที่ดีและทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในอาชีพมีการเตรียมตัว สู้อาชีพ ตลอดจนมีการพัฒนางานอาชีพตามที่ตนเองถนัดและสนใจ

3) การจัดกิจกรรมแนะแนวด้านชีวิตและสังคม มุ่งให้ผู้เรียน รู้จักและเข้าใจตนเอง รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ มีเจตคติที่ดีต่อการมีชีวิตที่ดีมีคุณภาพ มีทักษะในการดำเนินชีวิตและสามารถปรับตัวให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

4.2.4 ลักษณะของกิจกรรมแนะแนว

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 25) ได้ระบุลักษณะสำคัญของการกิจกรรมการแนะแนว ดังต่อไปนี้

1) เปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้ค้นพบความถนัด ความสามารถและความสนใจของผู้เรียน

2) สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการศึกษา การงาน อาชีพ ชีวิตและสังคมเพื่อใช้ในการวางแผนการเรียนรู้ การศึกษาต่อ อาชีพที่เหมาะสมกับตนเอง

3) เสริมสร้างทักษะต่างๆ ให้ผู้เรียน พัฒนาบุคลิกภาพและปรับตัวกับสิ่งแวดล้อม สามารถดำเนินได้อย่างมีความสุข

4) เสริมสร้างค่านิยมที่ดี วินัย คุณธรรม และจริยธรรม

5) เพิ่มพูนประสบการณ์เพื่อเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ และทักษะในวิชาการต่างๆ มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ มีนิสัยรักการทำงานและสามารถเลือกอาชีพได้เหมาะสมกับตนเอง

4.3 ความหมายของชุดกิจกรรม

ชุดกิจกรรม มีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน เช่น ชุดการสอน ชุดการเรียนรู้สำเร็จรูป ชุดการสอนรายบุคคล ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และชุดกิจกรรม ซึ่งเป็นชุดของสื่อประสมที่จัดทำขึ้นสำหรับหน่วยการเรียนรู้ ได้มีผู้ให้ความหมายของชุดกิจกรรมไว้แตกต่างกันดังนี้

อำนาจ เจริญศิลป์ (2532 : 44) ได้กล่าวถึงชุดกิจกรรมไว้ว่า ชุดกิจกรรม เป็นกิจกรรมที่มีลักษณะเปิดเสรีในตัวเอง สามารถนำไปใช้เสริมสร้างความรู้ ทักษะ และเจตคติในวิชานั้น

ทองอินทร์ วงศ์โสธร (2532 : 24) ได้กล่าวถึงชุดกิจกรรมไว้ว่า ชุดกิจกรรม เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ทำให้นักเรียนเข้าใจและมีทักษะในเรื่องที่จะเรียน

บุญชม ศรีสะอาด (2541 : 95) กล่าวว่า ชุดการสอนหรือชุดกิจกรรม (Instructional Package) คือ สื่อการเรียนหลายอย่างประกอบกันจัดเข้าไว้เป็นชุด (Package) เรียกว่าสื่อประสม (Multi-media) เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพมีชื่อเรียก หลายอย่าง เช่น Learning Package, Instructional Package หรือ Instructional Kits นอกจากนี้จะใช้สำหรับผู้เรียนเป็นรายบุคคลแล้วยังใช้ประกอบการสอนแบบอื่น เช่น ประกอบการบรรยาย การเรียนเป็นกลุ่มย่อย

ภพ เลหาไพบูลย์ (2542 : 42) กล่าวว่า ชุดกิจกรรมเป็นสื่อประสมรูปแบบหนึ่ง ที่ใช้ในการฝึกเพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะต่าง ๆ เช่น ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการทำงานกลุ่ม

บุญเกื้อ ควรหาเวช (2542 : 91) ได้กล่าวถึงชุดกิจกรรมสรุปได้ว่า เป็นชุด การเรียนการสอนที่ช่วยให้นักเรียนได้รับความรู้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยจะจัดเนื้อหา และประสบการณ์ที่ต้องการสร้างเสริมหรือพัฒนา โดยจะประกอบไปด้วยหน่วยการเรียนรู้ โดยจัดเป็นชุด ๆ แล้วแต่ผู้สร้างจะทำขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังช่วยให้ผู้สอน เกิดความมั่นใจพร้อมที่จะสอนอีกด้วย

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ชุดกิจกรรม หมายถึง สื่อการเรียนการสอน ที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ประกอบกิจกรรมการเรียนการสอน โดยจัดเนื้อหาและประสบการณ์ ที่ต้องการสร้างเสริมหรือพัฒนาเป็นชุด ๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้ผู้เรียนสามารถ ศึกษา ค้นคว้าด้วยตนเองตามศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน

4.4 เทคนิคต่าง ๆ ที่ใช้ในชุดกิจกรรมแนะแนว

เทคนิคต่าง ๆ ที่ใช้ในชุดกิจกรรมแนะแนวมีดังนี้

4.4.1 กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ (Group Dynamics)

ทิสนา เขมมณี (2541 : 139-147) กล่าวถึงกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ (Group Dynamics) หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับการรวมตัวกันของกลุ่มเพื่อปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่ง

ให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งการปฏิบัติงานจะเป็นไปในทิศทางใดนั้นขึ้นอยู่กับพลังผลักดันที่เกิดขึ้นจากองค์ประกอบ และปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในกลุ่มและปัญหาต่างๆ ของกลุ่ม ขั้นตอนของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีดังนี้

1) กำหนดจุดมุ่งหมาย เพื่อให้การจัดกิจกรรมไม่หลงทางหรือออกนอกเส้นทาง ครูจำเป็นต้องกำหนดจุดมุ่งหมายของบทเรียนให้ชัดเจน โดยกำหนด 2 ลักษณะคือ จุดมุ่งหมายทั่วไปและจุดมุ่งหมายเฉพาะ ซึ่งในลักษณะหลังนี้ นิยมเขียนในเชิงพฤติกรรม (Behavior or Performance Objectives) ครูควรกำหนดจุดมุ่งหมายออกเป็น 2 ส่วนคือ เป็นจุดมุ่งหมายด้านเนื้อหาส่วนหนึ่ง และจุดมุ่งหมายด้านกลุ่มสัมพันธ์อีกส่วนหนึ่ง การกำหนดเช่นนี้จะช่วยให้เกิดความสะดวกและชัดเจนในการจัดกิจกรรมและประเมินผล

2) การกำหนดเนื้อหาหรือความคิดรวบยอด ครูผู้สอนจำเป็นต้องทำความเข้าใจในเนื้อหาสาระและความคิดรวบยอดที่จะให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน และเขียนให้เข้าใจชัดเจน เพื่อใช้เป็นหลักในการออกแบบกิจกรรมสำหรับผู้เรียน

3) การกำหนดกิจกรรมหรือประสบการณ์เรียนรู้สำหรับผู้เรียน ดังนี้
ขั้นนำ คือ การเตรียมความพร้อมในการเรียนให้แก่ผู้เรียน เช่น การทบทวนความรู้เดิม การสร้างบรรยากาศให้เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้ที่จะตามมา เป็นต้น

ขั้นกิจกรรม การให้ผู้เรียนลงมือทำกิจกรรมที่เตรียมไว้ เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการเรียนของตน และเพื่อให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ที่จะสามารถนำมาวิเคราะห์ห่อภิปรายให้เกิดการเรียนรู้ที่ชัดเจนขึ้นได้ในภายหลัง

ขั้นอภิปราย คือ การให้ผู้เรียนมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความคิด ความรู้สึก และการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น

ขั้นสรุปและนำไปใช้ เป็นขั้นของการรวบรวมความคิดเห็น และข้อมูลต่างๆ จากขั้นกิจกรรมและอภิปราย จนได้ข้อสรุปที่ชัดเจน รวมทั้งการกระตุ้นให้ผู้เรียนนำเอาการเรียนรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติหรือใช้ในชีวิตประจำวัน

4) การประเมินผล เป็นการวัดผลให้ตรงกับจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้

4.4.2 การอภิปรายกลุ่มย่อย (Small Group Discussion)

ดาร์กา วรณวนิช (2549 : 176- 178) กล่าวถึงวิธีสอนโดยใช้การอภิปรายกลุ่มย่อย (Small Group Discussion) เป็นวิธีการที่มุ่งช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างทั่วถึง มีโอกาสแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนประสบการณ์อันจะช่วยให้

ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เรียนกว้างขึ้น โดยการจัดผู้เรียนเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ประมาณ 4-8 คน และให้ผู้เรียนในกลุ่มพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูล ความคิดเห็น และประสบการณ์ในประเด็นที่กำหนด และสรุปผลการอภิปรายออกมาเป็นข้อสรุปของกลุ่ม

เทคนิคในการใช้วิธีสอน โดยใช้การอภิปรายกลุ่มย่อย

1) การจัดผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อย จำนวนสมาชิกในกลุ่มย่อยควรมีประมาณ 4-8 คน จำนวนที่เหมาะสมที่สุดคือระหว่าง 4-6 คน ถ้ากลุ่มใหญ่เกินไปสมาชิกกลุ่มจะมีโอกาสแสดงความคิดเห็นได้น้อยหรือได้ไม่ทั่วถึง การแบ่งผู้เรียนเข้ากลุ่มอาจทำได้โดยวิธีสุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ร่วมกลุ่มกับเพื่อนไม่ซ้ำกัน หรืออาจจัดผู้เรียนเข้ากลุ่มลดความสามารถ เพื่อให้ผู้เรียนที่เก่งช่วยเหลือ ผู้ที่เรียนอ่อน หรืออาจจะจัดผู้เรียนเข้าร่วมจำแนกตามเพศ วัย ความสนใจ ความสามารถหรือเลือกอย่างเจาะจงตามปัญหาที่มีก็ได้ขึ้นกับวัตถุประสงค์ของผู้สอนและสิ่งที่จะอภิปราย เทคนิคที่ใช้ในการแบ่งกลุ่มมีหลากหลาย เช่น ใช้การนับหมายเลข โครนัมเบอร์หมายเลขเดียวกันให้รวมกลุ่มกัน หรือใช้การจับสลากซึ่งอาจเป็นหมายเลขหรือเป็นภาพเป็นข้อความผู้ที่จับสลากได้เหมือนกัน ให้รวมกลุ่มกัน หรือใช้เกมต่างๆ เทคนิคการจัดกลุ่มจะช่วยให้ผู้เรียน ไม่เกิดความเบื่อหน่าย ในการแบ่งกลุ่ม โดยเฉพาะเมื่อครูจำเป็นต้องแบ่งกลุ่มย่อย ๆ จะช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกสนุกและสนใจ ที่จะเรียนรู้ ในกิจกรรมต่อไป เมื่อจัดผู้เรียนเข้ากลุ่มแล้ว ผู้สอนควรดูแลให้กลุ่มจัดที่นั่งภายในกลุ่ม ให้เรียบร้อยให้อยู่ในลักษณะที่ทุกคนมองเห็นกันและรับฟังกันได้ดี นอกจากนั้นในกรณีที่มีหลายกลุ่ม ผู้สอนควรจัดกลุ่มให้ห่างกันพอสมควร เพื่อไม่ให้เสียงอภิปรายจากกลุ่มรบกวนกันและกัน

2) ประเด็นการอภิปราย การอภิปรายจำเป็นต้องมีประเด็นในการอภิปราย มีวัตถุประสงค์ของการอภิปรายที่ชัดเจน ประเด็นการอภิปรายอาจจะมาจากผู้สอนหรือผู้เรียนก็ได้แล้วแต่กรณี การอภิปรายแต่ละครั้งไม่ควรมีประเด็นมากจนเกินไป เพราะจะทำให้ผู้เรียนอภิปรายได้ไม่เต็มที่

3) การอภิปราย ผู้สอนควรเลือกใช้การจัดกลุ่มอภิปรายให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ในการอภิปรายที่ดีโดยทั่วไป ควรมีการกำหนดบทบาทที่จำเป็นในการอภิปราย เช่น ประธานหรือผู้นำในการอภิปราย เลขานุการผู้จัดบันทึกการประชุม และผู้รักษาเวลา เป็นต้น นอกจากนั้นสมาชิกกลุ่ม ทุกคนควรมีความเข้าใจตรงกันว่า ตนมีบทบาทหน้าที่ที่จะต้องช่วยให้กลุ่มทำงานให้สำเร็จ มิใช่ปล่อยให้เป็นการรับผิดชอบของสมาชิกเพียงบางคน หากสมาชิกกลุ่ม มีความรู้ความเข้าใจว่า สมาชิกกลุ่มที่ดีควรทำอะไรบ้าง เช่น

ให้ข้อมูล แสดงความคิดเห็น ชักถามโต้แย้ง สนับสนุน ช่วยไม่ให้กลุ่มออกนอกเรื่อง และสรุป เป็นต้น การอภิปรายจะเป็นไปได้ดี ผู้สอนจึงควรให้ความรู้ความเข้าใจหรือคำแนะนำแก่กลุ่มก่อนการอภิปราย และควรย้ำถึงความสำคัญของการให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มมีส่วนร่วมในการอภิปรายอย่างทั่วถึง ไม่ให้มีการผูกขาดการอภิปรายโดยผู้ใดผู้หนึ่ง เพราะวัตถุประสงค์หลักของการอภิปรายก็คือ การให้ผู้เรียนมีโอกาสดังกล่าว แสดงความคิดเห็นอย่างทั่วถึงและได้รับฟังความคิดเห็นที่หลากหลาย อันจะช่วยให้ผู้เรียนมีความคิดที่ลึกซึ้งและรอบคอบขึ้น การอภิปรายที่ดีควรดำเนินการไปที่ละประเด็น จะได้ไม่เกิดความสับสน และในกรณีที่มีหลายประเด็น ควรมีการจำกัดเวลาของการอภิปรายแต่ละประเด็น การอภิปรายกับเวลาที่ให้ควรมีความพอเหมาะกัน

4) การสรุปผลการอภิปราย ก่อนที่การอภิปรายจะยุติลง กลุ่มจะต้องมีการสรุปผล การอภิปราย เพื่อให้ได้คำตอบตามประเด็นที่กำหนด ผู้สอนควรบอกหรือให้สัญญาณแก่กลุ่มอภิปรายประมาณ 3-5 นาที ก่อนหมดเวลา เพื่อกลุ่มจะได้สรุปผลการอภิปรายเป็นข้อสรุปของกลุ่ม ซึ่งหลังจากนั้นผู้สอนอาจให้แต่ละกลุ่มนำเสนอผลการอภิปรายแลกเปลี่ยนกันหรือดำเนินการ ในรูปแบบอื่นต่อไป

5) การสรุปบทเรียน เมื่อการอภิปรายสิ้นสุด ผู้สอนจำเป็นต้องเชื่อมโยงสิ่งที่ผู้เรียนได้ร่วมกันคิดกับบทเรียนที่กำลังเรียนรู้ โดยมีการนำข้อสรุปของกลุ่มมาใช้ในการสรุปบทเรียนด้วย

4.4.3 การแสดงบทบาทสมมติ (Role Playing)

ดาร์กา วรณวนิช (2549 : 173) กล่าวถึงวิธีสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติ (Role Playing) เป็นวิธีสอนที่ผู้สอนสร้างสถานการณ์และบทบาทสมมติขึ้นจากความเป็นจริง มาให้ผู้เรียนได้แสดงออกตามที่ผู้เรียนคิดว่าควรจะเป็น ผู้สอนจะใช้การแสดงทั้งทางด้านความรู้ ความคิด และพฤติกรรมของผู้แสดงมาเป็นพื้นฐานในการให้ความรู้ และสร้างความเข้าใจแก่ผู้เรียน อันจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาสาระของบทเรียนอย่างลึกซึ้ง และรู้จักปรับหรือเปลี่ยนพฤติกรรม และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

ทิสนา แคมมณี (2553 : 358) กล่าวถึงวิธีสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติ (Role Playing) คือ กระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยการให้ผู้เรียนสวมบทบาทในสถานการณ์ ซึ่งมีความใกล้เคียงกับความเป็นจริง และแสดงออกตามความรู้สึกลึกซึ้งของตนและนำเสนอการแสดงออกของ

ผู้แสดง ทั้งทางด้านความรู้ ความคิด ความรู้สึกและพฤติกรรมที่สังเกตพบมาเป็นข้อมูล ในการอภิปราย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์

เทคนิคในการใช้วิธีสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติ

1) การเตรียมการ ผู้สอนกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะให้ชัดเจนและสร้าง สถานการณ์และบทบาทสมมติที่จะช่วยสนองวัตถุประสงค์นั้น สถานการณ์และบทบาทสมมติ ที่กำหนดขึ้น ควรมีความใกล้เคียงกับความเป็นจริง ส่วนจะมีรายละเอียดมากน้อยเพียงใด ขึ้นกับวัตถุประสงค์ ผู้สอนอาจใช้บทบาทสมมติแบบละคร หรืออาจใช้บทบาทสมมติ แบบแก้ปัญหา ซึ่งจะกำหนดสถานการณ์ที่มีปัญหาหรือความขัดแย้งให้และอาจให้ข้อมูล เพิ่มเติมบ้างน้อยบ้าง ซึ่งผู้สวมบทบาทจะใช้ข้อมูลเหล่านั้นในการแสดงออกและแก้ปัญหา ตามความคิดของตน

2) การเริ่มบทเรียน ผู้สอนสามารถกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน ได้หลายวิธี เช่น โยงประสบการณ์ใกล้ตัวผู้เรียนหรือประสบการณ์ที่ผู้เรียน ได้รับจากการเรียน ครั้งก่อน ๆ เข้าสู่เรื่องที่จะศึกษาหรืออาจใช้วิธีเล่าเรื่องราวหรือสถานการณ์สมมติที่เตรียม มาแล้วทั้งทำด้วยปัญหา เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากเรียน อยากติดตาม หรืออาจใช้วิธี ชี้แจงให้ผู้เรียนเห็นประโยชน์จากการเข้าร่วมแสดง และช่วยกันคิดแก้ปัญหา

3) การเลือกผู้แสดง ควรเลือกให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการแสดง เช่น เลือกผู้แสดงที่มีลักษณะเหมาะสมกับบทบาท เพื่อช่วยให้การแสดงเป็นไปอย่างราบรื่น ตามวัตถุประสงค์ได้อย่างรวดเร็ว หรือเลือกผู้แสดงที่มีลักษณะตรงกันข้ามกับบทบาท ที่กำหนดให้เพื่อช่วยให้ผู้เรียนคนนั้นได้รับประสบการณ์ใหม่ ได้ทดลองแสดงพฤติกรรม ใหม่ ๆ และเกิดความเข้าใจในความรู้สึกและพฤติกรรมของผู้ที่มีลักษณะต่างไปจากตน หรืออาจให้ผู้เรียนอาสาสมัครหรือเจาะจงเลือกคนใดคนหนึ่งด้วยวัตถุประสงค์ที่ต้องการช่วยให้ บุคคลนั้นเกิดการเรียนรู้ เมื่อได้ผู้แสดงแล้ว ควรให้เวลาผู้แสดงเตรียมการแสดง โดยอาจให้ ฝึกซ้อมบ้างตามความจำเป็น

4) การเตรียมผู้สังเกตการณ์หรือผู้ชม ผู้สอนควรเตรียมผู้ชม และทำความเข้าใจกับผู้ชมว่า การแสดงบทบาทสมมตินี้จัดขึ้นมีใจมุ่งที่ความสนุกเพลิดเพลิน เท่านั้น แต่มุ่งที่จะให้เกิดการเรียนรู้เป็นสำคัญ ดังนั้นจึงควรชมด้วยความสังเกต ผู้สอนควรให้ คำแนะนำว่า ควรสังเกตอะไรและควรบันทึกข้อมูลอย่างไร และผู้สอนอาจจัดทำแบบ สังเกตการณ์ให้ผู้ชมใช้ในการสังเกตด้วยก็ได้

5) การแสดง ก่อนการแสดงอาจมีการจัดการการแสดงให้ดูสมจริงจากการแสดงอาจเป็นฉากง่าย ๆ หรืออาจจะจัดให้ดูสวยงามแต่ไม่ควรจะใช้เวลามาก และควรคำนึงถึงความประหยัดด้วย เมื่อทุกฝ่ายพร้อมแล้วผู้สอนให้เริ่มการแสดง และสังเกตการณ์แสดงอย่างใกล้ชิด ไม่ควรมีการจัดการแสดงกลางคัน นอกจากกรณีที่มีปัญหาเมื่อการแสดงออกนอกทาง ผู้สอนอาจจำเป็นต้องให้คำแนะนำบ้าง เมื่อการแสดงดำเนินไปพอสมควรแล้ว ผู้สอนควรตัดบท ยุติการแสดง ไม่ควรให้การแสดงยืดเยื้อ จะทำให้ผู้ชมเกิดความเบื่อหน่าย การตัดบทควรทำเมื่อเห็นว่าการแสดงได้ให้ข้อมูลแก่กลุ่มเพียงพอที่จะนำมาวิเคราะห์และอภิปราย เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตรงตามวัตถุประสงค์ หรือตัดบทเมื่อการแสดงยืดเยื้อ หรือเมื่อผู้ชม พอจะเดาได้ว่า เรื่องราวจะดำเนินต่อไปอย่างไร หรือในกรณีที่ผู้แสดงเกิดอารมณ์สะเทือนใจมากเกินไป จนแสดงต่อไปไม่ได้ ควรตัดบททันที

6) การวิเคราะห์อภิปรายผลการแสดง ขึ้นนี้เป็นขั้นสำคัญมาก เพราะเป็นขั้นที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ชัดเจนตามวัตถุประสงค์ เทคนิคที่จำเป็นสำหรับการอภิปรายในช่วงนี้ มีหลายประการที่สำคัญคือ การสัมภาษณ์ความรู้สึกและความคิดของผู้แสดงและจดบันทึกไว้ ผู้สอนควรจดบันทึกข้อมูลบนกระดาน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเห็นประเด็นในการอภิปรายและสรุป ต่อจากนั้นจึงให้ทุกฝ่ายร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็น และสรุปประเด็นการเรียนรู้ สิ่งสำคัญมากที่ผู้สอน พึงคำนึงในการอภิปรายก็คือ การให้ผู้เรียนแสดงบทบาทสมมติเพื่อวัตถุประสงค์ที่จะใช้บทบาท เป็นเครื่องมือในการดึงความรู้สึกนึกคิด การรับรู้เจตคติ หรืออคติต่าง ๆ ที่ซ่อนอยู่ในส่วนลึกของผู้แสดงออกมา เพื่อเป็นข้อมูลในการเรียนรู้ ดังนั้นการอภิปรายจึงมุ่งเน้นและอภิปรายในเรื่องของพฤติกรรมที่ผู้สวมบทบาทแสดงออก และความรูสึกที่เป็นเหตุผลผลักดันให้เกิดการแสดงพฤติกรรมนั้นออกมา การซักถามจึงควรมุ่งประเด็นไปที่ว่าผู้แสดงได้แสดงพฤติกรรมอะไรบ้าง ทำไมจึงแสดงพฤติกรรมเช่นนั้น และพฤติกรรมนั้นก่อให้เกิดผลอะไรตามมา การอภิปรายไม่ควรมุ่งประเด็นไปที่การแสดงของผู้สวมบทบาทว่า แสดงได้ดี-ไม่ดีเพียงใด เพราะนอกจากจะเป็นการอภิปรายที่ผิดวัตถุประสงค์แล้วยังอาจทำให้ผู้แสดงเสียความรู้สึกได้

4.4.4 กรณีตัวอย่าง (Case)

ทีศนา แคมมณี (2553 : 362) กล่าวถึงวิธีสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง (Case) หมายถึง กระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยให้ผู้เรียนศึกษาเรื่องที่สมมติขึ้นจากความเป็นจริง และตอบประเด็นคำถามเกี่ยวกับเรื่องนั้น

แล้วนำคำตอบและเหตุผลที่มาจากคำตอบนั้นมาใช้เป็นข้อมูลในการอภิปรายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์

เทคนิคในการใช้วิธีสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง

- 1) การเตรียมการ ก่อนการสอน ผู้สอนจำเป็นต้องเตรียมกรณีตัวอย่างให้พร้อมกรณีตัวอย่างที่เหมาะสมจะต้องมีสาระ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ มีลักษณะใกล้เคียงกับความเป็นจริง กรณีที่นำมาใช้ส่วนใหญ่มักเป็นเรื่องที่มีสถานการณ์ปัญหาชัดเจน ซึ่งจะช่วยให้กระตุ้นความคิดของผู้เรียน หากไม่มีสถานการณ์ที่เป็นปัญหาชัดเจน ผู้สอนอาจใช้วิธีการตั้งประเด็นคำถามที่ท้าทายให้ผู้เรียนคิดก็ได้ ผู้สอนอาจนำเรื่องจริงมาเขียนเป็นกรณีตัวอย่าง หรืออาจใช้เรื่องจากหนังสือพิมพ์ ข่าวและเหตุการณ์ รวมทั้งจากสื่อต่างๆ เช่น ภาพยนตร์ โทรทัศน์ วิทยุ เป็นต้น เมื่อได้กรณีที่ต้องการแล้ว ผู้สอนจะต้องเตรียมประเด็นคำถามสำหรับ การอภิปรายเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ที่ต้องการ
- 2) การนำเสนอกรณีตัวอย่าง ผู้สอนอาจเป็นผู้นำเสนอกรณีตัวอย่าง หรืออาจใช้เรื่องจริงจากผู้เรียนเป็นกรณีตัวอย่างก็ได้ (แต่ครูต้องมีความชำนาญในการวิเคราะห์กรณีตัวอย่างนั้นและตั้งประเด็นคำถามได้เร็ว) วิธีการนำเสนอทำได้หลายวิธี เช่น การพิมพ์เป็นข้อมูล มาให้ผู้เรียนอ่าน การเล่ากรณีตัวอย่างให้ฟัง หรือนำเสนอโดยใช้สื่อ เช่น สไลด์ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ หรืออาจให้ผู้เรียนแสดงเป็นละครหรือบทบาทสมมติก็ได้
- 3) การศึกษากรณีตัวอย่างและการอภิปราย ผู้สอนควรแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อยและให้เวลาอย่างเพียงพอในการศึกษากรณีตัวอย่างและคิดหาคำตอบ ไม่ควรให้ผู้เรียนตอบประเด็นคำถามทันที ผู้เรียนแต่ละคนควรมีคำตอบของตนเตรียมไว้ก่อน แล้วจึงร่วมกันอภิปรายเป็นกลุ่ม และนำเสนอผลการอภิปรายระหว่างกลุ่มเป็นการแลกเปลี่ยนกัน ผู้สอนพึงตระหนักว่า การสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างนี้ มิได้มุ่งที่คำตอบใดคำตอบหนึ่ง คำถามสำหรับการอภิปรายนี้ไม่มีคำตอบที่ถูกหรือคิดอย่างชัดเจนแน่นอน แต่ต้องการให้ผู้เรียนเห็นคำตอบและเหตุผลที่หลากหลาย ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีความคิดที่กว้างขึ้น มองปัญหาในแง่มุมที่หลากหลายขึ้น อันจะช่วยให้การตัดสินใจ มีความรอบคอบมากขึ้นด้วยเหตุนี้การอภิปรายจึงควรมุ่งความใส่ใจไปที่เหตุผลหรือที่มาของความคิด ที่ผู้เรียนใช้ในการแก้ปัญหาเป็นสำคัญ

4.5 ประเภทของชุดกิจกรรม

บุญเกื้อ ควรหาเวช (2542 : 35) ได้แบ่งประเภทของชุดกิจกรรมแนะแนวเป็น

3 ประเภท

4.5.1 ชุดกิจกรรมแนะแนวสำหรับครู เป็นชุดกิจกรรมสำหรับผู้สอนจะใช้สอนผู้เรียนเป็นกลุ่มใหญ่ หรือเป็นการสอนที่ต้องการปูพื้นฐานให้ผู้เรียนส่วนใหญ่ได้รับรู้และเข้าใจในเวลาเดียวกันมุ่งขยายเนื้อหาสาระให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ชุดการสอนแบบนี้ช่วยให้ผู้สอนลดการพูดให้น้อยลง และใช้สื่อที่มีพร้อมอยู่ในชุดการสอน ในการเสนอเนื้อหาหานั้นสื่อที่ใช้อาจได้แก่ รูปภาพแผนภูมิ สไลด์ ฟิล์มสตริป ภาพยนตร์ เทปบันทึกเสียง หรือกิจกรรมที่กำหนดไว้ เป็นต้น ข้อสำคัญก็คือ สื่อที่จะนำมาใช้นี้ต้องให้ผู้เรียนได้เห็นอย่างชัดเจนทุกคน ชุดกิจกรรมชนิดนี้บางคนอาจเรียกว่า ชุดกิจกรรมประกอบคำบรรยาย

4.5.2 ชุดกิจกรรมแนะแนวแบบกลุ่มกิจกรรม เป็นชุดกิจกรรมสำหรับผู้เรียนเรียนร่วมกันเป็นกลุ่มเดียว โดยใช้สื่อการสอนที่บรรจุไว้ในชุดกิจกรรมแต่ละชุด มุ่งที่จะฝึกทักษะในเนื้อหาวิชาที่เรียน และให้ผู้เรียนมีโอกาสทำงานร่วมกัน ชุดกิจกรรมนี้มักใช้ในการสอนแบบกิจกรรมกลุ่ม เช่น การสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ การสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์

4.5.3 ชุดกิจกรรมแนะแนวแบบรายบุคคล หรือชุดกิจกรรมตามเอกัตภาพ เป็นชุดกิจกรรมที่ใช้สำหรับเรียนด้วยตนเองเป็นรายบุคคลคือผู้เรียนจะต้องศึกษาหาความรู้ความสามารถและ ความสนใจของตนเอง อาจเรียนที่โรงเรียนหรือที่บ้านก็ได้ ส่วนมากมักจะมุ่งให้ผู้เรียนได้ทำความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่เรียนเพิ่มเติม ผู้เรียนสามารถประเมินผลการเรียนด้วยตนเองได้ ชุดกิจกรรมชนิดนี้อาจจัดในลักษณะของหน่วยการสอนย่อยหรือโมดูลได้

วสันต์ อดิศัพท์ (2534 : 101) ระบุว่าชุดกิจกรรมที่นิยมใช้ แบ่งออกเป็น

3 ประเภทคือ

1. ชุดกิจกรรมประกอบคำบรรยาย ใช้กับนักเรียนกลุ่มใหญ่ ช่วยให้ครูพูดน้อยลง สื่อที่ใช้อาจเป็นรูปภาพ แผนภูมิ สไลด์ ฟิล์มสตริป ภาพยนตร์ เทปบันทึกเสียง หรือกิจกรรมอื่นๆ ที่กำหนดไว้ ที่สำคัญสื่อที่นำมาประกอบการเรียนจะต้องเห็นชัดเจนทุกคน
2. ชุดกิจกรรมที่เป็นกลุ่มกิจกรรม ใช้กับนักเรียนเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ประมาณ 5-10 คน ส่วนมากมุ่งที่จะฝึกทักษะหรือสร้างเสริมเจตคติในวิชาที่เรียนและให้ผู้เรียนมีโอกาสทำงานร่วมกัน

3. ชุดกิจกรรมแบบรายบุคคลหรือชุดกิจกรรมตามเอกัตภาพ ใช้กับนักเรียน เป็นรายบุคคลที่ต้องการศึกษาความรู้ตามความสามารถและความสนใจของตนเอง อาจจะเรียนอยู่ที่โรงเรียนหรือที่บ้านก็ได้ ผู้เรียนสามารถประเมินผลการเรียนด้วยตนเองได้

สรุปได้ว่า ชุดกิจกรรมแนะแนว เป็นชุดหรือคู่มือกิจกรรมแนะแนวที่มุ่งเน้น ส่งเสริม พัฒนาผู้เรียนให้พัฒนาตนเองอย่างเต็มตามศักยภาพ เพื่อช่วยให้นักเรียนรู้จัก และเข้าใจตนเองทั้งทางด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคม สามารถปรับตัวอยู่ในสังคม ได้อย่างมีความสุข

4.6 รูปแบบและส่วนประกอบของชุดกิจกรรม

ทิตนา แจมมณี (2541 : 10-12) ได้กล่าวไว้ว่า ชุดการเรียนรู้หรือชุดกิจกรรม ประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ดังนี้

1. ชื่อกิจกรรม ประกอบด้วย หมายเลขกิจกรรม ชื่อของกิจกรรมและเนื้อหาของกิจกรรมนั้น
 2. คำชี้แจง เป็นส่วนที่อธิบายความมุ่งหมายหลักของกิจกรรม และลักษณะของการจัดกิจกรรมเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย
 3. จุดมุ่งหมาย เป็นส่วนที่ระบุจุดมุ่งหมายที่สำคัญของกิจกรรมนั้น แนวคิด เป็นส่วนที่ระบุเนื้อหาหรือมโนทัศน์ของกิจกรรมนั้น ส่วนนี้ควรได้รับการย้ำและเน้นเป็นพิเศษ
 4. สื่อ เป็นส่วนที่ระบุถึงวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการดำเนินกิจกรรม เพื่อช่วยให้ครูทราบว่าจะต้องเตรียมอะไรบ้าง
 5. เวลาที่ใช้ เป็นส่วนที่ระบุจำนวนเวลาโดยประมาณว่ากิจกรรมนั้น ควรใช้เวลาเพียงใด
 6. ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม เป็นส่วนที่ระบุวิธีการดำเนินกิจกรรม เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ วิธีการจัดกิจกรรมนี้ได้จัดไว้เป็นขั้นตอน
 7. ภาคผนวก ในส่วนนี้คือตัวอย่างวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม และข้อมูลอื่น ๆ ที่จำเป็น
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534 : 13) ได้สรุปรูปแบบ และส่วนประกอบของชุดกิจกรรมไว้ดังนี้

1. ชื่อกิจกรรม

2. คำชี้แจง เป็นส่วนที่อธิบายความมุ่งหมายหลักของกิจกรรม และลักษณะของการจัดกิจกรรมเพื่อบรรลุจุดหมายนั้น โดยกล่าวให้เห็นภาพอย่างกว้าง ๆ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้อ่านได้เห็นภาพของกิจกรรมอย่างคร่าว ๆ

3. จุดมุ่งหมาย เป็นส่วนที่ระบุจุดมุ่งหมายของกิจกรรมนั้น ๆ ซึ่งประกอบด้วยจุดมุ่งหมาย 2 ประการ คือ

3.1 จุดมุ่งหมายทั่วไป บ่งบอกจุดมุ่งหมายปลายทางโดยทั่วไปของการสอน

3.2 จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม บ่งบอกถึงความสามารถที่คาดหวังว่าผู้เรียนสามารถทำได้หลังจากที่จบบทเรียนแล้ว

4. แนวคิด เป็นส่วนที่ระบุเนื้อหาหรือมโนทัศน์ของกิจกรรมนั้น เป็นการอธิบายสาระสำคัญของเนื้อหาและกิจกรรมที่นักเรียนควรจะได้รับและเข้าใจจากการเรียนตามกิจกรรมนั้น

5. สื่อ เป็นส่วนที่ระบุถึงวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการดำเนินกิจกรรม เพื่อให้ทราบว่า จะต้องเตรียมอะไรบ้างในการจัดกิจกรรมให้นักเรียน

6. เวลาที่ใช้ เป็นส่วนที่ระบุจำนวนเวลาในการดำเนินกิจกรรมแต่ละกิจกรรม

7. ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม เป็นส่วนที่ระบุวิธีการจัดกิจกรรม โดยแบ่งออกเป็นขั้นตอนดังนี้

7.1 ขั้นนำ เป็นการเตรียมความพร้อมของนักเรียน

7.2 ขั้นกิจกรรม เป็นส่วนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติตามแบบฝึก อภิปรายและสรุปสาระสำคัญ โดยให้ทำแบบทดสอบวัดทักษะ ท้ายกิจกรรม

8. ภาคผนวก ในส่วนนี้จะให้ตัวอย่างวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม และข้อมูลอื่นที่จำเป็น

วรรณทิพา รอดแรงกล้า และพิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ (2542 : 1) ได้กล่าวถึงส่วนประกอบของชุดกิจกรรมไว้ดังนี้

1. ชื่อกิจกรรม เป็นส่วนที่บอกให้ทราบถึงลักษณะที่ต้องการฝึก

2. คำชี้แจง เป็นส่วนที่อธิบายความมุ่งหมายและความสำคัญของการจัดกิจกรรมและอธิบายหลักหรือแนวทางในการฝึกทักษะ โดยกล่าวให้เห็นภาพอย่างกว้าง ๆ

ทั้งนี้เพื่อต้องการให้ผู้สอนได้เห็นภาพการจัดกิจกรรมอย่างคร่าว ๆ และยังมีประโยชน์สำหรับผู้สอนที่จะได้ทราบว่ากิจกรรมนั้นมีลักษณะตรงตามความประสงค์หรือไม่

3. จุดมุ่งหมาย เป็นส่วนที่ระบุจุดมุ่งหมายของกิจกรรมนั้น ๆ ซึ่งประกอบด้วย จุดมุ่งหมาย 2 ประการ คือ

3.1 จุดมุ่งหมายทั่วไป เป็นส่วนที่บอกถึงจุดมุ่งหมายปลายทาง หรือ พฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดตามพฤติกรรมนั้น ๆ

3.2 จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม เป็นส่วนที่ชี้บ่งให้ผู้เรียนได้แสดงพฤติกรรมที่กำหนด โดยสังเกตและวัดได้ และเป็นไปตามที่คาดหวัง

4. แนวคิด เป็นส่วนที่ระบุเนื้อหาหรือมโนคติของกิจกรรมนั้น เป็นส่วนที่อธิบายให้ผู้สอนทราบว่าอะไรเป็นสาระสำคัญที่ผู้เรียนควรจะได้รับ และเข้าใจจากการเรียนตามกิจกรรมนั้นซึ่งสาระนี้ควรได้รับการย้ำและเน้นให้นักเรียนเข้าใจเป็นพิเศษ

5. สื่อ เป็นส่วนที่ระบุถึงวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการดำเนินกิจกรรม เพื่อช่วยให้ครูทราบว่าต้องเตรียมอุปกรณ์ใดล่วงหน้าบ้าง

6. เวลาที่ใช้ เป็นส่วนที่ระบุโดยประมาณว่ากิจกรรมนั้นควรใช้เวลาเพียงใด แต่อย่างไรก็ตามครูอาจจำเป็นต้องยืดหยุ่นเวลาตามความจำเป็นหากนักเรียนมีความพร้อมน้อยก็อาจใช้เวลามากขึ้นและสิ่งที่ครูควรคำนึงอย่างมากก็คือ ไม่ควรลดขั้นตอนการอภิปรายและลดเวลาในการอภิปรายมากเกินไป เพราะขั้นตอนอภิปรายเป็นขั้นตอนที่สำคัญต่อการเรียนรู้ของนักเรียน

7. หลักในการดำเนินกิจกรรม เป็นส่วนที่ระบุวิธีการจัดกิจกรรมเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ วิธีจัดกิจกรรมนี้ได้จัดไว้เป็นขั้นตอน ขั้นตอนการดำเนินการมีดังนี้

7.1 ขั้นนำ เป็นการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนก่อนเริ่มทำกิจกรรม
ฝึกทักษะกระบวนการแต่ละทักษะ

7.2 ขั้นกิจกรรม เป็นส่วนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมได้ลงมือปฏิบัติทดลอง คิดตัดสินใจ ซึ่งช่วยทำให้ผู้เรียนได้แสดงออกในการทำกิจกรรม ได้แสดงความคิดเห็นในกลุ่มเพื่อนหรือเป็นรายบุคคล ตลอดจนแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเกิดประสบการณ์ที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ตามเป้าหมาย

7.3 ขั้นอภิปราย เป็นขั้นที่ผู้เรียนได้มีโอกาสนำเสนอประสบการณ์ที่ได้จากขั้นกิจกรรมและขั้นอภิปรายและนำมาสรุปหาสาระและใจความสำคัญ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและสังคมต่อไป

7.4 ขั้นสรุป เป็นส่วนที่ผู้สอนและผู้เรียนประมวลความรู้ที่ได้จากขั้นกิจกรรมและขั้นอภิปราย และนำมาสรุปหาสาระและใจความสำคัญ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและสังคมต่อไป

8. ภาคผนวก เป็นส่วนที่ให้ความรู้กับครูผู้สอน ซึ่งประกอบด้วยคำเฉลยของแบบทดสอบ แบบฝึกกิจกรรม คำเฉลยแบบฝึกกิจกรรม ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับทักษะในกิจกรรมนั้น ๆ ความรู้และข้อแนะนำเกี่ยวกับการใช้และการสร้างสื่อชนิดต่าง ๆ ที่ประกอบการฝึกทักษะ และข้อเสนอแนะสำหรับผู้สอน เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรม

บุญเกื้อ คอรวาณิช (2542 : 38) ได้จำแนกส่วนประกอบที่สำคัญ ๆ ภายในชุดกิจกรรมไว้ 4 ส่วน คือ

1. คู่มือ เป็นคู่มือและแผนการสอนสำหรับผู้สอนหรือผู้เรียนตามชนิดของชุดกิจกรรมภายในคู่มือจะชี้แจงถึงวิธีการใช้ชุดกิจกรรมเอาไว้อย่างละเอียด ทำเป็นเล่มหรือแผ่นพับ

2. บัตรคำสั่งหรือคำแนะนำ จะเป็นส่วนที่บอกให้ผู้เรียนดำเนินการเรียนหรือประกอบกิจกรรมแต่ละอย่าง ตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ บัตรจะมีอยู่ในชุดกิจกรรมแบบกลุ่มและรายละเอียดซึ่งจะประกอบไปด้วย

2.1 คำอธิบายในเรื่องที่จะศึกษา

2.2 คำสั่งให้ผู้เรียนดำเนินการ

2.3 การสรุปบทเรียน

3. เนื้อหาสาระและสื่อ จะบรรจุไว้ในรูปของสื่อการสอนต่าง ๆ ประกอบด้วยบทเรียนโปรแกรม สไลด์ เทปบันทึกเสียง ตัวอย่างจริง รูปภาพ เป็นต้น ผู้เรียนจะศึกษาจากสื่อการสอนต่าง ๆ ที่บรรจุอยู่ในชุดการสอนตามบัตรที่กำหนดให้

4. แบบประเมินผล ผู้เรียนจะทำการประเมินผลที่อยู่ในชุดกิจกรรมอาจจะเป็นแบบฝึกหัด ให้เติมคำในช่องว่าง เลือกรายคำตอบที่ถูก จับคู่ คูณผลจากการทดลอง หรือให้ทำกิจกรรม เป็นต้น

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2521 : 18) ได้จำแนกส่วนประกอบของชุดกิจกรรมไว้

4 ส่วน คือ

1. คู่มือสำหรับครูผู้ใช้ชุดกิจกรรม และผู้เรียนที่ต้องเรียนจากชุดกิจกรรม

2. คำสั่งหรือการมอบหมาย เพื่อกำหนดแนวทางการเรียนจากชุดกิจกรรม

3. เนื้อหาสาระอยู่ในรูปของสื่อการสอนแบบประสม และกิจกรรมการเรียนการสอนแบบกลุ่มและรายบุคคล ตามวัตถุประสงค์ที่ใช้พฤติกรรม

4. การประเมินผลเป็นการประเมินผลของกระบวนการ ได้แก่ แบบฝึก รายงาน การค้นคว้าและผลการเรียนรู้ในรูปแบบทดสอบต่างๆ

จากลักษณะของชุดกิจกรรมที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ชุดกิจกรรมแต่ละชุดประกอบด้วย ชื่อกิจกรรม คำชี้แจง จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ สื่อ เวลาที่ใช้ ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม และการประเมินผล

4.7 ประโยชน์ของชุดกิจกรรมแนะแนว

การใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวในการจัดการเรียนการสอน เพื่อศึกษาพฤติกรรมของนักเรียนในด้านต่าง ๆ นั้น มีผู้สรุปประโยชน์ของชุดกิจกรรมไว้ดังนี้

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2521 : 20) กล่าวถึงประโยชน์ของชุดกิจกรรมแนะแนวไว้ว่า

1. ช่วยให้ผู้สอนถ่ายทอดเนื้อหาและประสบการณ์ที่สลับซับซ้อน และมีลักษณะเป็นนามธรรม ผู้สอนไม่สามารถถ่ายทอดได้ดีทำชุดกิจกรรมการสอน
2. ช่วยเร้าความสนใจของนักเรียนต่อสิ่งที่กำลังศึกษา เพราะชุดกิจกรรมสอนจะเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนของตนเองและสังคม
3. ช่วยสร้างความพร้อมและมั่นใจแก่ผู้สอนและชุดกิจกรรมการสอนผลิตได้เป็นหมวดหมู่สามารถหยิบไปใช้ได้ทันที
4. ทำให้การสอนเป็นอิสระจากอารมณ์ของผู้สอน ชุดกิจกรรมการสอนทำให้ผู้เรียนเรียนได้ตลอดเวลา ไม่ว่าผู้สอนจะมีความบกพร่องทางอารมณ์มากน้อยเพียงใด
5. ช่วยให้การสอนเป็นอิสระจากผู้สอน

บุญชม ศรีสะอาด (2541 : 96) ได้กล่าวไว้ว่า การใช้ชุดกิจกรรมในการจัดการเรียนการสอนจะช่วยฝึกทักษะที่จำเป็นหลายประการ ดังนี้

1. ทักษะด้านสังคม (Social Skill) เป็นทักษะที่จะช่วยให้อยู่ร่วมกันและทำงานกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น มีตัวบ่งชี้ คือ การปรับตัวเข้ากับเพื่อนและบุคคลทั่วไป การฝึกการเป็นทั้งผู้ให้ และผู้รับการยอมรับตนเองและผู้อื่น การปฏิบัติตนตามระเบียบวินัย
2. ทักษะในการค้นคว้า (Study Skill) เป็นทักษะในการค้นคว้าหาความรู้ ทักษะในการเก็บรวบรวมข้อมูล การพูด การฟัง การอ่านและการรายงาน

3. ทักษะทางปัญญา (Intellectual Skill) ได้แก่ ทักษะในการแก้ปัญหา เฉพาะหน้า การวิพากษ์วิจารณ์ การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีเหตุผล

4. ทักษะในการทำงานกลุ่ม (Group Work Skill) เป็นลักษณะในการทำงานร่วมกับผู้อื่นเช่น ทักษะในการวางแผน การเป็นผู้นำแสดงความคิดเห็น ด้วยการอภิปราย การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

ในการเข้าร่วมกิจกรรม นอกจากจะช่วยส่งเสริมให้สมาชิกเกิดการพัฒนาทักษะในด้านต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ยังช่วยให้สมาชิกได้รับผลพลอยได้อีกหลายประการ ดังที่พนม ลีอารีย์ (2527 : 69) ได้กล่าวถึงผลพลอยได้ของสมาชิกในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มไว้ดังนี้

1. กลุ่มจัดสนามสำหรับทดลองฝีมือ (Testing Ground) ของบุคคล โดยบุคคลได้อาศัยกลุ่มเป็นที่ทดลอง หรือเป็นที่แสดงความสามารถกลุ่มที่แลกเปลี่ยนประสบการณ์ความคิดเห็นและ ยังช่วยปรับปรุงเจตคติและนิสัยใจคอของสมาชิก รวมทั้งสมาชิกได้เป็นกำลังใจให้แก่กันและกัน
2. ช่วยให้เกิดความปลอดภัย ให้ความอบอุ่น ให้ความสำคัญ ให้ความรัก และยังเป็นเครื่องบำรุงขวัญของสมาชิกด้วย การทำให้สมาชิกมีความรู้สึกว่าคุณเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเป็นที่รักและได้รับความยกย่องจากกลุ่ม จะช่วยให้สมาชิกมีความเข้าใจตนเองดีขึ้น เกิดความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยและเชื่อมั่นใจตนเองมากขึ้นทำให้ตนเองมีความรู้สึกว่าคุณเป็นบุคคลที่มีค่าคนหนึ่ง และอยากทำประโยชน์กับกลุ่ม
3. กลุ่มช่วยเสริมสร้างพลังงานร่างกาย เช่น การออกกำลังกาย การฝึกหัดเป็นกลุ่ม จะช่วยให้สมาชิกมีความอดทนที่จะฝึกมากขึ้น ซึ่งเป็นผลดีแก่สมาชิกเอง

ข้อถัดมา ขวัญเมือง (2541 : 20-21) กล่าวถึงประโยชน์ของชุดกิจกรรมแนะแนวไว้ดังนี้

1. ช่วยให้นักเรียนได้รับข้อมูลที่มีคุณค่าจากครูแนะแนว
2. ช่วยให้นักเรียนมีสัมพันธภาพที่ดีกับครู
3. ช่วยให้นักเรียนได้ปรับปรุงพฤติกรรมของตนเอง
4. ช่วยให้นักเรียนมีเจตคติที่ดี
5. ช่วยให้นักเรียนมีความเข้าใจในตนเองอย่างแท้จริง
6. ช่วยให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างครูแนะแนวและนักเรียน ตลอดจนการพบปะกับนักเรียนเป็นกลุ่มอย่างใกล้ชิดและทั่วถึง

7. ช่วยให้ครูแนะแนวได้ทราบถึงความต้องการ ความสนใจ ความสามารถ และความถนัดของนักเรียนแต่ละคนอย่างถูกต้อง

8. ช่วยให้ครูแนะแนวได้รู้จักนักเรียนที่มีปัญหาในด้านต่าง ๆ และช่วยลดปัญหาความประพฤติกที่ไม่ถูกต้องของนักเรียน

9. ช่วยให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างครูแนะแนวและผู้ปกครอง

สรุปได้ว่า ประโยชน์ของชุดกิจกรรมแนะแนว ช่วยให้นักเรียนมีสัมพันธภาพที่ดีกับครู เพื่อนและบุคคลอื่น เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนของตนเองและสังคม ช่วยให้เกิดทักษะด้านต่าง ๆ ทางสังคม รู้จักการเป็นทั้งผู้ให้ และผู้รับ เกิดการยอมรับตนเองและผู้อื่น รวมถึงการปฏิบัติตนตามระเบียบวินัย

4.8 การประเมินผลชุดกิจกรรม

ชุดกิจกรรมหรือชุดการสอนคือ สื่อการเรียนการสอนที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ประกอบกิจกรรมการเรียนการสอน ชัยขงค์ พรหมวงศ์ (2521 : 29) กล่าวว่า เมื่อทำการผลิตชุดกิจกรรมการสอนขึ้นมาแล้ว ผู้ผลิตจำเป็นต้องทำการประเมินผลสื่อที่ผลิตขึ้นมาเสียก่อน ก่อนที่จะนำไปใช้ในสภาพจริงต่อไป การประเมินผลชุดกิจกรรมการสอนก็คือ การหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมหรือชุดการสอนนั่นเอง (Developmental Testing) ซึ่งก็คือ การนำชุดการสอนนั้น ๆ ไปทดลองใช้ (Tryout) โดยการนำไปใช้ตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงแก้ไขแล้วจึงนำไปสอนจริง (Trial Run) ต่อไป ผู้ผลิตชุดกิจกรรม หรือชุดการสอนจำเป็นต้องทดสอบเพื่อหาประสิทธิภาพเพราะสาเหตุต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าชุดกิจกรรมหรือชุดการสอนที่สร้างขึ้นมามีคุณภาพ
2. เพื่อให้แน่ใจได้ว่าชุดกิจกรรมการสอนสามารถทำให้การเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างแท้จริง
3. เพื่อเป็นหลักประกันได้ว่า เมื่อผลิตออกมาเป็นจำนวนมาก ๆ แล้วสามารถใช้ได้เป็นอย่างดี คู่มีค่ากับการลงทุน

4.8.1 การหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรม (Developmental Testing)

ชุดกิจกรรมที่สร้างและพัฒนาขึ้นไม่สามารถที่จะนำไปใช้สอนจริงได้ในทันที ชุดกิจกรรมที่จะนำไปสอนจริงได้นั้นต้องผ่านการหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรม ดังนั้น ก่อนนำชุดกิจกรรมไปใช้ครูจึงควรมั่นใจว่าชุดกิจกรรมนั้น มีประสิทธิภาพในการทำ

นักเรียนมีความรู้จริง การหาประสิทธิภาพตามลำดับขั้นจะช่วยให้ได้ชุดกิจกรรมที่มีคุณภาพ และทำให้การสอนบรรลุความสำเร็จ การทดสอบหาประสิทธิภาพจะทำให้มั่นใจได้ว่า เนื้อหาสาระในชุดกิจกรรมมีความเหมาะสม ในการหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรม ต้องมีการกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรม และผ่านการทดลองหาประสิทธิภาพ ซึ่งจะต้องให้ได้ตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้จึงจะถือได้ว่า ชุดการศึกษานั้นมีคุณภาพ ซึ่งเราสามารถ กำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมได้เอง (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2521 : 30)

สุนันทา สุนทรประเสริฐ (ม.ป.ป. : ไม่มีเลขหน้า) กล่าวว่า

การหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมคือ การนำชุดกิจกรรมไปทดลองใช้ (Try Out) เพื่อปรับปรุงแล้วนำไปสอนจริง (Trial Run) แล้วนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไข แล้วจึงผลิตออกมาเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่า ชุดกิจกรรมที่สร้างขึ้น มีคุณค่า และชุดกิจกรรมนั้นสามารถทำให้การเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างแท้จริง

การหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมเป็นขั้นตอนหลังจากผลิตชุดกิจกรรม ต้นแบบเสร็จเรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนต่อไปก็คือการนำชุดการสอนที่ได้ไปทดลองหาประสิทธิภาพ โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2521 : 102-107)

1. ขั้น 1 : 1 (แบบเดี่ยว) คือ ทดลองกับผู้เรียนทีละคน โดยทดลองกับผู้เรียนอ่อนนำผลที่ได้มาปรับปรุง นำชุดกิจกรรมที่ปรับปรุงไปทดลองกับผู้เรียนปานกลาง นำผลที่ได้มาปรับปรุง แล้วจึงนำไปทดลองกับผู้เรียนที่เก่ง การพิจารณาปรับปรุงทำได้ โดยการพิจารณาจากการสังเกตพฤติกรรมขณะเรียนของผู้เรียน แบบฝึกหัด ผลการสอบ และการสัมภาษณ์นักเรียนถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในการเรียน ในการเลือกผู้เรียนมาทดลอง หากสภาพการณ์ไม่เหมาะสมก็ให้เลือกผู้เรียนอ่อนหรือปานกลางมาทดลอง ค่า E1/E2 ในขั้นนี้โดยปกติแล้วจะต่ำกว่าเกณฑ์
2. ขั้น 1 : 10 (แบบกลุ่ม) คือการทดลองกับผู้เรียน 6-12 คน โดยเลือกผู้ที่เรียนอ่อน ปานกลาง และเก่ง คละกันนำผลที่ได้มาปรับปรุง โดยใช้การพิจารณาส่วนของชุดกิจกรรมหรือชุดการสอนที่จะต้องปรับปรุงแบบเดียวกันในขั้น 1 : 1 ในขั้นนี้ค่า E1/E2 จะสูงขึ้นกว่าในขั้นแบบเดี่ยว
3. ขั้น 1 : 100 (ภาคสนาม) คือ ในขั้นนี้จะทำการทดลองกับผู้เรียนทั้งชั้น 30-40 คน ชั้นเรียนที่เลือกมาทดลองจะต้องเป็นชั้นเรียนที่มีผู้เรียนที่มีความสามารถคละกันไป ทั้งเด็กอ่อน ปานกลาง และเก่ง ไม่ควรเลือกห้องเรียนที่มีผู้เรียนเก่งล้วนหรือผู้เรียนที่อ่อน

ส่วนนำผลที่ได้มาพิจารณาปรับปรุง เพื่อนำมาใช้จริงในสภาพชั้นเรียนทั่วไป ในขั้นนี้ค่า E1/E2 จะใกล้เคียงหรือเท่ากับเกณฑ์

4.8.2 การกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรม

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2521 : 31-32) กล่าวถึงเกณฑ์ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมว่า

เกณฑ์ประสิทธิภาพ หมายถึง ระดับประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการสอนที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในระดับที่ผู้ผลิตชุดกิจกรรมการสอนพึงพอใจ หากชุดกิจกรรมนั้นมีประสิทธิภาพถึงระดับแล้วชุดกิจกรรมนั้นก็มีความค่าที่จะนำไปเสนอผู้เรียนได้ และให้ผลคุ้มค่า แก่การลงทุนในการผลิตออกมาเป็นจำนวนมาก

ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรม หมายถึง คุณภาพของชุดสื่อประสมที่สร้างขึ้นในชุดกิจกรรมการสอนนั้น เอื้ออำนวยเกื้อหนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เข้าใจในเนื้อหาบทเรียนนั้นเป็นอย่างดีนั่นเอง

การกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพสามารถกระทำได้โดยการประเมินผลพฤติกรรมของผู้เรียน 2 ลักษณะ คือ

1. การประเมินพฤติกรรมต่อเนื่อง (Transitional Behavior) คือ การประเมินผลต่อเนื่อง ซึ่งประกอบด้วยพฤติกรรมย่อย ๆ หลาย ๆ อย่างเรียกว่า กระบวนการ (Process) ของผู้เรียนซึ่งเราสามารถสังเกตได้จากการประกอบกิจกรรมกลุ่ม (รายงานของกลุ่ม) การปฏิบัติงานรายบุคคลอันได้แก่งานที่มอบหมายและกิจกรรมอื่นใดที่ผู้สอนกำหนดไว้ โดยกำหนดให้ค่าประสิทธิภาพของกระบวนการเป็น E1

2. การประเมินพฤติกรรมขั้นสุดท้าย (Terminal Behavior) คือ การประเมินผลผลลัพธ์ เป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของผู้เรียนในเนื้อหาแต่ละหน่วย โดยพิจารณาผลการสอบหลังเรียน ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมหรือชุดการสอนจะพิจารณาจากเกณฑ์ที่ผู้ผลิตชุดกิจกรรมได้กำหนดขึ้นว่า ผู้เรียนจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในระดับใด จึงจะเป็นที่ยอมรับได้ว่าอยู่ในระดับเป็นที่น่าพอใจ โดยกำหนดให้ค่าประสิทธิภาพของผลลัพธ์เป็น E2

การกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพจะกำหนดไว้ 2 ส่วน คือ ในส่วนของกระบวนการและประสิทธิภาพของผลลัพธ์ โดยกำหนดเป็นเปอร์เซ็นต์ของผลเฉลี่ยของคะแนนแบบฝึกหัด หรือกิจกรรมอื่นใดที่กำหนดไว้ในชุดกิจกรรมหรือชุดการสอน

ของผู้เรียนทุกคน (E1) และเปอร์เซ็นต์ของผลเฉลี่ยของผลการสอบหลังเรียนของผู้เรียน (E2) นั่นคือ $E1/E2$ จะเท่ากับ ประสิทธิภาพของกระบวนการ/ประสิทธิภาพของผลลัพธ์

ความหมายในการตั้งเกณฑ์นั้น ถ้าหากตั้งเกณฑ์ค่า $E1/E2 = 90 / 90$ นั้นหมายความว่า เมื่อผู้เรียนเรียนจากชุดกิจกรรมหรือชุดการสอนแล้ว จำนวนผลเฉลี่ยของคะแนนที่ผู้เรียนทุกคน สามารถทำแบบฝึกหัดหรืองานได้ผลเฉลี่ย 90 % และทำแบบทดสอบหลังเรียนได้ผลเฉลี่ย 90 % นั่นเอง การที่จะกำหนดเกณฑ์ $E1/E2$ ให้มีค่าเท่าใด ผู้ผลิตชุดกิจกรรมการสอนจะเป็นผู้พิจารณา ตั้งได้ตามความเหมาะสม โดยปกติเนื้อหาวิชาที่เป็นความรู้ ความจำก็มักจะตั้งเกณฑ์ไว้ที่ 80/80, 85/85 หรือ 90/90 ส่วนเนื้อหาวิชาที่เป็นความรู้ทางด้านทักษะหรือเจตคติที่จำเป็นจะต้องใช้ระยะค่อนข้างยาวนาน ที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะหรือเปลี่ยนแปลงเจตคติได้ ดังนั้นจึงอาจตั้งต่ำกว่า เช่น 75/75 เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามผู้ผลิตก็ไม่ควรตั้งเกณฑ์ไว้ต่ำจนเกินไปนัก เพราะจะทำให้ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมหรือชุดการสอนที่ได้ไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ เนื่องจากไม่ได้มีการปรับปรุงแต่อย่างใด ซึ่งโดยปกติทั่วไปแล้วในขั้นตอนการทดลอง ครั้งแรก ๆ จะได้ค่าประสิทธิภาพที่ต่ำ แต่เมื่อได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้ว ค่าประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมหรือชุดการสอนก็จะสูงขึ้นเรื่อย ๆ และในขณะที่เดียวกันหากได้ค่าประสิทธิภาพสูงมาก ก็ไม่ควรตัดสินใจยอมรับค่านั้นในทันที เพราะค่าประสิทธิภาพที่สูง อาจเกิดจากสาเหตุหลายประการ เช่น เนื้อหาที่จัดให้ง่ายกว่าผู้เรียนหรือข้อสอบยังไม่ดีพอ โดยอาจจะเกิดจากการสร้างตัวเลือกไม่ดี เดาง่าย เป็นต้น ดังนั้น ผู้ผลิตชุดกิจกรรมหรือชุดการสอนต้องตรวจสอบกระบวนการในการผลิตในแต่ละขั้นด้วยว่า ถูกต้อง และเหมาะสมเพียงใด

5. บริบทโรงเรียนวาปีปทุม

5.1 ข้อมูลทั่วไป

โรงเรียนวาปีปทุม เป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัชยมศึกษา เขต 26 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ตั้งอยู่เลขที่ 303 หมู่ 25 ตำบลหนองแสง อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม

5.1.1 ประวัติโรงเรียนวาปีปทุม

โรงเรียนวาปีปทุมตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2492 เปิดทำการเรียนการสอนครั้งแรก เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ.2492 โดยอาศัยสถานที่โรงเรียนบ้านหนองแสง (วาปีวิทยาคม) ซึ่งเป็นโรงเรียนประชาบาลประจำอำเภอ (ปัจจุบันคือ โรงเรียนอนุบาลวาปีปทุม) เปิดทำการ

สอน 1 ห้องเรียน มีนักเรียน 45 คน โดยมีนายจ่านอง ภาณุตานนท์ เป็น ครูใหญ่ ต่อมากระทรวงศึกษาธิการได้จัดสรรงบประมาณ ให้ก่อสร้างอาคารเรียนถาวร จำนวน 1 หลัง มีลักษณะ เป็นอาคารไม้ได้ชั้นสูง จำนวน 6 ห้องเรียน เป็นงบประมาณทั้งสิ้น 150,000 บาท บนเนื้อที่ 42 ไร่ 40 ตารางวา ตัดถนนวชิราวุฒ-มหาสารคาม เปิดใช้อาคารเรียน เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2493

5.1.2 วิสัยทัศน์ คำขวัญ ปรัชญา สีประจำโรงเรียน สัญลักษณ์ประจำโรงเรียน

วิสัยทัศน์ของโรงเรียน

โรงเรียนวชิราวุฒเป็นองค์กรดี มีมาตรฐาน วิชาการเด่น เน้นคุณธรรม
นำสังคม ดำรงความเป็นไทย ก้าวไกลสู่สากล ภายในปี 2555

คำขวัญ

“เรียนดี มีพลานามัย ใฝ่คุณธรรม”

ปรัชญา

“ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว”

สีประจำโรงเรียน
เขียว-เหลือง
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASAKHAM UNIVERSITY

ดอกไม้ประจำโรงเรียน

ดอกบัว

สัญลักษณ์ประจำโรงเรียน

5.2 นโยบายการศึกษา

5.2.1 มุ่งส่งเสริมสนับสนุนการกระจายอำนาจด้วยการบริหารจัดการภายในโรงเรียน เป็นฐานชุมชนมีส่วนร่วมภายใต้นโยบายของรัฐบาล กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาการศึกษามัธยมศึกษา เขต 26

5.2.2 มุ่งพัฒนาสื่อ นวัตกรรม สภาพแวดล้อมและอาคารสถานที่ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ความดีและความสุขของนักเรียน

5.2.3 มุ่งส่งเสริมพัฒนาครู ผู้บริหารและบุคลากรอื่นสู่มาตรฐานวิชาชีพ

5.2.4 มุ่งให้นักเรียนมีความรู้ ความสามารถตามมาตรฐานสากลด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย

5.2.5 มุ่งปลูกฝังให้นักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของโรงเรียนและตระหนักในการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

5.3 เป้าประสงค์

5.3.1 เพื่อให้ นักเรียน โรงเรียนวชิรวิทย์ ได้เรียนรู้เต็มตามศักยภาพ รักการเรียนรู้ มีความเป็นไทย มีความก้าวหน้าสู่คุณภาพตามมาตรฐานสากล

5.3.2 เพื่อให้ นักเรียนมีสุขภาพพลานามัยที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของโรงเรียนวชิรวิทย์ และตระหนักในคุณค่าตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศชาติ มีเจตคติที่ดีต่อพลโลก ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

5.4 บุคลากรของโรงเรียน

โรงเรียนวชิรวิทย์เป็น โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษมีบุคลากรปฏิบัติการสอน จำนวน 130 คน ดังรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 รายชื่อบุคลากรโรงเรียนวชิรวิทย์

ที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	วิทยฐานะ	คุณวุฒิ	วิชาเอก
1	นางชนิสรา ดวงบุบผา	ผู้อำนวยการ	เชี่ยวชาญ	ศษ.ม.	การบริหารการศึกษา
2	นายเหรียญชัย ม่วงกลา	รอง ๑	ชำนาญการพิเศษ	ศษ.ม.	การบริหารการศึกษา
3	นายอศุทธ์ อนุศักดิ์	รอง ๑	ชำนาญการพิเศษ	ศษ.บ.	การบริหารการศึกษา
4	นายสุชาติ เปลวเฟื่อง	รอง ๑	ชำนาญการพิเศษ	ศษ.บ.	การบริหารการศึกษา
5	นางจำปา สืบสุนทร	ครู	ชำนาญการพิเศษ	ค.บ.	วิทยาศาสตร์ทั่วไป
6	นางชนาพร บุบผามาต	ครู	ชำนาญการพิเศษ	ค.ม.	คอมพิวเตอร์ศึกษา
7	นางนงครัตัก พินทะปะกั้ง	ครู	ชำนาญการพิเศษ	ค.บ.	คหกรรมศาสตร์
8	นายนิศย์ เดชบุรีรัมย์	ครู	ชำนาญการพิเศษ	กศ.บ.	เคมี
9	น.ส.สมจิตร สุทธินันท์	ครู	ชำนาญการพิเศษ	กศ.ม.	จิตวิทยาการศึกษา
10	นางกาญจนา สวณประดิษฐ์	ครู	ชำนาญการพิเศษ	ศศ.ม.	ไทยคดีศึกษา
11	นางพิศมัย จำนงพิศ	ครู	ชำนาญการพิเศษ	ศษ.ม.	การบริหารการศึกษา
12	นายสมศักดิ์ โกการรัตน์	ครู	ชำนาญการพิเศษ	กศ.บ.	ชีววิทยา
13	นายหงษ์ทอง ประนัดศรี	ครู	ชำนาญการพิเศษ	กศ.ม.	พลศึกษา
14	นางกรทิพย์ ปัญโญ	ครู	ชำนาญการพิเศษ	ศศ.ม.	ไทยคดีศึกษา
15	น.ส.พรทิพย์ ปีกคำวงษ์สังข์	ครู	ชำนาญการพิเศษ	ค.บ.	คหกรรมศาสตร์
16	นางวรรณจริย์ เจริญสุข	ครู	ชำนาญการพิเศษ	กศ.บ.	สังคมศึกษา
17	นางสุกัลยา จุฬารวม	ครู	ชำนาญการพิเศษ	กศ.บ.	ภาษาไทย
18	นายประดิษฐ์ สังขเกท	ครู	ชำนาญการพิเศษ	กศ.บ.	พลศึกษา
19	นางนงลักษณ์ พรรณะ	ครู	ชำนาญการพิเศษ	ศษ.ม.	การบริหารการศึกษา
20	นายธีรวัชร ประนัดสุดจำ	ครู	ชำนาญการพิเศษ	กศ.ม.	ประวัติศาสตร์
21	นายเต็ม สนทะมิโน	ครู	ชำนาญการพิเศษ	ค.บ.	ศิลปศึกษา
22	นางจันดี ไบอ่อน	ครู	ชำนาญการพิเศษ	กศ.บ.	เคมี
23	นางปราณี สิงห์ธนะ	ครู	ชำนาญการพิเศษ	ค.บ.	ภาษาอังกฤษ
24	นายปรีชา ทะไกรราช	ครู	ชำนาญการพิเศษ	ค.บ.	พลศึกษา
25	นายไมตรี ศิริคะเนรัตน์	ครู	ชำนาญการพิเศษ	ค.บ.	สังคมศึกษา
26	นายพลาชัย ภูมิศักดิ์	ครู	ชำนาญการพิเศษ	ค.บ.	อุตสาหกรรม

ที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	วิทยฐานะ	คุณวุฒิ	วิชาเอก
27	นางประภาศรี ทิพย์พิลา	ครู	ชำนาญการพิเศษ	ค.ม.	คอมพิวเตอร์ศึกษา
28	นางพุทธชาติ ปะกิกา	ครู	ชำนาญการพิเศษ	กศ.ม.	วิทยาศาสตร์ศึกษา
29	นางเกศินี วรรณศรี	ครู	ชำนาญการพิเศษ	กศ.บ.	ภาษาไทย
30	นางศันสนีย์ ถีนาน้อย	ครู	ชำนาญการพิเศษ	ค.ม.	คอมพิวเตอร์ศึกษา
31	นางลักขมี ม่วงคลา	ครู	ชำนาญการพิเศษ	วท.บ.	ปฐพีศาสตร์
32	น.ส.กรรณิกา ทองสมบูรณ์	ครู	ชำนาญการพิเศษ	กศ.ม.	จิตวิทยาแนะแนว
33	น.ส.ชมพู สัจจวาณิชย์	ครู	ชำนาญการพิเศษ	ค.บ.	วิทยาศาสตร์ทั่วไป
34	นายประพันธ์ วรรณสุทธิ	ครู	ชำนาญการพิเศษ	ค.บ.	ทฤษฎีสังคมศาสตร์
35	นายสุฉันท เทพนนท์กลาง	ครู	ชำนาญการพิเศษ	กศ.บ.	พลศึกษา
36	นายเลียง ขาวธรรมา	ครู	ชำนาญการพิเศษ	กศ.บ.	สังคมศึกษา
37	นายประยุทธ์ เทเวลา	ครู	ชำนาญการพิเศษ	กศ.ม.	การวิจัยการศึกษา
38	นายนิวัต ทิพย์พิลา	ครู	ชำนาญการพิเศษ	วท.บ.	สัตวบาล
39	นางนงลักษณ์ ศิริคะแมรัตน์	ครู	ชำนาญการพิเศษ	ค.บ.	สังคมศึกษา
40	นางจตุพร ทอนมาตย์	ครู	ชำนาญการพิเศษ	กศ.บ.	ภูมิศาสตร์
41	นายธรรรงค์ ถิระชัย	ครู	ชำนาญการพิเศษ	ค.บ.	ทฤษฎีสังคมศาสตร์
42	นางสุมาลา สุวรรณพันธ์	ครู	ชำนาญการพิเศษ	กศ.บ.	ประวัติศาสตร์
43	นางจันทร์เพ็ญ พิมสอน	ครู	ชำนาญการพิเศษ	ค.บ.	ศิลปศึกษา
44	นางสุภาภรณ์ ช่างอม	ครู	ชำนาญการพิเศษ	กศ.บ.	โภชนาการชุมชน
45	นายชัยยศ ทองสมบูรณ์	ครู	ชำนาญการพิเศษ	กศ.บ.	ภูมิศาสตร์
46	นายนารถ พรธนะ	ครู	ชำนาญการพิเศษ	ศศ.ม.	รัฐศาสตร์
47	นางจรีพร ทองภูวงศ์	ครู	ชำนาญการพิเศษ	ค.บ.	พลศึกษา
48	นางฉวีวรรณ แสนรักษ์	ครู	ชำนาญการพิเศษ	กศ.ม.	การบริหารการศึกษา
49	นายพูนศักดิ์ อนุแสน	ครู	ชำนาญการพิเศษ	กศ.บ.	ภาษาอังกฤษ
50	นางจุฬารัตน์ สิทธิเขต	ครู	ชำนาญการพิเศษ	ค.บ.	ภาษาไทย
51	นายประจักษ์ อุทากักดี	ครู	ชำนาญการพิเศษ	ค.บ.	บริหารการศึกษา
52	นางประภาพรพรณ เทเวลา	ครู	ชำนาญการพิเศษ	กศ.บ.	ภาษาอังกฤษ
53	นายโกมล คุณพระเนตร	ครู	ชำนาญการพิเศษ	ค.บ.	ภาษาอังกฤษ
54	นางศิริพร อุดมเมฆ	ครู	ชำนาญการพิเศษ	กศ.บ.	คณิตศาสตร์

ที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	วิทยฐานะ	คุณวุฒิ	วิชาเอก
55	นางมาลัย ปะติเพนัง	ครู	ชำนาญการพิเศษ	กศ.ม.	หลักสูตรการสอน
56	นางกาญจนา ป่านเพชร	ครู	ชำนาญการพิเศษ	ค.บ.	ภาษาอังกฤษ
57	น.ส.พรพรรณ สีละมนตรี	ครู	ชำนาญการพิเศษ	กศ.ม.	การวัดผลการศึกษา
58	นายเรืองศักดิ์ มัททวิวงศ์	ครู	ชำนาญการพิเศษ	กศ.บ.	คณิตศาสตร์
59	นายสุริยะ ยืนสุข	ครู	ชำนาญการพิเศษ	ค.บ.	พลศึกษา
60	นายวิชรรัตน์ ยะสานติพิพย์	ครู	ชำนาญการพิเศษ	ค.ม.	คอมพิวเตอร์ศึกษา
61	นายสนิท พรรณศิลป์	ครู	ชำนาญการพิเศษ	ค.บ.	พลศึกษา
62	นางจิตรารมณ์ จำนงพิศ	ครู	ชำนาญการพิเศษ	ศศ.บ.	การจัดการทั่วไป
63	นางลัดดาวัลย์ แพนถิ่นฟ้า	ครู	ชำนาญการพิเศษ	กศ.บ.	ภาษาไทย
64	นางนิตา กิจจินดาโอภาส	ครู	ชำนาญการพิเศษ	ปร.ค.	สิ่งแวดล้อมศึกษา
65	นางลำควน ดงอุทิศ	ครู	ชำนาญการพิเศษ	ค.บ.	คณิตศาสตร์
66	นายยงยุทธ ประวรรณดา	ครู	ชำนาญการพิเศษ	ค.บ.	พลศึกษา
67	นางสุมาลย์ โสดา	ครู	ชำนาญการพิเศษ	ค.บ.	พลศึกษา
68	นายไพโรจน์ สุวรรณศรี	ครู	ชำนาญการพิเศษ	ค.บ.	วิทยาศาสตร์ทั่วไป
69	นางอรุณี ปะนัดดา	ครู	ชำนาญการพิเศษ	ค.บ.	คณิตศาสตร์
70	นายสมทรัพย์ จันทร์แก้ว	ครู	ชำนาญการพิเศษ	ค.บ.	ภาษาอังกฤษ
71	นางวัฒนา ปะกิลากัง	ครู	ชำนาญการพิเศษ	ศศ.บ.	แนะแนวการศึกษา
72	นายบุญสาย มั่งมี	ครู	ชำนาญการพิเศษ	กศ.บ.	ภาษาไทย
73	นางอดุชร โพธิ์	ครู	ชำนาญการพิเศษ	ค.ม.	หลักสูตรการสอน
74	นางจารีรักษ์ เรืองสมบัติ	ครู	ชำนาญการพิเศษ	กศ.ม.	คณิตศาสตร์
75	นายกัญจนพัฒน์ ดวงดี	ครู	ชำนาญการพิเศษ	ค.บ.	ภาษาอังกฤษ
76	นางรัชนีวัลย์ วรรณศรี	ครู	ชำนาญการพิเศษ	กศ.ม.	จิตวิทยาการศึกษา
77	นายอุทัย สิทธิเขต	ครู	ชำนาญการพิเศษ	ค.บ.	พลศึกษา
78	นายวรศิลป์ อักกะมานัง	ครู	ชำนาญการพิเศษ	กศ.บ.	คณิตศาสตร์
79	นายเชิดชัย พลกุล	ครู	ชำนาญการพิเศษ	กศ.ม.	วิทยาศาสตร์ศึกษา
80	นายประวดี พูลพิพัฒน์	ครู	ชำนาญการพิเศษ	กศ.บ.	ชีววิทยา
81	นางพรพิศ คุตไชยกุล	ครู	ชำนาญการ	ค.บ.	ภาษาอังกฤษ

ที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	วิทยฐานะ	คุณวุฒิ	วิชาเอก
82	นายดำรง จอมศรีกระยอม	ครู	ชำนาญการพิเศษ	ป.กศ.	สังคมศึกษา
83	ว่าที่ร.อ. ประวัติ หัดถสินธุ์	ครู	ชำนาญการพิเศษ	กศ.ม.	คณิตศาสตร์
84	นายชาติชาย สุวรรณพันธ์	ครู	ชำนาญการพิเศษ	กศ.บ.	ประวัติศาสตร์
85	นายบัวภา มะกา	ครู	ชำนาญการพิเศษ	ค.บ.	ภาษาไทย
86	นายพินิจ ทบด้ำน	ครู	ชำนาญการพิเศษ	ค.บ.	ภาษาไทย
87	นางรัชณี ภูมิภักดิ์	ครู	ชำนาญการพิเศษ	ค.บ.	สังคมศึกษา
88	นายไพบุลย์ อ้นปัญญา	ครู	ชำนาญการพิเศษ	ค.บ.	พลศึกษา
89	นายพนอนันต์ สุนทรพลิชฐ์	ครู	ชำนาญการพิเศษ	ค.บ.	ฟิสิกส์
90	นายสหเทพ ดวงดี	ครู	ชำนาญการพิเศษ	ค.บ.	ภาษาอังกฤษ
91	นางวัชรรา ลำเหลือ	ครู	ชำนาญการพิเศษ	ค.บ.	คณิตศาสตร์
92	นางศิริวรรณ ปางดีลาศ	ครู	ชำนาญการพิเศษ	กศ.บ.	ภาษาอังกฤษ
93	น.ส.มณีรัตน์ บุบผารัตน์	ครู	ชำนาญการพิเศษ	ศษ.บ.	ภาษาไทย
94	นายสมศักดิ์ เรืองบุญ	ครู	ชำนาญการพิเศษ	ค.บ.	คณิตศาสตร์
95	นางยุวดี กันทา	ครู	ชำนาญการพิเศษ	ค.บ.	นาฏศิลป์
96	นางจิราพร ทบด้ำน	ครู	ชำนาญการพิเศษ	กศ.บ.	ภาษาไทย
97	นางชนภรณ์ ภูมิชูชาติ	ครู	ชำนาญการ	วท.ม.	สถิติประยุกต์
98	นายวสันต์ อันทะไชย	ครู	ชำนาญการ	ศษ.บ.	บริหารการศึกษาศึกษา
99	น.ส.สุมิตรา ทองพูล	ครู	ชำนาญการพิเศษ	ค.บ.	การสหกรณ์
100	นายนิคม เพชรโรจน์	ครู	ชำนาญการ	ปวช.	หนังสือพิมพ์
101	นายวิจรรย์ บำพิมาย	ครู	ชำนาญการพิเศษ	กศ.ม.	พลศึกษา
102	นางนวลใจ พันธูวาสิญฐ์	ครู	ชำนาญการพิเศษ	ค.บ.	คณิตศาสตร์
103	นายทวีศักดิ์ สืบเมืองซ้าย	ครู	ชำนาญการ	กศ.บ.	เทคโนโลยีฯ
104	นายสมคิด โทคันโย	ครู	ชำนาญการ	กศ.บ.	เทคโนโลยีฯ
105	นางสนสมัย เกตุพิบูล	ครู	ชำนาญการ	ค.บ.	ธุรกิจศึกษา
106	นางจินตนา ทะนันชัย	ครู	ชำนาญการพิเศษ	ศศ.ม.	บรรณารักษศาสตร์
107	นายอำนาจ วรไวย์	ครู	ชำนาญการพิเศษ	ค.บ.	สุขศึกษา
108	น.ส.สุนันทา แก้วแสนเมือง	ครู	ชำนาญการพิเศษ	ศศ.บ.	ภาษาอังกฤษ

ที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	วิทยฐานะ	คุณวุฒิ	วิชาเอก
109	นางจรรุภา มะธุเสน	ครู	ชำนาญการพิเศษ	ค.บ.	คหกรรมศาสตร์
110	นางประไพพรรณ ปราณีนิจ	ครู	ชำนาญการพิเศษ	ค.บ.	คหกรรมศาสตร์
111	นางไอลัดดา ปามุทา	ครู	ชำนาญการ	ค.บ.	วิทยาศาสตร์ทั่วไป
112	นางพรสวรรค์ ทับสุขวิวัฒน์กุล	ครู	ชำนาญการ	กศ.บ.	ภาษาไทย
113	ว่าที่ ร.อ.ศุภกฤต เรืองสมบัติ	ครู	ชำนาญการ	กศ.ม.	เทคโนโลยี-สื่อสาร
114	นายคมสัน สัตตรัตน์นำพร	ครู	ชำนาญการ	กศ.บ.	บริหารการศึกษา
115	นายสุนทร เต็มจันทร์	ครู	-	วท.บ.	สถิติ
116	นางทรัพย์ศิริ โปรดเมธี	ครู	-	กศ.บ.	คณิตศาสตร์
117	น.ส.อุดมลักษณ์ วานิชขัง	ครู	-	วท.ม.	เคมี
118	นายวิบูลย์ ภูมิชูชาติ	ครู	ชำนาญการ	วท.ม.	ฟิสิกส์
119	น.ส.อาทิตยา กางสี	ครู	-	วท.ม.	เทคโนโลยีสารสนเทศ
120	น.สรจนา สุวรรณธาดา	ครู	ชำนาญการ	ค.บ.	ภาษาไทย
121	นางสุนธรา โคตรโสภา	ครู	ชำนาญการ	ค.บ.	เคมี
122	นางวาสนา เอตุโพธิ์	ครู	ชำนาญการ	ศศ.ม.	สังคมศึกษา
123	นางเมตตา ดิดวงษา	ครู	ชำนาญการ	กศ.ม.	ฟิสิกส์
124	นางชนิษฐา เตชะนอก	ครู	ชำนาญการ	ค.บ.	วิทยาศาสตร์
125	นางประภาพร แก้วจันดา	ครู	-	ค.บ.	ภาษาไทย
126	น.ส.กัณณิษฐ์ โพธิจักร	ครู	-	วท.บ.	ชีววิทยา
127	น.ส.นันทพร วรรณศรี	ครู	-	กศ.บ.	ภาษาอังกฤษ
128	น.ส.วรรณเพ็ญ ปาसानะโก	ครู	-	ค.บ.	สังคมศึกษา
129	น.ส.จุรีรัตน์ เทียงคำ	ครูผู้ช่วย	-	ค.บ.	วิทยาศาสตร์
130	น.ส.ชนิษฐา อิ่มสำอาง	ครูผู้ช่วย	-	ค.บ.	ภาษาอังกฤษ

5.5 จำนวนนักเรียน

โรงเรียนวาปีปทุม มีจำนวนนักเรียน ดังรายละเอียดในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ชั้น ห้อง	ม.1			ม.2			ม.3		
	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม
1	7	25	32	8	22	30	22	27	49
2	11	29	40	10	30	40	17	32	49
3	18	21	39	23	19	42	16	34	50
4	16	25	41	12	30	42	13	36	49
5	13	27	40	21	20	41	12	38	50
6	16	24	40	14	27	41	13	35	48
7	18	21	39	19	23	42	18	32	50
8	12	27	39	24	16	40	16	33	49
9	19	22	40	25	15	40	20	27	47
10	19	22	40	21	19	40	18	29	47
11	26	13	39	18	19	37	27	16	43
รวม	203	268	470	195	240	435	212	352	564

ตารางที่ 4 จำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ชั้น	ม.4			ม.5			ม.6			
	ห้อง	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม
1		22	10	32	15	15	30	20	12	32
2		22	13	35	24	10	34	17	19	36
3		16	24	40	16	24	40	18	14	32
4		13	26	39	12	34	46	15	11	26
5		11	30	41	15	31	46	11	30	41
6		11	32	43	16	30	46	15	31	46
7		9	33	42	10	36	46	12	31	43
8		9	32	41	8	38	46	14	33	47
9		13	31	44	9	35	44	14	32	46
10		10	35	45	14	32	46	6	34	40
11		8	31	39	15	14	29	10	39	49
12		14	19	33	12	23	35	13	34	47
รวม		158	316	474	154	299	453	165	320	485

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพฤติกรรมด้านการปรับตัวทางสังคมของนักเรียน โดยการใช้เครื่องมือที่แตกต่างกัน พอสรุปได้ดังนี้

6.1 งานวิจัยในประเทศ

จากงานวิจัยในประเทศ ได้มีผู้ศึกษาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียน ตัวอย่างดังนี้

เนตรนภา กล่องพุดชา (2537 : 51-54) ได้ศึกษา ผลการใช้กิจกรรมแนะแนวกลุ่มที่มีต่อการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ เป็นการวิจัยเชิงทดลองเพื่อศึกษา

ผลการใช้กิจกรรมแนะแนวกลุ่มที่มีต่อการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่กำลังเรียนภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2539 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบประเมินความสามารถในการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน และชุดกิจกรรมแนะแนวกลุ่ม จากการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยการใช้กิจกรรมแนะแนวกลุ่มที่มีต่อการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนมีการปรับตัวสูงกว่าก่อนสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พีระศักดิ์ ผาณิตบุษย์ (2543 : 37-56) ได้ศึกษาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหนองบัววิทยาคาร จังหวัดหนองบัวลำภู ศึกษาเพื่อเปรียบเทียบระดับการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหนองบัววิทยาคาร จังหวัดหนองบัวลำภู กลุ่มประชากรเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหนองบัววิทยาคาร จังหวัดหนองบัวลำภู ปีการศึกษา 2542 จำนวน 364 คน ชาย 168 คน หญิง 196 คน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหนองบัววิทยาคาร จังหวัดหนองบัวลำภู ปีการศึกษา 2542 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie และ Morgan จำนวน 254 คน ชาย 121 คนหญิง 133 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) สอบถามการปรับตัวทางสังคม มี 6 ด้านคือ ด้านสุขภาพร่างกาย ด้านบรรยากาศการเรียนการสอน ด้านครู ด้านเพื่อน ด้านสถานภาพในครอบครัว และด้านบุคคลทั่วไป จากการศึกษาพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยส่วนรวมมีการปรับตัวทางสังคม โดยรวมและเป็นรายด้าน คือ ด้านบรรยากาศการเรียนการสอน ด้านครู ด้านบุคคลทั่วไป อยู่ในระดับปานกลาง และมีการปรับตัว 3 ด้าน ที่เหลือในระดับมาก โดยนักเรียนเพศชายมีการปรับตัวทางสังคม โดยรวมและเป็นรายด้าน คือ ด้านสถานภาพในครอบครัวอยู่ในระดับมาก ด้านสุขภาพร่างกาย ด้านครู ด้านบุคคลทั่วไป อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนนักเรียนเพศหญิงมีการปรับตัวทางสังคมโดยรวมและเป็นรายด้าน 4 ด้าน คือ ด้านบรรยากาศการเรียนการสอน ด้านครู ด้านเพื่อน และด้านบุคคลทั่วไป อยู่ในระดับปานกลาง และมีการปรับตัว 2 ด้านที่เหลือในระดับมาก

สุทธิชา ชูจิต (2542 : 40-47) ได้ศึกษาผลการใช้กลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ศึกษาการใช้กลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มประชากรเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสระโบสถ์วิทยาคาร จังหวัดลพบุรี

ปีการศึกษา 2541 จำนวน 149 คน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสระโบสถ์วิทยาคาร จังหวัดลพบุรี ปีการศึกษา 2541 จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนและโปรแกรมการฝึกกลุ่มสัมพันธ์ 12 โปรแกรม จากการศึกษาพบว่า หลังการทดลองนักเรียนมีการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เผด็จการ กันแจ่ม (2546 : 65-77) ได้ศึกษาวิธีการดำเนินชีวิต

และความสามารถในการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ศึกษาวิธีการดำเนินชีวิตและการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย กลุ่มประชากรเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำพูนจำนวน 370 คน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำพูนจำนวน 370 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามการดำเนินชีวิตและปรับตัว ผลการศึกษาเป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) พบว่าผู้ให้ข้อมูล ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 58.11 มีอายุ 17 ปีมากที่สุดร้อยละ 38.65 ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 92.43 ส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับบิดามารดาร้อยละ 74.86 วิธีการดำเนินชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยรวมอยู่ในระดับดี จำแนกเป็นด้าน ๆ คือ ด้านการมีกิจกรรมทางด้านร่างกายและนันทนาการอยู่ในระดับดี ด้านความสามารถในการดูแลตนเองอยู่ในระดับดี การจัดการความเครียดอยู่ในระดับดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการไม่ใช้สารแอมเฟตตามีนเพื่อลดความกังวล ด้านพฤติกรรมการบริโภคอยู่ในระดับดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการไม่ดื่มแอลกอฮอล์ ด้านการมีสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นอยู่ในระดับดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้เวลาว่างอยู่กับเพื่อนและทำกิจกรรมร่วมกัน

ศิริจิพรรณ เพชรหมื่นไวย (2547 : 32-38) ได้ศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ที่มีต่อการปรับตัวด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ศึกษาการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ที่มีต่อการปรับตัวด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา กลุ่มประชากรเป็นนักเรียนชายในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ปีการศึกษา 2546 จำนวน 23 คน กลุ่มตัวอย่างเป็น นักเรียนชายในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ปีการศึกษา 2546 อายุ 11-15 ปี ที่มีคะแนนปรับตัวต่ำจำนวน 16 คน แล้วนำมาสุ่มอย่างง่ายเพื่อแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 8 คน และกลุ่มควบคุม

8 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามวัดการปรับตัว จากการศึกษาพบว่า หลังจากที่ทำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ นักเรียนมีพฤติกรรมปรับตัวด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนดีขึ้นกว่า ก่อนทำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนกลุ่มที่ใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ และนักเรียนกลุ่มที่ไม่ได้ใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ มีคะแนนการปรับตัวด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยนักเรียนกลุ่มที่ใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ มีคะแนนการปรับตัวสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้ใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

เอกชัย ฉายสิว (2547 : 54-96) ได้ศึกษาผลการศึกษาและการพัฒนามนุษย์สัมพันธ์กับเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนประชาสามาลัย ฝ่ายมัธยม รัชดาภิเษก ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดสมุทรปราการ ศึกษาและพัฒนามนุษย์สัมพันธ์กับเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนประชาสามาลัย ฝ่ายมัธยม รัชดาภิเษก ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดสมุทรปราการ กลุ่มประชากร ศึกษามนุษย์สัมพันธ์กับเพื่อน เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนประชาสามาลัย ฝ่ายมัธยม รัชดาภิเษก ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดสมุทรปราการ ปีการศึกษา 2546 จำนวน 10 ห้องเรียน 509 คน ศึกษาการพัฒนามนุษย์สัมพันธ์กับเพื่อน เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนประชาสามาลัย ฝ่ายมัธยม รัชดาภิเษก ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดสมุทรปราการ ปีการศึกษา 2546 ที่มีคะแนนเปอร์เซ็นต์ที่ 25 ลงมา จำนวน 131 คน กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนประชาสามาลัย ฝ่ายมัธยม รัชดาภิเษก ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดสมุทรปราการ ปีการศึกษา 2546 ที่มีคะแนนเปอร์เซ็นต์ที่ 25 ลงมา จำนวน 12 คน จากประชากรที่สมัครใจเข้ารับการพัฒนาคนุษย์สัมพันธ์กับเพื่อน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามด้านบุคลิกภาพ แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู แบบสอบถามสาเหตุของการมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีและไม่ดี แบบสอบถามมนุษย์สัมพันธ์กับเพื่อน โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนามนุษย์สัมพันธ์กับเพื่อนจากการศึกษาพบว่า มนุษย์สัมพันธ์กับเพื่อนของนักเรียนจำแนกตามบุคลิกภาพและการเลี้ยงดูพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มนุษย์สัมพันธ์กับเพื่อนของนักเรียนมีความสัมพันธ์กับบุคลิกภาพ แบบมีการเลี้ยงดู แบบประชาธิปไตยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 12 คน ที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนามนุษย์สัมพันธ์กับเพื่อน มีคะแนนมนุษย์สัมพันธ์กับเพื่อนสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม เพื่อพัฒนามนุษย์สัมพันธ์กับเพื่อนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พระเจริญพงษ์ ชมมทิโป และพระเรวัตน์ ชยากโร (2550 : 46-50)

ได้ศึกษาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาลสังกัดเทศบาลนคร สุราษฎร์ธานี ศึกษาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มีปัจจัยทางสังคมแตกต่างกัน ประชากร เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนเทศบาล สังกัดเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี จำนวน 622 คน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนเทศบาล สังกัดเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี จำนวน 232 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มีต่อครู เพื่อนและบุคคลทั่วไป จากการศึกษาพบว่า นักเรียนมีการปรับตัวทางสังคมอยู่ในระดับปานกลาง การเปรียบเทียบพบว่า นักเรียนที่มีลำดับการเกิดต่างกัน มีการปรับตัวต่อครูและต่อเพื่อนแตกต่างกัน โดยนักเรียนที่เป็นบุตรคนที่ 1 ปรับตัวต่อครูได้มากกว่านักเรียนที่เป็นบุตรคนที่ 2 และ 3 และปรับตัวต่อเพื่อนได้มากกว่านักเรียนที่เป็นบุตรคนที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนนักเรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพต่างกัน พบว่า นักเรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพค้าขาย มีการปรับตัวต่อเพื่อนได้มากกว่านักเรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพเกษตรกร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นักเรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพรับจ้างทั่วไปและรับราชการ มีการปรับตัวต่อเพื่อนได้มากกว่านักเรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพเกษตรกร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 นักเรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพรับราชการ มีการปรับตัวต่อบุคคลทั่วไปมากกว่า นักเรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพค้าขาย และรับจ้างทั่วไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 นักเรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพเกษตรกร มีการปรับตัวต่อบุคคลทั่วไปมากกว่า นักเรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพค้าขาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

จากงานวิจัยต่างประเทศ ได้มีผู้ศึกษาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียน ตัวอย่างดังนี้

มิเชล (Michel, 1992 : A.) ได้ศึกษามิตรภาพและการปรับตัวส่วนบุคคล ในระหว่างวัยรุ่น ศึกษาการปรับตัวส่วนบุคคลโดยการหาค่าด้วยแบบสอบถามของความสัมพันธ์ ในกลุ่มเพื่อน การคาดหวังต่อเพื่อน ระดับความใกล้ชิดความผูกพันกับเพื่อน และการมีความขัดแย้งกับเพื่อน กลุ่มตัวอย่างเป็นวัยรุ่น เพศชายและเพศหญิง ช่วงอายุจาก 12-18 ปี จำนวน 349 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามของความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อน

จากการศึกษาพบว่า เด็กผู้หญิงคาดหวังจากเพื่อนมากกว่าเด็กผู้ชาย และระดับความผูกพัน ความสนิทสนมมากกว่า การไม่มีประสบการณ์ที่ขัดแย้งกันในความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน มีจำนวนที่ต่ำ การปรึกษาหรือเกี่ยวกับปัญหาส่วนบุคคล และการมือคดกับเพื่อนเป็นผลดี สำหรับการมีพฤติกรรมในการปรับตัว การขาดการติดต่อสื่อสารในกลุ่มเพื่อนหรือ ประสบการณ์ในการคบกัน และความรู้สึกที่เห็นทางมีส่วนเกี่ยวข้องกับรูปแบบของพฤติกรรม ที่ไม่เหมาะสม

โรเบิร์ต, มารีย์ และวิกเตอร์ (Robert, Mary and Victor, 1992 : A.)

ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความมั่นใจในตนเองและการปรับตัวทางด้านจิตวิทยาของวัยรุ่น ศึกษาศึกษาโดยการเลือกใช้การสร้างมิตินี้ที่หลากหลายของความมั่นใจในตนเอง เพื่อตรวจสอบ ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ด้วยตนเองและการปรับตัวทางด้านจิตวิทยา กลุ่มตัวอย่างเป็น ประชากรกลุ่มที่ถูกครอบคลุมจำนวน 23 คน ได้มาจากกลุ่มที่ไม่ถูกรบกวนของกลุ่มวัยรุ่น จำนวน 33 คน จากการศึกษพบว่า คะแนนด้านมิตินี้การรับรู้ด้วยตนเอง มีผลคะแนนที่ต่ำกว่า ประชากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ในขณะที่ไม่มีความแตกต่างระหว่างกลุ่มในทางสถิติ ความซื่อสัตย์และในด้านความสามารถทางร่างกาย การศึกษาในครั้งนี้ได้ช่วยให้เกิดความรู ความเข้าใจได้ดียิ่งขึ้นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ด้วยตนเองและการปรับตัวทาง ด้านจิตวิทยา

คริสติน (Christine, 2009 : 606-9) ได้ศึกษาการใช้สื่อและการปรับตัว ทางด้านจิตวิทยาของวัยรุ่น ศึกษาเพื่อตรวจสอบการใช้สื่อการปรับตัวทางด้านจิตวิทยาของ วัยรุ่น (โดยใช้ความกดดันความสะเทือนใจและความวิตกกังวลเป็นตัวบ่งชี้) กลุ่มตัวอย่าง เป็นวัยรุ่น จำนวน 328 คน อายุระหว่าง 14-16 ปี เครื่องมือที่ใช้การสำรวจการใช้สื่อ วิดีโอ โทรศัพท์ จากการศึกษพบว่า เด็กผู้ชายใช้เวลาในการเล่นเกมมากกว่าเด็กผู้หญิง และเด็กผู้หญิงใช้เวลาในการคุยโทรศัพท์มากกว่าเด็กผู้ชาย แต่ที่เด่นชัดมากที่สุดคือ ไม่มีสื่อ ชนิดใดมีส่วนเกี่ยวข้องกับสภาวะความกดดัน และสภาวะความวิตกกังวล ยิ่งกว่านั้นการใช้สื่อ ยังเป็นปัจจัยที่ช่วยปกป้องเด็กผู้ชายอีกด้วย โดยเด็กชายผู้ซึ่งใช้เวลาในการเล่นวิดีโอเกม และคู่มือที่มีความวิตกกังวลในระดับต่ำที่สุด โดยเฉพาะกลุ่มที่มาจากรอบครัว ที่เป็นโรคพิษสุราเรื้อรัง แต่จะปรากฏออกมาในกลุ่มเด็กหญิงในรูปแบบที่ตรงกันข้าม

จิลล์ และคณะ (Jill et.al., 2010 : A) ได้ศึกษาผลกระทบของรูปแบบ

การพัฒนาขั้นพื้นฐานของครูต่อการปรับตัวในการจัดการเรียนการสอนชาวอเมริกันพื้นเมือง และวัยรุ่นผิวขาวในชนบท ศึกษาเพื่อรายงานผลกระทบการพัฒนาขั้นพื้นฐาน

โดยครูผู้เชี่ยวชาญที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาครั้งนี้ได้ตั้งเป้าหมายเพื่อปรับเปลี่ยนโรงเรียนให้ดีขึ้น กลุ่มตัวอย่าง ชาวอเมริกันพื้นเมืองและนักเรียนผิวขาว (จำนวน 165 คน) จากการศึกษาพบว่า นักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนที่ได้รับการช่วยเหลือประสบผลสำเร็จในการพัฒนา ซึ่งเป็นผลจากการที่ได้รับการพัฒนาหรือการสนับสนุนช่วยเหลือในการดำเนินการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนในระยะเริ่มต้นการเข้าใจการรับรู้ของโรงเรียน สังคม บริบทแวดล้อม เมื่อเปรียบเทียบกับการศึกษาอย่างชัดเจนจากกลุ่มโรงเรียนที่ควบคุมของชาวอเมริกันพื้นเมือง

มาร์ลีนี และแอนโทเนียส (Marlene and Antonius, 2010 : A.) ได้ศึกษาชีวิตหลังเรียนจบไฮสคูล การปรับตัวทางด้านจิตวิทยาของวัยรุ่นที่ปรากฏชัดในวัยผู้ใหญ่ เป็นการตรวจสอบผลที่ตามมาของการปรับตัวของวัยรุ่นที่โด่งดังมีชื่อเสียงในโรงเรียนมัธยม (ไฮสคูล) และค่ากลางของบทบาทพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ โดยการทำสังคมนิตีปีละครั้งเพื่อวัดการมีชื่อเสียงและพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ร่วมกัน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเกรด 9-12 จำนวน 264 คน ในโรงเรียนมัธยม เครื่องมือที่ใช้คือข้อมูลการปรับตัวของนักเรียนหลังจากจบไฮสคูลถูกเก็บรวบรวมเป็นเวลา 3 ปี ด้วยการรายงานผลด้วยตนเองจากการประเมินภาวะความกดดัน จากการศึกษาพบว่า พฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ ในโรงเรียนมัธยมได้ปรากฏชัดว่าความรุนแรงในเด็กผู้หญิงมีถึงสองเท่า สำหรับเด็กผู้หญิงระดับของพฤติกรรมก้าวร้าวสูงมีความสัมพันธ์กับอาการซึมเศร้าในระดับต่ำ

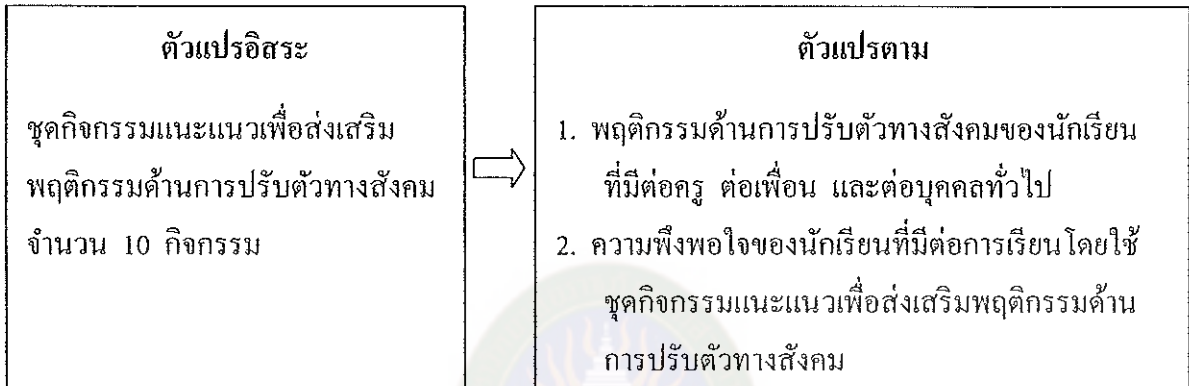
เคลลี่ และคณะ (Kelly et al., 2010 : A) ได้ศึกษาการปฏิบัติความรู้สึกละอายใจที่ไม่ดี และความเจ็บปวด โดยการใช้รูปแบบกับนักเรียนหลายระดับ เพื่อการเชื่อมโยงที่ชัดเจนระหว่างความก้าวร้าวใน กลุ่มเพื่อนและการปรับตัวศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความก้าวร้าวและพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่ม การอยู่ในสังคมและการปรับตัวทางด้านจิตวิทยา กลุ่มประชากร กลุ่มตัวอย่างเป็น นักเรียนเกรด 3 เกรด 4 เกรด 5 จำนวน 427 คน มีการติดตามผลปีละ 2 ครั้ง จนถึงเกรด 7 จากการศึกษาพบว่า การปรับตัวของวัยรุ่นกลุ่มตัวอย่างที่มีความก้าวร้าวและกลุ่มที่มีความก้าวร้าวมากกว่าปกติได้บอกระดับความก้าวร้าวที่รุนแรงมากกว่าในวัยรุ่นทั้งหมด สมาชิกในกลุ่มตัวอย่างที่มีความก้าวร้าวสามารถทำนายล่วงหน้าได้ถึงการปรับตัวในเชิงลบในเด็กวัยรุ่นหญิง แต่เป็นการปรับตัวในเชิงบวกของเด็กวัยรุ่นชาย

เดมา (Lama, 2010 : A) ได้ศึกษาการปรับตัวของนักศึกษาปีที่หนึ่ง ความสำคัญของเพศและที่อยู่อาศัย ศึกษาผลกระทบของเพศและที่อยู่อาศัยต่อการปรับตัว ของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยชั้นปีที่ 1 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาปีที่ 1 จำนวน 117 คน จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล จากเขตที่แตกต่างกันของจอร์แดน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามจำนวน 36 ข้อ จากการศึกษาพบว่า นักศึกษาเพศชายมีแนวโน้มในการปรับตัว ดีกว่านักศึกษาเพศหญิง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวทั้งในประเทศและต่างประเทศ แสดงให้เห็นว่าบุคคลที่มีความสามารถปรับตัวได้ดี จะเป็นบุคคลที่มีความเข้าใจยอมรับตนเอง และผู้อื่น มีความสุขในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น สามารถดำเนินชีวิตในสภาพแวดล้อมที่ตนอยู่ได้ ส่วนบุคคลที่มีปัญหาในการปรับตัว มักเป็นบุคคลที่ขาดความเข้าใจ ไม่สามารถทำงานร่วมกับ กลุ่มเพื่อนได้ มักมีปัญห่อื่นตามมา เช่น ปัญหาความตึงเครียดทางอารมณ์ ปัญหาการเรียน เป็นต้น ซึ่งการแก้ปัญหาเรื่องการปรับตัวมีหลายวิธี เช่น การให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม การใช้บทบาทสมมติ การใช้ชุดกิจกรรมแนะแนว หรือโปรแกรมการจัดกิจกรรมแนะแนว ต่าง ๆ ผู้วิจัยได้เลือกใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมด้านการปรับตัวทางสังคม ของนักเรียน เพราะเห็นว่า เป็นแนวทางแก้ปัญหาได้วิธีหนึ่งซึ่งมีผู้ใช้ได้ผลมาแล้ว โดยนำแนวคิดดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการสร้างเครื่องมือ คือชุดกิจกรรมแนะแนว เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมด้านการปรับตัวทางสังคม และแบบทดสอบเพื่อวัดความสามารถ ในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนขึ้น

7. กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้อธิบายโดยแสดงให้เห็นภาพความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ดังแสดงในแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย